

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta ja orpoteosten käyttämisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslakia sekä säädettäväksi laki orpoteosten käyttämisestä.

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan tehtäviksi muutokset, jotka aiheutuvat tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloaikaa koskevan direktiivin muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että esittävän taiteilijan suoja äänitallenteelle tallennetun esityksen osalta samoin kuin äänitallenteen tuottajan suoja pidennettäisiin 50 vuodesta 70 vuodeksi. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset esittävän taiteilijan mahdollisuudesta irtisanoa äänitallenteen oikeuksien luovutus sopimus, jos tuottaja ei tarjoa äänitallenteen kappaleita myyntiin tai välitä äänitallennetta yleisölle, sekä esittäville taiteilijalle maksettavasta lisäkorvauksesta siinä tapauksessa, että esittävä taiteilija on luovuttanut oikeutensa tuottajalle kertakorvauksella.

Esityksessä ehdotetaan edelleen, että sanotetun sävellysteoksen tekijänoikeus laskettaisiin viimeksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta.

Suoja-aikadirektiivin edellyttämien muutosten lisäksi ehdotetaan, että arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettämistä koskeva sopimuslisenssisäännös muutettaisiin koskemaan arkistoidun radio- ja televisio-ohjelman sekä lehden uudelleen käyttämistä. Ehdotettava muutos mahdollistaisi sen, että lähettäjäryitykset ja lehtikustantajat voisivat sopia tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja tuottajia edustavien järjestöjen kanssa lähettämisen jälkeen arkistoituihin televisio- ja radio-ohjelmiin sekä julkaisemisen jälkeen arkis-

toituihin sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvien teosten uudelleen käytöstä niin, että sopimus saisi laissa säädetyt sopimuslisenssi-vaikutuksen.

Lainauskorvausta koskevaa tekijänoikeuslain pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että sen sisältö vastaisi sille alun perin tarkoitettua sisältöä. Lainauskorvauksen edunsaajana voisi olla vain teoksen alkuperäinen tekijä tai hänen perillisensä.

Orpoteosten tiettyjä sallittuja käyttötarkoituksia koskevan direktiivin edellyttämät kansalliset säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin orpoteosten käyttämisestä ja sen pohjalta annettavaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen.

Orpoteoslakiin otettaisiin direktiivin mukaiset säännökset siitä, miten orpoteos määritetään, säännökset oikeudenhaltijoita koskevasta huolellisesta selvityksestä ja selvityksen tulosten kirjaamisesta. Laki sisältäisi myös säännökset orpoteoksen käyttämisestä ja hyvityksestä, joka maksetaan, jos tekijä ilmoittautuu tai osoittautuu teoksen tekijäksi.

Orpoteoslakia sovellettaessa orpoteoksena pidettäisiin teosta, jonka kaikkia tekijöitä ei tiedetä tai tunnusteta taikka voida tavoittaa eikä näitä tietoja saada selville selvityksessä.

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2013. Orpoteosdirektiivistä aiheutuvat muutokset ovat kuitenkin tarkoitetut tulemaan voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014 samaan aikaan orpoteosten käyttämisestä annettavan lain kanssa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	4
Euroopan unioni.....	4
Ruotsi.....	4
Tanska.....	4
Norja.....	5
Sveitsi.....	5
2.3 Nykytilan arviointi.....	6
2.4 Uusien säännösten tarve.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	8
3.1 Tavoitteet.....	8
3.2 Direktiivi tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin muuttamisesta ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset.....	9
3.3 Direktiivi orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset.....	10
3.4 Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen.....	11
3.5 Muut muutokset.....	12
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	12
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	12
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	13
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	14
5 ASIAN VALMISTELU.....	14
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	14
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	16
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	17
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	17
1.1 Tekijänoikeuslaki.....	17
1.2 Laki orpoteosten käyttämisestä.....	25
2 VOIMAANTULO JA SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET.....	33
Tekijänoikeuslaki.....	33
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	35
Lainauskorvaus.....	35
Arkistoaineistot.....	36
Suoja-aika.....	37
Orpoteokset.....	38
LAKIEHDOTUKSET.....	41
1. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta.....	41
2. Laki orpoteosten käyttämisestä.....	45
LIITE.....	49
RINNAKKAISTEKSTI.....	49
1. Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta.....	49

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esitys sisältää tekijänoikeuslain (404/1961) muuttamista koskevan ehdotuksen ja ehdotuksen laiksi orpoteosten käyttämisestä.

Pääosa tekijänoikeuslain muutoksista johdetaan tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin 2006/116/EY muutosdirektiivistä 2011/77/EU (jäljempänä *suoja-aikadirektiivi*).

Lisäksi ehdotetaan täsmennyksiä lainauskorvauksia koskeviin säännöksiin, televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä koskevien säännösten laajentamista koskemaan arkistoitujen televisio- ja radio-ohjelmien sekä sanoma- ja aikakauslehtien uudelleen käyttämistä, sekä elokuvan vuokraamisoikeutta koskevan olettasäännöksen palauttamista esittävien taiteilijoiden oikeuksia koskevaan pykälään.

Ehdotettavalla lailla orpoteosten käyttämisestä saatettaisiin voimaan orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista annetun direktiivin 2012/28/EU (jäljempänä *orpoteosdirektiivi*) edellyttämät kansalliset säännökset.

Televisio- ja radioarkistojen aineistojen käyttöä liittyviä seikkoja selvitettiin vuonna 2002 valmisteltaessa EU:n tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY (jäljempänä *tietoyhteiskuntadirektiivi*) kansallista implementointia.

Hallituksen esityksessä HE 28/2004 vp päädyttiin ehdottamaan arkistoitujen televisio-ohjelmien käyttämistä koskevan sopimuslainsäätämisen rajaamista vain uudelleen lähettämiseen.

Nyt ehdotettava säännös televisio- ja radioyhteyksien arkistointia koskevan käytännön perustuu tekijänoikeustoimikunnan 2011 tekemään ehdotukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2012:2) ja vastaa soveltamisalaltaan muissa Pohjoismaissa omaksuttua linjaa. Sopimuslainsäätämistä ehdotetaan laajennettavaksi kattamaan myös lehtikustantajien arkistointia.

2 Nykytila**2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö**

Suoja-aika. Tekijänoikeuden voimassaoloaika koskevat säännökset sisältyvät tekijänoikeuslain 4 lukuun. Lähioikeuksien suoja-aikaa koskevat säännökset ovat asianomaisia oikeuksia koskevissa tekijänoikeuslain 5 luvun pykälissä.

Orpoteokset. Tekijänoikeuslaki ei sisällä erityisiä säännöksiä orpoteoksista.

Tekijänoikeuslain yleissäännöksiin kuuluvan 7 §:n 1 momentin tekijänoikeuden mukana tekijänä pidetään, jollei toisin näytetä olevan, sitä, jonka nimi tai taikka yleisesti tunnettu salanimi tai nimimerkki yleiseen tapaan pannaan teoksen kappaleeseen tai ilmaistaan saatettaessa teos yleisön saataviin. Pykälän 2 momentin mukaan jos teos on julkaistu tekijää 1 momentissa sanotuin tavoin ilmaisematta, edustaa julkaisija tai kustantaja tekijää, kunnes tekijä on ilmaistu uudessa painoksessa tai ilmoitettu asianomaiselle ministeriölle.

Lainauskorvaus. Tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentin mukaan teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, kun teos lainataan yleisestä kirjastosta. Oikeutta korvaukseen ei ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta.

Tekijänoikeusneuvosto on lausunnossa 2010:16 katsonut, että ”TekijäL 19 §:n 4 momentin muutoksella ei ole rajattu lainauskorvaukseen oikeutettujen piiriä vain alkuperäisiin tekijöihin ja heidän TekijäL:n 41 §:ssä mainittuihin siirronsaajiinsa, vaan TekijäL 19 §:n 4 momentissa tekijällä tarkoitetaan sekä alkuperäistä tekijää että mitä tahansa tahoa, jolle tekijänoikeus on siirtynyt”.

Säännöksen sisältö ja lainauskorvauksen soveltamisala on tekijänoikeusneuvoston lausuntokäytännön kautta muotoutunut laajemmaksi kuin sitä säädettäessä on ollut tarkoitus.

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen. Vuonna 2005 hyväksytyllä lailla (821/2005) tekijänoikeuslakiin lisättiin

televisioyrittäjien lähettämisen jälkeen arkistoimien televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä koskevat säännökset, joita nyt ehdotetaan muutettaviksi.

Lain 25 g §:n mukaan lähettäjäyrittäjä saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää julkistetun teoksen uudelleen, jos teos sisältyy lähettäjäyrittäjän tuotantoon ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan. Tämä ei kuitenkaan koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

Radio-ohjelmien uudelleen lähettäminen kuuluu 25 f §:n sopimuslisenssisäännöksen soveltamisalaan.

Voimassa olevaa 25 g §:n sopimuslisenssisäännöstä ei ole käytännössä sovellettu, eikä säännökselle ole sen vuoksi muodostunut soveltamiskäytäntöä.

Lehtiarkistot. Tekijänoikeuslakiin ei sisälly erityisiä sopimuslisenssisäännöksiä lehtikustantajien arkistojen käyttämisestä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Toimenpiteet suoja-aikadirektiivin muutoksen ja orpoteosdirektiivin edellyttämien kansallisten säännösten osalta ovat käynnissä Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Euroopan unioni

Euroopan unionin lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä televisioyrittäjien tai lehtikustantajien arkistoissa olevien tekijänoikeudella suojattujen aineistojen käyttämisestä orpoteosdirektiivin säännöksiä lukuun ottamatta. Orpoteosdirektiivin soveltamisalaan kuuluvat myös televisio- ja radioyrittäjien tuottamat aineistot.

Orpoteosdirektiivin 1 artiklan 5 kohdan mukaan direktiivissä ei kuitenkaan puututa oikeuksien hallinnointia kansallisella tasolla koskeviin järjestelyihin, joilla tarkoitetaan direktiivin johdantokappaleen 24 mukaan muun muassa laajennettuja kollektiivisia lupia eli sopimuslisenssisäännöksiä.

Myöskään tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleen 18 mukaan kyseinen direktiivi ei vaikuta oikeuksien hallinnointia kos-

keviin jäsenvaltioiden järjestelyihin, kuten laajennettuihin kollektiivisiin lupiin.

Tekijänoikeuden kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on liittynyt, eivät vaikuta ehdotettavaan arkistoaineistojen käyttöä koskevaan sääntelyyn.

Ruotsi

Ruotsin tekijänoikeuslain uusi 42 g §, joka tuli voimaan 1.4.2011, mahdollistaa radio- ja televisio-ohjelmiin sisältyvien julkistettujen teosten uudelleen lähettämisen ja pyynnöstä tapahtuvan välittämisen (överföring till allmänheten) sopimuslisenssin nojalla. Säännös koskee kaikkia teoksia, myös elokuvateoksia, jotka sisältyvät lähettäjäyrittäjän omiin arkistoihin. Edellytyksenä on, että teos sisältyy ohjelmaan, jonka lähettäjäyrittäjä on tuottanut tai tilannut ja joka on lähetetty ennen 1.7.2005. Säännöksessä sallitaan myös välittämiseksi tarpeellinen teoksen kappaleiden valmistaminen. Teosta ei kuitenkaan saa käyttää, jos tekijä on kieltänyt teoksen välittämisen tai sen kappaleen valmistamisen tai jos on muutoin erityinen syy olettaa, että tekijä vastustaa teoksen käyttöä.

Hallituksen esityksen (Regeringens proposition 2010/11:33) mukaan lähettäjäyrittäjien tilaamilla ohjelmilla tarkoitetaan vain sellaisia ohjelmia, jotka lähettäjäyrittäjä on kokonaan tai osittain rahoittanut. Perustelujen mukaan lähettäjäyrittäjien tulee vastata merkittävästä osasta ohjelman rahoitusta. Myös muulla tuotantoon vaikuttamisella kuin rahoittamisella voi olla merkitystä, jotta ohjelma katsotaan säännöksessä tarkoitettulla tavalla tilatuksi ohjelmaksi. Sopimuslisenssijärjestön kanssa tehtävässä sopimuksessa voidaan vielä tarvittaessa selvittää tilattujen ohjelmien määritelmää.

Tanska

Tanskan tekijänoikeuslain arkistoitujen ohjelmien koskeva säännös on 30 a §:ssä. Sen mukaan DR, TV 2/DANMARK ja alueelliset TV 2 lähettäjäyrittäjät saavat lähettää uudelleen ja välittää yleisölle pyynnöstä tietoverkossa omaan tuotantonsa sisältyviä julkaituja teoksia sopimuslisenssin nojalla, kun 50 §:n sopimuslisenssisäännöksiä on nouda-

tettu. Säännöksessä sallitaan sellainen kappaleiden valmistaminen teoksesta, joka on välttämätöntä teoksen hyödyntämiselle. Säännöstä sovelletaan vain ennen 1.1.2007 lähetettyihin ohjelmiin. Tekijällä on oikeus kieltää teoksensa käyttäminen.

Säännös kattaa kaikki julkaistut teokset, myös näytelmä- ja elokuvateokset. Omalla tuotannolla tarkoitetaan lähettäjäyhtymisen itse tuottamien ohjelmien lisäksi sellaisia tilattuja ohjelmia, jotka ovat kokonaan tai osittain lähettäjäyhtymisen rahoittamia. Elokuva-teattereiden yleiseen ohjelmistoon kuuluvat näytelmäelokuvat ja vastaavat eivät sisälly oman tuotannon määritelmään. (Forslag til Lov om ændring af ophavsretsloven, Gen-nemførelse af infosoc-direktivet, nye aftalelicenser m.v. 2002/1 LF 19)

Sopimuskäytäntö. Tanskassa on voimassa arkistoituja radio- ja tv-ohjelmia koskeva sopimuslisenssisopimus (Arkivaftalen) Tanskan yleisradioyhtiö DR:n ja tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja tuottajia edustavan CopyDanin välillä. Arkistoitujen ohjelmien käytön mahdollistaminen liittyy DR:n kulttuuriperintöprojektiin (DRs Kulturarvsprojekt) ja on osa Tanskan valtion kulttuuriperintöohjelmaa (Dansk Kulturarv), joka vastaa Suomen kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta (KDK).

Tanskan yleisradioyhtiön arkistosopimuksessa on sovittu ehdoista, joiden tarkoituksena on estää sopimuksen vaikutus teosten kaupalliseen käyttöön ja erityisesti verkkomyyntiin. Sopimuksen ulkopuolelle on rajattu tiettyjä teosryhmiä ja aikarajat on määritetty teosryhmäkohtaisesti.

Sopimus kattaa DR:n oman tuotannon lisäksi yhteistuotannot, joissa DR on tilaajana, ellei verkkojakelua ole nimenomaisesti kielletty. Sopimuksessa on ehto, jonka mukaan draamaohjelmia ja ohjelmia, joissa luetaan ääneen kirjallisia teoksia, saadaan käyttää aikaisintaan 10 vuoden kuluttua lähetyksestä. Muita ohjelmia voidaan käyttää, kun niiden lähetyksestä on kulunut 6 vuotta.

Sopimus käsittää radio- ja tv-ohjelmien uudelleen lähettämisen DR:n kahdella erikoiskanavalla (DR Ramasjang ja DR K) sekä pyynnöstä tapahtuvan välittämisen DR:n kotisivuilla ja kulttuuriperintöohjelman verkkosivuilla (danskkultur.dk). Arkisto-

ohjelmien osia voidaan myös käyttää uusissa lähetyksissä.

DR laatii ohjelmien käytöstä raportin ja maksaa vuosittaisen korvauksen CopyDanille. CopyDan maksaa korvaukset yksilöllisesti ohjelmien tekijöille käyttöraportin mukaisesti.

Norja

Norjan tekijänoikeuslain 32 §:n mukaan lähettäjäyhtymiset saavat käyttää kokoelmisaan olevia julkistettuja teoksia lähettämällä ohjelman uudelleen tai välittämällä ohjelman pyynnöstä yleisölle tietoverkossa, kun 36 §:n yleisen sopimuslisenssisäännöksen edellytykset täyttyvät. Säännös koskee vain lähettäjäyhtymisen omaan tuotantoon sisältyviä teoksia, jotka on lähetetty ennen 1.1.1997. Säännöstä ei sovelleta, jos tekijä on kieltänyt teoksen käytön tai muutoin on syytä olettaa hänen vastustavan teoksen käyttöä. Pykälä tuli voimaan vuonna 2005.

Se, mitä omalla tuotannolla tarkoitetaan, määräytyy tapauskohtaisesti. Hallituksen esityksen mukaan pykälän soveltamisalaan kuuluvat esimerkiksi tuotannot, jotka lähettäjäyhtymis on tilannut ja rahoittanut joko kokonaan tai osittain. Myös yhteistuotannot voivat kuulua soveltamisalaan. Tarkka soveltamisala on jätetty sovittavaksi käyttöä koskevissa sopimuksissa. (Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) Om lov om endringer i åndsverkloven m.m.)

Pykälässä ei mainita teoksen kappaleen valmistamista, mutta hallituksen esityksen mukaan kappaleen valmistaminen on sallittua, kun se on tarpeen teoksen käyttämiseksi. Käytön edellyttämän kappaleen valmistamisen katsotaan olevan osa teoksen hyödyntämistä sopimuslisenssisopimuksessa sovitulla tavalla.

Sveitsi

Sveitsin tekijänoikeuslaissa ei ole Pohjoismaiden sopimuslisenssiä vastaavaa järjestelmää, mutta eräisiin tilanteisiin on säädetty samankaltainen oikeuksien hallinnointimalli. Oikeuden käyttää teoksia voi saada vain hyväksytyiltä tekijänoikeusjärjestöiltä, joilla on mahdollisuus myöntää kaikki toimintaan tar-

vittavat oikeudet. Näin on säädetty muun muassa lähettäjäyritysten arkistoteosten sekä orpojen teosten käyttämisen osalta.

Lähettäjäyritysten arkistoihin sisältyvien teosten käytöstä säädetään Sveitsin tekijänoikeuslain 22 a §:ssä ja orpojen teosten käytöstä 22 b §:ssä. Säännökset lisättiin tekijänoikeuden rajoituksia koskevaan 5 lukuun, kun lakia uudistettiin 5.10.2007 säädetyllä lainmuutoksella (AS 2008 2421; BB1 2006 3389). Lainmuutos tuli voimaan 1.7.2008.

Lain 22 a §:n 1 momentin mukaan lähettäjäyritykset voivat saada seuraavat oikeudet vain hyväksytyiltä tekijänoikeusjärjestöiltä: a) oikeus lähettää arkistoteos kokonaisuina tai otteita teoksesta muuttamattomana, b) oikeus saattaa arkistoteos kokonaisuina tai otteita teoksesta muuttamattomana yleisön saataville siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, ja c) oikeus valmistaa arkistoteoksesta kappaleita, jotka ovat välttämättömiä kohdissa a ja b tarkoitettua käyttöä varten.

Pykälän 2 momentissa lähettäjäyrityksen arkistoteos määritellään audio- tai audiovisuaaliseksi teokseksi, jonka lähettäjäyritys on tuottanut itse omin keinoin omalla toimituksellisella vastuullaan tai joku muu on tuottanut lähettäjäyrityksen yksinomaisen toimeksiannon ja rahoituksen pohjalta ja jonka ensimmäisestä lähetyksestä on kulunut vähintään 10 vuotta. Jos arkistoteos sisältää muita teoksia tai niiden osia, 1 momenttia sovelletaan myös näiden teosten oikeuksien käyttämiseen, kunhan ne eivät huomattavalla tavalla määritä arkistoteoksen ominaisluonnetta.

Pykälän 3 momentin mukaan tapauksissa, joissa 1 momentissa mainituista oikeuksista ja niiden korvauksista on sovittu ennen arkistoteoksen ensimmäistä lähetystä tai sitä seuraavien 10 vuoden aikana, sovelletaan ainoastaan sopimuksen ehtoja. Tekijänoikeusjärjestön pyynnöstä lähettäjäyritysten ja muiden oikeudenhaltijoiden on annettava sille sopimuksista tieto.

2.3 Nykytilan arviointi

Direktiivit. Suoja-aikadirektiivin muutosdirektiivi ja orpteosdirektiivi edellyttävät niiden mukaisten säännösten säätämistä laissa.

Lainauskorvaus. Korvaus teoksen kappaleiden lainaamisesta yleisistä kirjastoista säädettiin tekijänoikeuslakiin lailla 1228/2006.

Lainmuutosta koskevan hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyssä sivistysvaliokunnassa tehdyt selvennykset ja niiden perustelut eivät poistaneet säännöksen sanamuotoon sisältyvää tulkinnanvaraisuutta.

Lainmuutoksen voimaantulon jälkeen on esitetty eri suuntiin meneviä käsityksiä tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentin tulkinnasta eli siitä, kuka on oikeutettu teoksen lainaamisesta maksettavaan korvaukseen.

Lähettämisen jälkeen arkistoitujen televisio-ohjelmien käyttö. Suomessa ei ole solmittu lähettäjäyritysten ja tekijöitä edustavan järjestön välisiä sopimuksia nykyisen tekijänoikeuslain 25 g §:n nojalla. Arkistoinen käyttöä lisensioivia järjestöjä ei ole myöskään toistaiseksi hyväksytty.

Lähettäjäyritysten mukaan synnä säännöksen käyttämättä jäämiseen on ollut ainakin se, että 25 g § ei kata lähetettyjen ja arkistoitujen ohjelmien välittämistä tietoverkossa.

Lähettäjäyrityksen arkistossa säilytettävien ohjelmien verkkojakelusta sopiminen yksilöllisesti on oikeudenhaltijoiden suuren määrän ja osin vaikean tavoitettavuuden vuoksi mahdotonta. Ohjelmien käytöstä verkossa on vakiintuneesti sovittu vasta 2000-luvulla, mikä tulee ottaa huomioon myös sopimuslissensissäännöksen soveltamisen aikarajaa harkittaessa.

YLEn Elävään arkistoon voidaan sisällyttää katkelmia ohjelmista, koska ohjelmien verkko-oikeuksista on sovittu kollektiivisesti vakituisia työntekijöitä ja freelance-toimittajia sekä freelance-esittäjiä edustavien ammattiliittojen kanssa. Kollektiivisopimuksilla on kuitenkin voitu sopia ohjelmien käytöstä vain osittain. Ohjelmat saattavat sisältää lyhyitä jaksoja, kuten otteita elokuvista, valokuvia tai katkelmia muiden yhtiöiden arkistomateriaaleista, jotka eivät kuulu kollektiivisopimusten alaan. Kollektiivisopimusten piiriin kuulumattomat jaksot täytyy leikata ohjelmista pois tai niiden käyttöön täytyy hankkia erilliset luvat, jotta ohjelmat saadaan välittää verkossa.

Arkistoitujen ohjelmien oikeuksista on sovittu myös yksilöllisesti ja joitakin oikeuksia on hankittu ulkopuolisilta tahoilta, kuten

käännös- ja kuvatoimistoilta sekä perikunnilta. Kaikkien oikeuksien selvittäminen ja uusi verkkojakelusta sopiminen ei kuitenkaan ole lähettäjäyritykselle mahdollista. Ilman sopimuslisenssiä ohjelmat saadaan kattavasti verkkoon vasta sitten, kun kaikki niihin liittyvät oikeudet ovat vanhentuneet.

Lähettäjäyritysten mukaan yksilöllinen ja kollektiivinen sopiminen arkistoitujen radio- ja televisio-ohjelmien uudelleen käytöstä on erittäin vaikeaa ja kallista, osittain myös mahdotonta. Nykyinen tekijänoikeuslain 25 g § mahdollistaa sopimisen sopimuslisenssivaikutuksin ainoastaan ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyjen televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä. Pykälä ei kata ohjelmien välittämistä yleisölle muulla tavalla kuin televisiossa lähettämällä.

Lehtiarkistot. Useat lehtikustantajat ovat arkistoineet omia lehtiään systemaattisesti jo pitkään. Kustantajien arkistoissa on suuri määrä vanhoja sanoma- ja aikakauslehtiä, joita ei voida tällä hetkellä käyttää uudelleen, ellei käyttämiseen saada lupaa kaikilta lehdistä julkaistujen aineistojen oikeudenhaltijoilta. Kustantajien mukaan oikeuksien hankinta on osoittautunut mahdottomaksi, koska yhdessäkin lehdessä olevilla teksteillä ja kuvilla voi olla kymmeniä oikeudenhaltijoita, eikä kaikkia oikeudenhaltijoita voida tunnistaa puutteellisten tekijätietojen vuoksi.

Lehtikustantajat ovat todenneet, että monien teosten oikeuksien selvittäminen ja hankkiminen on sinänsä mahdollista, mutta oikeuksien selvittämisestä yksitellen aiheutuu liian korkeita kustannuksia verrattuna teosten uudelleen käytöstä saatavaan taloudelliseen hyötyyn. Kokonaisuutena katsoen yksittäiseen ja kollektiiviseen sopimiseen arkistointineistojen uudelleen käytöstä kohdistuu samantyyppisiä ongelmia sekä lehtikustantajien että radio- ja televisioyritysten toiminnassa.

Nyt ehdotettava lehtikustantajien arkistointineistojen uudelleen käyttöä helpottava sopimuslisenssisäännös olisi ensimmäinen laatuun Pohjoismaissa.

Sopimuslisenssijärjestelmä on hyväksytty helpottamaan arkistoitujen radio- ja tv-ohjelmien uudelleen lähettämiseen tarvittavien tekijänoikeuksien hankkimista. Eri viestintävälineiden tasavertaisen kohtelun takamiseksi samaa järjestelyä ehdotetaan helpot-

tamaan myös lehtikustantajien arkistojen uudelleen käyttöä ja avaamista yleisölle.

2.4 Uusien säännösten tarve

Direktiivit. Euroopan unionin jäsenvaltioilla on velvollisuus saattaa direktiivien noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan direktiiveissä säädetyssä määräajassa. Suoja-aikadirektiivin ja orpoteosdirektiivin sisältöä käsitellään jaksoissa 3.2 ja 3.3

Lainauskorvaus. Lainauskorvaussäännökset sisältäneen lainmuutoksen eduskuntakäsittelyssä vuonna 2006 nousi esille kysymys siitä, ketä olisi pidettävä sellaisena tekijänä, jolle lainauskorvausta tulisi suorittaa.

Hallituksen esitystä (HE 126/2006 vp) sivistysvaliokunnassa käsiteltäessä selvitettiin erityisesti tätä kohtaa lakiesityksestä. Tällöin opetusministeriön puolelta korostettiin, että esityksen tarkoituksena oli, että lainauskorvauksen saajana voisi olla vain teoksen alkuperäinen tekijä tai hänen perillisensä.

Sivistysvaliokunta päätyi tämän mukaisesti mietinnössään esittämään täsmenmisiä muutoksia hallituksen esitykseen (SiVM 15/2006 vp - HE 126/2006 vp). Hallituksen esityksen lakiteksti ”tekijällä on oikeus korvaukseen teosten kappaleiden lainaamisesta yleisölle, - - -” muutettiin sivistysvaliokunnan mietinnössä muotoon ”teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, - - -”. Lisäksi valiokunta lisäsi viittauksen perintöä ja testamenttia koskevan 41 §:n soveltamiseen.

Sivistysvaliokunta perusteli muutosta seuraavasti: ”Valiokunta on päätenyt kannattamaan hallituksen esityksessä tarkoitettua siitä, että korvaukseen oikeutettuja olisivat teoksen alkuperäiset tekijät, ja soveltaa lisäksi 41 §:n säännöksiä. Sen vuoksi säännöstä täsmennetään. Täsmennyksen tarkoituksena on varmistaa se, että ei muuteta sitä periaatetta, että tekijänoikeuslaissa tekijällä tarkoitetaan myös sitä, jolle tekijänoikeus on siirtynyt.” (SiVM 15/2006 vp, s. 2—3) Tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentti hyväksyttiin eduskunnassa sivistysvaliokunnan mietinnön pohjalta.

Momentin ensimmäinen virke on osoittautunut tulkinnanvaraiseksi.

Myöskään sivistysvaliokunnan säännöstä selventävä mietintöteksti ei ole poistanut säännöksen sisällöstä esitettyjä erilaisia käsitteitä. Momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että lainauskorvauksen soveltamisala ja säännöksen alkuperäinen sisältö olisi yksiselitteisesti luettavissa itse säännöksestä.

Arkistoaineistot. Lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien arkistoihin sisältyvien aineistojen käyttöä voitaisiin helpottaa nykyistä 25 g §:n sopimuslissenssisäännöstä laajentamalla.

Nykyinen säännös, joka mahdollistaa sopimisen lähettäjäyrityksen tuottamien ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähettämien televisio-ohjelmien uudelleen lähettämisestä, ei vastaa lähettäjäyritysten nykyisiä tarpeita. Säännöksen soveltamisala jätettiin ulottamatta tietoverkossa tapahtuvaan välittämiseen pääasiassa sillä perusteella, että säännös olisi antanut lähettäjäyrityksille kilpailuedun muihin viestintävälineisiin verrattuna, toisin sanoen sopimuslissenssisäännökseen pohjautuvan mahdollisuuden välittää aineistoja yleisölle tietoverkossa tilauspohjaisesti.

Myöskään alan sopimuskäytännöt eivät ole yleisesti kehittyneet sillä tavoin kuin nykyistä säännöstä säädettäessä kehityksen oletettiin tapahtuvan. Käyttötarpeet ovat myös muuttuneet. Jotta säännöksen nojalla voitaisiin sopia aineistojen käyttämisestä järkevällä tavalla, säännöksen tulisi kattaa myös teosten välittäminen yleisölle tietoverkossa.

Muissa Pohjoismaissa on sopimuslissenssisäännöksillä helpotettu sopimista lähettäjäyritysten tuottamien radio- ja tv-ohjelmien uudelleen lähettämisestä ja tietoverkossa välittämisestä. Säännökset kattavat sekä lähettäjäyritysten itse tuottamat että niiden tilaamat ohjelmat. Säännösten aikarajat vaihtelevat vuodesta 1997 vuoteen 2007. Nyt ehdotettavien muutosten tarkoituksena saavutettaisiin parhaiten niin, että säännöksen aikaraja muutetaan nykyistä myöhäisemmäksi.

Lehtikustantajien arkistojen avaaminen yleisölle on tavoite, jolle ei ole löydettävissä esimerkkiä tai vastinetta muista Pohjoismaista. Lehtiarkistot ovat monin tavoin verrattavissa lähettäjäyritysten ohjelma-arkistoihin, ja kuluttajat ovat yhtä lailla kiinnostuneita molempien sisältämistä aineistoista. Näin ol-

len lähtökohdaksi voidaan asettaa, että lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien arkistoa-ineistojen käyttäminen säänneltäisiin yhdenmukaisesti sopimuslissenssisäännöksillä.

Televisio- ja radio-ohjelmien ja lehtien aikaan saaminen on edellyttänyt lähettäjäyrityksiltä ja kustantajilta huomattavia taloudellisia panostuksia. Ehdotettavat arkistoa-ineistojen käyttöä koskevat sopimuslissenssisäännökset avaisivat yrityksille ajanmukaiset mahdollisuudet palvella yleisöä tarjoamalla arkistosisältöjä monipuolisesti eri jakelukanavien välityksellä. Tekijöiden näkökulmasta katsoen arkistoa-ineistot olisivat edelleen vain aineistojen tuottamiseen ja markkinointiin alun perin panostaneen tahon käytössä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen keskeisenä tavoitteena on saattaa voimaan direktiivien edellyttämät lain säännökset.

Lainauskorvaussäännöksen täsmentämisen tavoitteena on vahvistaa, että lainauskorvausta koskevia säännöksiä sovelletaan vain alkuperäiseen tekijään ja hänen perilliseensä, eikä tekijänoikeuden siirronsaajaan.

Arkistoa-ineiston käytön osalta esityksen tavoitteena on mahdollistaa lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien arkistoihin aineistojen välittäminen yleisölle käyttämällä sopimuslissenssijärjestelmää. Lähettäjäyritysten arkistoissa on muun muassa vanhoja uutislähettyksiä, dokumentteja, 1900-luvun elämäntavan ja yhteiskunnan kuvauksia sekä muita poliittisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti kiinnostavia aineistoja. Lehtiarkistoista löytyy vanhoja uutisia ja ilmoituksia, erilaisia raporteja Suomesta ja ulkomailta, ajan ilmiöiden kuvauksia, tapahtumia ilmentäviä valokuvia sekä muuta nykyajan yleisöä kiinnostavaa aineistoa.

Esityksellä pyritään helpottamaan edellä tarkoitettuihin radio- ja tv-ohjelmiin sekä sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvien teosten oikeuksien selvittämistä ja hankkimista, jotta ohjelma- ja lehtiarkistot voidaan saattaa laillisesti yleisön saataville. Esimerkiksi Yleis-

radion Elävä arkisto –palvelusta saatujen kokemusten perusteella voidaan olettaa, että tällaista aineistoa tarjoaville palveluille olisi kysyntää.

3.2 Direktiivi tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin muuttamisesta ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/77/EU tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin 2006/116/EY muuttamisesta annettiin 27 päivänä syyskuuta 2011. Direktiivin noudattamisen edellyttämät kansallisen lainsäädännön muutokset tulee saattaa voimaan viimeistään 1 päivänä marraskuuta 2013.

Direktiivi sisältää kaksi asiallista muutosta suoja-aikadirektiiviin. Ensiksi, direktiivissä yhdenmukaistetaan sanoitettujen sävellysten suoja-aika. Jos sekä sanoitus että sävellyks luotiin erityisesti kyseistä sanoitettua sävellystä varten, suojan voimassaoloaika päättyy direktiivin mukaan 70 vuoden kuluttua viimeisenä elossa olevan tekijän – sanoittajan tai säveltäjän – kuolemasta. Direktiivin säännöstä sovelletaan riippumatta siitä, onko kyseiset henkilöt nimetty tekijäkumppaneiksi. Suoja-ajan yhtenäistäminen koskee sanoitettuja sävellyksiä, jos ainakin sävellyksen tai sanoituksen suoja-aika on voimassa.

Toiseksi, direktiivillä pidennetään äänitteiden ja äänitteille tallennettujen esitysten suoja-aika 50 vuodesta 70 vuoteen. Suoja-ajan pidennys koskee sellaisia äänitteitä ja niille tallennettuja esityksiä, jotka ovat suojattuja ennen direktiivin muuttamista voimassa olleiden säännösten mukaisesti 1 päivänä marraskuuta 2013. Direktiivi koskee myös tämän ajankohdan jälkeen tehtyjä äänitteitä ja niille tallennettuja esityksiä.

Direktiivin siirtymätoimenpiteitä koskevaan artiklaan sisältyy olettamasäännös, jonka mukaan oikeuksien siirto- tai luovutussovimuksen, joka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, katsotaan olevan voimassa myös alkuperäisen 50 vuoden suoja-ajan päättymisen jälkeen, jollei sopimuksessa ole selvästi toisin mainittu.

Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat myös säätää, että ennen edellä mainittua ajankohtaa tehtyjä siirto- tai luovutussovimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuviin maksuihin, voidaan muuttaa, kun alkuperäinen 50 vuoden suoja-aika on päätynyt.

Esittävällä taiteilijalla on oikeus irtisanoa sopimus, jolla oikeudet on siirretty tuottajalle, jos tuottaja 50 vuoden kuluttua äänitteen laillisesta julkaisusta tai välittämisestä yleisölle ei enää tarjoa äänitallenteen kappaleita myyntiin riittävinä määrinä tai saata äänitallennetta yleisön saataviin on demand – pohjalta (”itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana”). Oikeudet palautuvat esittäville taiteilijalle, jollei tuottaja ole vuoden kuluessa irtisanomisolmoituksen saatuaan hyödyntänyt äänitettä molemmilla edellä mainituilla tavoilla.

Esittäjä ei voi luopua irtisanomisoikeudestaan. Jos äänitteeseen on tallennettu useamman esittäjän yhdessä tekemä esitys, direktiivin mukaan oikeuksien siirto- tai luovutussovimus voidaan irtisanoa sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Suoja-ajan pidennykseen kuuluu liitännäisiä toimenpiteitä, joilla parannetaan esittäjien taloudellista asemaa niissä tapauksissa, joissa esittäjä on siirtänyt tai luovuttanut yksinoikeutensa äänitetuottajalle.

Ensimmäisenä toimenpiteenä on äänitetuottajan velvollisuus siirtää 50 vuoden suoja-ajan jälkeen erilliseen rahastoon ainakin keran vuodessa summa, joka vastaa kahtakymmentä prosenttia äänitteeseen perustuvasta yksinoikeudesta (äänitteen kappaleiden valmistaminen ja levittäminen sekä äänitteen saattaminen yleisön saataviin) saatavista tuloista. Korvaukset jaetaan esittäjille, jotka ovat siirtäneet tai luovuttaneet oikeutensa tuottajalle kertakorvausta vastaan. Lisäkorvausten hallinnointi tulee antaa yhteisvalvontajärjestöjen hoidettavaksi.

Toinen toimenpide velvoittaa jäsenvaltiot säätämään siitä, että äänitteen suoja-ajan pidennyksen jälkeen äänitteen käyttämisestä kertyvä rojalti tai korvaus maksetaan esittäjälle ilman mahdollisesti sovittujen ennakkomaksujen tai sopimusperusteisten vähennysten pidättämistä. Jäsenvaltiot voivat lisäksi säätää, että ennen 1 päivää marraskuuta

2013 tehtyjä siirto- tai luovutus sopimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuviin maksuihin, voidaan muuttaa, kun äänitallenteen suoja-ajan alkamisesta on kulunut 50 vuotta.

Direktiivin säännökset edellyttävät esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksia koskevien tekijänoikeuslain säännösten muuttamista, eräiden uusien säännösten lisäämistä lakiin sekä tarvittavien voimaantulo- ja siirtymäsäännösten säätämistä.

3.3 Direktiivi orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/28/EU orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista annettiin 25 päivänä lokakuuta 2012. Direktiivin noudattamisen edellyttämät kansallisen lainsäädännön muutokset tulee saattaa voimaan viimeistään 29 päivänä lokakuuta 2014.

Direktiivi koskee orpoteosten käyttöä jäsenvaltioihin sijoittautuneissa yleisölle avoimissa kirjastoissa, oppilaitoksissa ja museoissa sekä arkistoissa, elokuva- ja äänitearkistoissa ja julkisen palvelun yleisradioorganisaatioissa. Direktiivin tarkoituksena on edesauttaa laitosten yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamista. Direktiivin pohjalta ehdotettavassa laissa käytetään ”oppilaitoksen” tilalla ilmaisua ”koulutusorganisaatio”, joka vastaa paremmin direktiivissä käytettyä ilmaisua ”educational establishment”.

Direktiiviä sovelletaan yleisölle avoimien kirjastojen, oppilaitosten ja museoiden sekä elokuva-, äänite- ja muiden arkistojen kokoelmissa oleviin aineistoihin. Aineistolajeihin kuuluvat kirjat ja muut kirjoituksen muodossa julkaistut teokset, elokuvat ja audiovisuaaliset teokset sekä äänitteet. Av-aineiston ja äänitteiden osalta direktiiviä sovelletaan myös julkisen palvelun yleisradioorganisaatioiden tuotantoihin.

Direktiivin soveltaminen on rajoitettu unionin jäsenvaltioissa ensimmäisen kerran julkaistuihin tai lähetettyihin aineistoihin. Soveltamisalaan voivat kuulua myös muut aineistot, jos organisaatio on asettanut ne

yleisön saataville oikeudenhaltijoiden suostumuksella ja jos on perusteltua olettaa, että oikeudenhaltijat eivät vastusta direktiivissä tarkoitettua käyttöä. Erityisesti todetaan, että direktiivillä ei puututa oikeuksien hallintoa koskeviin kansallisen tason järjestelyihin.

Direktiivin mukaan teos tai äänite katsotaan orpoteokseksi, ellei ainuttakaan oikeudenhaltijaa ole tunnistettu tai paikannettu. Teos on orpo myös silloin, jos joku tai jotkut oikeudenhaltijoista on tunnistettu mutta kehtään heistä ei ole paikannettu.

Direktiivissä säädetään myös sellaisesta tapauksesta, että joku tai jotkut teoksen tunnistetuista oikeudenhaltijoista on paikannettu. Jotta tällaista teosta voitaisiin käyttää direktiivin mukaisesti, teosta käyttävän organisaation olisi saatava tunnistettujen ja paikallistettujen oikeudenhaltijoiden lupa teoksen käyttämiselle.

Teoksen tai äänitteen määrittäminen orpoteokseksi edellyttää, että aineistosta tehdään direktiivin mukainen huolellinen selvitys siinä jäsenvaltiossa, jossa teos on ensimmäisen kerran julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa. Audiovisuaalisen aineiston osalta selvitys tehdään tuottajan päätoimipaikan tai vakituisen asuinpaikan valtiossa. Jos teosta ei ole julkaistu eikä lähetetty televisiossa tai radiossa mutta teos on asetettu laitoksessa julkisesti saataville tiedossa olevien oikeudenhaltijoiden suostumuksella, selvitys on tehtävä laitoksen sijaintivaltiossa.

Selvityksestä on pidettävä kirjaa ja annettava kansallisille viranomaisille direktiivissä säädetty tiedot, jotka toimitetaan EU:n sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston verkkotietokantaan.

Jäsenvaltion tulee määrittää oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien kanssa, mitkä lähteet ovat kunkin teos- tai ääniteluokan osalta tarkoituksenmukaisia. Näihin lähteisiin sisältyvät ainakin direktiivin liitteessä luetellut merkittävät lähteet.

Direktiivin mukaan yhdessä jäsenvaltiossa orpoteokseksi katsottavaa aineistoa pidetään orpoteoksena kaikissa jäsenvaltioissa.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä poikkeus tai rajoitus, jonka nojalla organisaatiot saavat valmistaa orpoteoksista kappaleita digitointia, saataville saattamista, indeksointia, luettelointia, säilyttämistä tai

restaurointia varten sekä saattaa orpoteokset yleisön saataviin.

Direktiivissä sallitaan orpoteosten käyttö ainoastaan organisaation yleisen edun mukaisiin tehtäviin liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Näitä ovat erityisesti kokoelmissa olevien teosten ja äänitteiden säilyttäminen, restaurointi sekä kulttuuri- ja opetuskäytön mahdollistaminen. Organisaatiot voivat keräyttää tällaisen käytön yhteydessä tuloja kattaakseen niille orpoteosten digitoinnista ja yleisön saataville saattamisesta aiheutuvat kustannukset.

Orpoteoksena pidetyn teoksen tai äänitteen oikeudenhaltijalla on oltava milloin tahansa mahdollisuus lopettaa teoksen tai äänitteen asema orpoteoksena omien oikeuksiensa osalta. Teosta käyttäneen organisaation on tällöin maksettava hyvitys teoksen käyttämisestä direktiivin mukaisesti. Jäsenvaltiot voivat määrittellä olosuhteet, joissa hyvitys voidaan maksaa. Hyvityksen taso määritetään unionin oikeudessa asetettuja rajoja noudattaen sen jäsenvaltion lainsäädännössä, johon kyseistä orpoteosta käyttävä organisaatio on sijoittautunut.

Orpoteosdirektiivin suomenkielisessä versiossa on käännetty virheellisesti käsite ”fair compensation” (ruotsiksi ”rimlig kompensations”). Tämä direktiivin käsite, joka suomenkielisessä direktiivissä on käännetty muotoon ”kohtuullinen korvaus”, vastaa tietoyhteiskuntadirektiivin 5 artiklan 2 kohdan b kohdassa yksityistä kopiointia koskevan rajoituksen yhteydessä käytettyä käsitettä (fair compensation, sopiva hyvitys). Valitsemalla tietoyhteiskuntadirektiiviin samoin kuin orpoteosdirektiiviin käsite, joka ei kuulu tekijänoikeuden alan kansainvälisten yleissopimusten käsitteistöön, on pyritty estämään kansainvälisissä sopimuksissa vakiintuneen sisällön saaneen equitable remuneration -käsitteen (kohtuullinen korvaus) sekoittuminen direktiivissä säänneltyyn asiaan.

Direktiivin säännöksiä sovelletaan kaikkiin teoksiin ja äänitteisiin, jotka kuuluvat jäsenvaltioiden tekijänoikeuslainsäädännön suojan piiriin 29 päivänä lokakuuta 2014 tai sen jälkeen. Direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen mainittua ajankohtaa toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.

Direktiivi sisältää uudelleentarkastelulausekkeen. Sen mukaisesti komissio seuraa oikeuksia koskevien tietolähteiden kehitystä ja antaa vuosittain kertomuksen direktiivin soveltamisalaan kuulumattomien kustantajien ja teosten tai muun suojatun aineiston, erityisesti erillisten valokuvien ja muiden kuvien, mahdollisesta sisällyttämisestä direktiivin soveltamisalaan.

Jos jäsenvaltiolla on perustellut syyt katsoa, että direktiivin täytäntöönpano haittaa jotakin direktiivissä tarkoitetuista oikeuksien hallinnointia koskevista kansallisista järjestelyistä, se voi ilmoittaa asiasta komissiolle ja toimittaa sille asiaa koskevan aineiston. Komissio ottaa aineiston huomioon arvioidessaan, onko direktiivin muuttamisesta tarpeen antaa ehdotuksia.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki orpoteosten käyttämisestä direktiivin säännösten mukaisesti. Säännökset oikeudenhaltijoita koskevan selvityksen tekemisessä käytettävistä lähteistä, mukaan lukien direktiiviin liitteessä luetellut merkitykselliset lähteet, ehdotetaan sisällytettäväksi opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen.

3.4 Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen

Esityksessä ehdotetaan tekijänoikeuslain 25 g §:n muuttamista niin, että se kattaisi lähettäjäyritysten tuottamiin televisio-ohjelmiin sisältyvien teosten lisäksi radio-ohjelmiin sekä lehtikustantajien julkaisemiin sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot ja tuottaisi sopimuslisenssivaikutuksen sopimuksille, jotka koskevat aineiston välittämistä yleisölle millä tavalla tahansa, kuten välittämällä aineisto pyynnöstä tietoverkossa. Voimassaolevaan säännökseen sisältyvää soveltamisen aikarajaa ehdotetaan muutettavaksi lähemmäksi nykyhetkeä.

Lähettäjäyritys saisi sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, välittää julkistetun teoksen yleisölle, jos teos sisältyisi lähettäjäyrityksen tuottamaan tai tilaamaan ohjelmaan. Lehtikustantaja saisi sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, välittää julkistetun teoksen yleisölle, jos teos sisältyisi lehtikustantajan taloudellisella vas-

tuulla julkaistuun sanoma- tai aikakauslehteen. Lisäehdoksiksi asetettaisiin, että ohjelman tulee olla lähetetty ja lehden julkaistu ennen säännöksessä mainittua päivämäärää. Säännös sisältäisi oikeuden valmistaa teoksesta kappale, jos se olisi tarpeen teoksen välittämiseksi. Tekijällä olisi kuitenkin aina oikeus kieltää teoksensa käyttö.

Ehdotettavat säännökset koskisivat sekä radio- että televisio-ohjelmia. Radio-ohjelmien uudelleen lähettämiseen sovellettaisiin siten jatkossa uutta 25 g §:ää, eikä alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevaa 25 f §:ää. Myös radio-ohjelmien osalta sopimuslisenssi kattaisi ohjelmien välittämisen yleisölle tietoverkossa.

Ehdotettavan 25 g §:n laajennuksen myötä sopimuslisenssisäännöksen mukainen käyttö kattaisi kaikki yleisölle välittämisen tilanteet ja kaikki ohjelmiin sisältyvät aineistolajit. Ehdotettava muutos edellyttää viittaussäännösten lisäämistä ääni- ja kuvatallennetuottajien ja esittävien taiteilijoiden oikeuksia koskeviin pykäliin.

Tekijänoikeuslain säännökset koskevat vain aineistojen tekijänoikeuksia. Arkistoaineistoja käyttävän lähettäjäyrityksen tai kustantajan olisi ennen käyttämistä varmistauduttava myös siitä, ettei käytettävään aineistoon sisälly aineistoa, joka loukkaisi esimerkiksi yksityisyyden suojaa tai jonka saattaminen yleisön saataviin olisi rikoslain säännösten nojalla rangaistavaa.

3.5 Muut muutokset

Esittävien taiteilijoiden oikeuksia koskevaan 45 §:ään ehdotetaan palautettavaksi esityksen elokuvaamisoikeuden luovutusta koskeva olettamassäännös.

Lainmuutoksen 821/2005 hyväksymisen yhteydessä eduskunta päätti sivistysvaliokunnan mietinnön (SiVM 6/2005 vp) mukaisesti hylätä sekä tekijöiden elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevaan 39 §:n olettamassäännökseen ja siihen liittyvään 29 a §:n korvausoikeussäännökseen että esittävien taiteilijoiden elokuvaamisoikeuden luovutusta koskevaan 45 §:n 5 momentin olettamassäännökseen ehdotetut muutokset.

Lain 29 a ja 39 § säilyivät ennallaan, kun niitä koskevat muutosehdotukset hylättiin. Sen sijaan 45 §:n olettamassäännökseen ehdotetun muutoksen hylkäämisen ja eduskunnan vastaukseen sisältyneen teknisen virheen jälkeä poistettu 3 momentti jäi palauttamatta muutettuun 45 §:ään. Momentti olisi pitänyt sisällyttää muutetun 45 §:n 5 momentiksi täsmälleen sen sisältöisenä kuin se oli ennen hallituksen esitystä: ”Esityksen elokuvamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.”

Alkuperäisen vuokraus- ja lainausdirektiivin 92/100/ETY 2 artiklan 5 kohta ja kodifioidun direktiivin 2006/115/EY 3 artiklan 4 kohta edellyttävät, että kansallisessa laissa säädetään poistetun säännöksen mukaisesta olettamassäännöksestä.

Vuokraus- ja lainausdirektiivin 4 artiklan (kodifioidun direktiivin 5 artikla) mukaan tekijä tai esittäjä, joka on siirtänyt tai luovuttanut vuokrausoikeuden äänitteiden tai elokuvien tuottajalle, säilyttää oikeuden kohtuulliseen korvaukseen vuokrauksesta. Tekijät ja esittäjät eivät voi luopua tästä oikeudestaan. Direktiivin mukaiset säännökset on otettu tekijänoikeuslain 29 a §:ään, johon esittävien taiteilijoiden oikeuksien osalta viitataan 45 §:ssä.

Pykälän perustelujen mukaan oikeus kohtuulliseen korvaukseen säilyy esittäville taiteilijoilla sekä silloin, kun esittävä taiteilija nimenomaisella sopimuksella luovuttaa tuottajalle vuokrausoikeuden, että lain 45 §:n 3 momentin soveltamistilanteissa, jolloin taiteilijan ja elokuvatuottajan välinen sopimus laissa olevan olettamussäännöksen mukaan kattaa vuokrausoikeuden. (HE 43/1997 vp)

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Äänitteiden suoja-ajan pidentäminen direktiivin edellyttämällä tavalla vaikuttaa äänitteiden käytöstä maksettaviin korvauksiin. Esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien korvausoikeus äänitteiden käyttämisestä on voimassa pidennetyn suoja-ajan loppuun. Yksinoikeuksien piirissä oleva äänitteiden

käyttö edellyttää sopimista ja mahdollisen korvauksen maksamista.

Suoja-ajan pidentäminen mahdollistaa sen, että esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien saamien tekijänoikeudellisten korvausten määrä lisääntyy. Esittäville taiteilijalle maksettava lisäkorvaus tuottajan kanssa aiemmin sovitun kertakorvauksen lisäksi lisää esittävän taiteilijan tekijänoikeustuloja.

Äänitteiden käyttäjille aiheutuu vastaavasti kuluja suojan piirissä olevien äänitteiden käyttämisestä.

Orpoteosten käyttö tulee nykyistä laajemmalla määrällä mahdolliseksi direktiivin mukaisissa laitoksissa, jos tällaisten teosten käytölle ilmenee kysyntää. Käyttöä edeltävä selvitys aiheuttaa kustannuksia niille laitoksille, jotka haluavat käyttää tällaisia teoksia. Laitokset voivat kuitenkin direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaan kerryttää tällaisen käytön yhteydessä tuloja kattaakseen niille orpoteosten digitoinnista ja yleisön saataville saattamisesta aiheutuvat kustannukset. Tällaisiin kuluihin voivat kuulua myös selvityksestä aiheutuvat kulut.

Mikäli teoksen orpoteosasema päättyy, teosta käyttäneen organisaation on maksettava tunnistetuille ja paikallistetuille oikeudenhaltijoille tapahtuneesta käyttämisestä direktiivin edellyttämä hyvitys.

Sopimuslissenssisäännöksen mahdollistama arkistoaineistojen käyttöoikeuksien kattava hankinta mahdollistaa sen, että aineistoja voidaan hyödyntää kaupallisesti ja lähettäjäyritykset ja lehtikustantajat voivat saada tuloa tuottamistansa aineistoista.

Käytettävien aineistojen oikeuksien haltijat, kuten tekijät ja esittävät taiteilijat, saavat sopimuslissenssisäännöksen nojalla tehtävien sopimusten kautta korvauksen aineistojen käyttämisestä. Ilman sopimuslissenssipykälää aineistoja ei voitaisi käyttää, jolloin oikeudenhaltijoille ei myöskään syntyisi tuloa.

Aineistojen käytöstä syntyvien tulojen määrä riippuu siitä, onko aineistoille riittävästi kysyntää taikka lähettäjäyrityksillä tai kustantajilla muuten riittävät syyt investoida aineistojen digitointiin ja yleisön saataville saattamiseen.

Arkistoaineistojen käyttöä koskevalla ehdotuksella on taloudellisia vaikutuksia kaikille niille käyttäjille, jotka hankkivat sopimus-

lissenssisäännöksen soveltamisalueeseen kuuluvia suojattuja aineistoja käytettäväkseen. Taloudellinen vaikutus on maksullisten aineistojen ja niitä välittävien palveluiden tapauksessa se korvaus, jonka aineiston käyttäjä, esimerkiksi kuluttaja, maksaa aineiston katselusta, kuuntelusta tai lukemisesta, taikka ääni- tai kuvatallenteen tai muun teoskappaleen saamisesta käyttöönsä.

Lainauskorvausoikeutta koskevan säännöksen täsmentäminen varmistaa sen, että teosten lainaamisesta suoritettava korvaus tulee teosten alkuperäisten tekijöiden hyväksi, kuten korvausoikeudesta säädettyä oli tarkoitus.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Orpoteosdirektiivi edellyttää, että jäsenvaltiot varmistavat, että oikeudenhaltijoita koskevan selvityksen tulokset ja tiedot orpoteosten käyttämisestä kirjataan yleisesti käytettävissä olevaan verkkotietokantaan, jonka Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimiva yhdenmukaistamisvirasto perustaa ja jota se hallinnoi.

Orpoteoksia käyttävien laitosten tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle direktiivissä edellytetyt tiedot orpoteosten käyttämisestä ja selvityksistä. Ministeriö toimittaa tiedot verkkotietokantaan liitettäväksi. Myös orpoteoksen tekijä voi itse ilmoittaa ministeriölle, että hän on teoksen tekijä, ja sen, mistä hänet voidaan tavoittaa. Ilmoituksen voi tekijän puolesta tehdä myös hänen edustajansa. Tiedot toimitetaan mahdollisimman helppoa ja kustannustehokasta menetelmää käyttäen, mikäli mahdollista, ja noudattaen Euroopan unionissa tietojen toimittamiselle asetettavia vaatimuksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriölle säädetyt tehtävät voidaan opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säätää ministeriön hallinnonalan jonkin viranomaisen tehtäväksi.

Selvityksessä käytettävistä tietolähteistä ja selvityksestä annettavista tiedoista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Ennen asetuksen antamista ministeriö neuvottelee oikeudenhaltijoita edus-

tavien järjestöjen ja teoksia käyttävien laitosten tai niitä edustavien järjestöjen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee päätöksen siitä, mikä tai mitkä tekijänoikeusjärjestöt toimivat lain 26 §:ssä tarkoitettuina sopimuslisenssijärjestöinä arkistoaineistojen käyttöä koskevan 25 g §:n mukaisesti.

Esityksellä ei ole muilta osin vaikutuksia viranomaisten toimintaan.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten suoja-ajan pidentämistä on direktiivin johdantokappaleissa perusteltu ennen kaikkea esittävien taiteilijoiden, toisin sanoen muusikoiden, aseman parantamisella. Johdantokappaleessa 5 todetaan, että esittävät taiteilijat aloittavat uransa yleensä nuorena, eikä esitysten tallenteisiin sovellettava 50 vuoden suoja-aika useinkaan riitä suojaamaan heidän esityksiään koko eliniän ajan. Tästä voi olla seurauksena tulonmenetyt esittävän taiteilijan vanhuusvuosien aikana. Lisäksi tallenteiden suoja-ajan lakkaaminen rajoittaa esittävän taiteilijan mahdollisuuksia puuttua elinaikanaan esitystensä eitoivottuun käyttöön.

Direktiivin mukaan esittävien taiteilijoiden tulisi saada esitystensä tallenteiden käyttämisestä kertyvät tekijänoikeustulot vähintään elinikänsä ajan, minkä vuoksi äänitteiden suoja-aika olisi pidennettävä 50 vuodesta 70 vuoteen.

Voidaan arvioida, että äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten suoja-ajan pidentäminen merkitsee yleensä jonkinasteista parannusta asianomaisten oikeudenhaltijoiden asemaan. Mahdollisen äänitallenteen käyttäjän kannalta suoja-ajan pidentäminen voi viivästyttää tallenteen tuleamista vapaaseen käyttöön. Äänitallenteen käyttö edellyttää tällöin sopimista ja mahdollisesti korvauksen maksamista käytöstä.

Orpoteosdirektiivin ja sen mukaisten lain säännösten tarkoituksena on parantaa direktiivin kattamien laitosten kokoelmissa olevien orpoteosten säilyttämistä, entistämistä ja saattamista yleisön saataville kulttuuri- ja opetuskäyttöön.

Voimassa olevat tekijänoikeuslain rajoitussäännökset mahdollistavat teosten säilyttämi-

sen ja entistämisen valtioneuvoston asetuksella säädettävissä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa. Teosten saattaminen yleisön saataviin mainittujen laitosten ulkopuolella on puolestaan katettu sopimuslisenssisäännöksellä.

Direktiivin mukaiset orpoteoslain säännökset parantaisivat mahdollisuuksia orpoteosten säilyttämiseen ja yleisön saataviin saattamiseen erityisesti oppilaitoksissa ja julkisen palvelun yleisradio-organisaatioissa. Näitä laitoksia tekijänoikeuslain nykyiset rajoitus- ja sopimuslisenssisäännökset eivät kata.

Arkistoaineistoja koskevat tekijänoikeuslain sopimuslisenssisäännökset mahdollistaisivat useimmissa tapauksissa kattavan oikeuksien hankinnan lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien arkistojen avaamiseksi yleisölle. Eri aikakausien arkistoaineistot voitaisiin sopimuslisenssijärjestön ja lähettäjäyrityksen tai lehtikustantajan välisen sopimuksen nojalla saattaa yleisön saataville joko sellaisenaan tai esimerkiksi teemoittain valikoituina tai järjestettyinä.

Ehdotettavat säännökset tekisivät arkistoaineistojen käyttämisen mahdolliseksi. Teosten käytön edellyttämien lupien hankinta jokaiselta ohjelman tekijänoikeuksien haltijalta erikseen on ollut käytännössä mahdotonta.

Ehdotus mahdollistaisi sen, että yhteiskunta ja sen kehitystä kuvaavat ohjelma- ja lehtiaineistot olisi mahdollista saattaa yleisön saataville nykyistä laajemmin. Tämä hyödyttäisi sekä yksittäisiä kansalaisia että tutkijoita.

Ehdotus lisäisi myös televisio- ja radioyri- tysten ja lehtikustantajien intressejä säilyttää entistä huolellisemmin jo lähetetyt ja julkaistut aineistot omissa arkistoissaan mahdollisia uusia käyttötilanteita varten.

Ehdotus edistäisi aineistojen säilymistä ja yleisön saataviin saattamista myös kulttuurin ja tiedonvälityksen tutkimuksen kannalta myönteisellä tavalla.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Aiemmat valmisteluvaiheet. Radio- ja televisioyri- tysten omien ohjelma-arkistojen hyö-

dyntämistä ruvettiin pohtimaan pohjoismaiden tasolla vuonna 1996, jolloin Pohjoismaiden ministerineuvosto aloitti selvitystyön ohjelma-arkistojen käyttöoikeuksista.

Radio- ja televisioyrietykset ehdottivat kansallisiin tekijänoikeuslakeihin pakkolisenssi-järjestelmää, jonka mukaisesti ohjelma-arkistoja saisi käyttää ilman lupaa kohtuullista korvausta vastaan. Oikeudenhaltijoita edustavat järjestöt vastustivat tiukasti pakkolisenssiä.

Pohjoismaiset radio- ja televisioyrietykset esittivät ohjelma-arkistojen käyttöoikeuksiin liittyvien ongelmien ratkaisemista sopimuslissenssisäännöksillä vuonna 2001.

Komission vuonna 1997 tekemää ehdotusta Euroopan yhteisöjen direktiiviksi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa käsiteltäessä olivat keskusteluissa esillä myös erityiset säännökset radio- ja televisioyrietyksen ohjelma-arkistojen käyttöoikeuksien järjestämisestä. Lopulliseen tietoyhteiskuntadirektiiviin sellaisia ei kuitenkaan sisällytetty.

Kotimainen valmistelu. Suomessa televisio- ja radioarkistojen aineistojen käyttö lupiin liittyviä seikkoja selvitettiin vuonna 2002 valmisteltaessa tietoyhteiskuntadirektiivin kansallista implementointia. Asianajaja, OTL Jyrki Siivolan tekemän selvityksen mukaan tekijänoikeusjärjestöt eivät nähneet tarvetta sopimuslissenssi-järjestelylle, koska luvat oli hankittavissa järjestöjen kautta tai yksilöllisesti. Sopimuslissenssi-järjestelmä oli monien järjestöjen mielestä kuitenkin hyväksyttävissä, toisin kuin pakkolisenssi-järjestelmä. Useissa kannanotoissa korostettiin järjestelmältä vaadittavaa neutraalisuutta eri toimijoiden kannalta.

Ohjelma-arkistojen käyttäjätahoista MTV Oy ja Yleisradio Oy (YLE) kannattivat sopimuslissenssi-järjestelyn käyttöönottoa oikeuksien hankkimiseksi. Niiden kannanotoissa korostettiin yksilölliseen sopimiseen liittyviä vaikeuksia tunnistaa ja tavoittaa oikeuksien haltijoita. Näiden vaikeuksien vuoksi kattava oikeuksista sopiminen oli mahdotonta, koska yrityksiltä löytyi jo tuolloin tuhansia arkistoituja ohjelmia, joiden oikeuksien haltijoita oli valtava määrä. MTV ja YLE korostivat arkistoissaan olevan aineistoa, jolla on kulttuurihistoriallista ja dokumentaarivoa, minkä

vuoksi aineisto pitäisi saada laajan yleisön käyttöön myös uusien jakeluteiden välityksellä. Muiden käyttäjätahojen kannanotoissa kerrottiin, etteivät ne olleet keränneet televisio- tai radio-ohjelmien arkistoja.

Tekijöitä edustavat liitot ja yhdistykset kannattivat oikeuksista sopimista alan tavan mukaan työehtosopimuksissa tai muuten kollektiivisesti tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavien järjestöjen kanssa. Laissa säädettyä sopimuslissenssi-järjestelyä ei juurikaan kannatettu.

Tekijänoikeustoimikunta ehdotti vuonna 2002 mietinnössään Tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa (KM 2002:5) tekijänoikeuslain 25 g §:n muuttamista siten, että siihen sisällytettäisiin säännökset lähettäjäyrietyksen omien arkistoitujen radio- ja televisio-ohjelmien uudelleen käytöstä.

Ehdotus sisälsi sopimuslissenssisäännöksen, jonka nojalla radio- ja televisioyrietykset olisivat voineet sopia oikeudenhaltijajärjestön kanssa yrityksen itse tuottamaan ohjelmaan sisältyvän teoksen lähettämisestä uudelleen tai välittämisestä yleisölle pyynnöstä tietoverkkopalvelussa. Uudelleen lähettämisen osalta säännös olisi koskenut ennen 1.1.1983 ja yleisölle välittämisen osalta ennen 1.1.1997 lähetettyjä ohjelmia.

Lähettämistä ja yleisölle välittämistä varten teoksesta olisi ehdotuksen mukaan saanut myös valmistaa kappaleen, mikä välittämisen kohdalla tarkoittaisi teoksen digitoimista. Mietinnön mukaan lähettäjäyrietyksen itse tuottamana ohjelmana pidettäisiin myös sellaisen lähettäjäyrietyksen valmistamaa ohjelmaa, jonka seuraajaksi säännöksessä tarkoitettu lähettäjäyrietyks oli tullut esimerkiksi yritysmyyntiin tai konkurssin seurauksena.

Ehdotus sisälsi myös tekijän oikeuden kieltää teoksen lähettäminen tai välittäminen. Tätä perusteltiin sillä, että radio- ja televisio-ohjelmien uudelleen käyttö säännöksessä mainituilla tavoilla oli selkeästi niihin sisältyvän suojatun aineiston sellaista ensisijaista käyttöä, joka oikeudenhaltijoiden tuli halutessaan voida kieltää. Lisäksi kiello-oikeudella vahvistettiin järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa sopimuslissenssitilanteissa.

Mietinnössä ehdotettiin kyseisen säännöksen soveltamista myös tekijänoikeuslain 5

luvun mukaisiin tekijänoikeuden lähioikeuksiin kyseisiin pykäliin lisättävien viittaus-säännösten kautta.

Ehdotettua säännöstä perusteltiin yleisesti sillä, että radio- ja televisioyritysten ohjelma-arkistoissa oli runsaasti ohjelmia, joiden lähetysoikeudet olivat kuluneet umpeen. Tällaisia ohjelmia ei voitu hyödyntää muuten kuin hankkimalla hyödyntämiseen tarvittavat oikeudet kaikilta oikeudenhaltijoilta. Näissä tapauksissa lähettäjäyrittäjien arkistossa olevien ohjelmien hyödyntämiseen tarvittavia lupia ei voitu kattavasti hankkia.

Toisena perusteluna oli tekniikan kehittyminen, joka mahdollisti radio- ja televisio-ohjelmien välittämisen tietoverkossa 1990-luvulla. Tätä ennen tehdyissä sopimuksissa ei ollut edes voitu hankkia oikeuksia tällaisen jakelutien käyttämiseen. Lähettäjäyrittäjät olivat hankkineet ohjelmiin oikeuksia vain radioissa ja televisiossa lähettämistä varten, eikä näiden oikeuksien voitu katsoa kattavan tietoverkossa välittämistä.

Uudelleen lähettämistä koskevaa aikarajaa 1.1.1983 perusteltiin sopimuskäytäntöjen kehittymisellä 1980-luvun alkupuolella. Yleisölle välittämistä koskevan aikarajan 1.1.1997 taustalla olivat joulukuussa 1996 solmitut WIPO:n tekijänoikeussopimus ja WIPO:n esitys- ja äänitesopimus, joihin sisällytettiin oikeus pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen. Lähettäjäyrittäjien katsottiin osanneen varautua tarvittavien oikeuksien hankintaan tuotantoja koskevissa sopimuksissaan tuosta ajankohdasta lähtien.

Lopullisessa hallituksen esityksessä (HE 28/2004 vp) päädyttiin ehdottamaan arkistoitujen televisio-ohjelmien käyttämistä koskevan sopimuslisenssisäännöksen rajaamista vain ohjelmien uudelleen lähettämiseen.

Televisioyrittäjien arkistoaineistoja koskevan 25 g §:n muutosesitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä sen jälkeen, kun tekijänoikeustoimikunta oli ottanut asian työsuunnitelmaansa kaudelle 2010–2011 ja valmistellut asiaa koskevan muistion.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallituksen esitys on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä. Ministeriö pyysi hallituksen esityksen luonnoksesta tammi-helmikuussa 2013 lausuntoa yhteensä noin 200 viranomaiselta, järjestöltä ja yritykseltä ja sai 74 lausuntoa.

Direktiiveistä aiheutuvia lainsäädännön muutosehdotuksia pidettiin lausunnoissa lähes poikkeuksetta tarpeellisina ja hyväksyttävänä. Jotkut lausunnonantajat toistelivat direktiivien valmisteluvaiheissa osoittamaansa periaatteellista vastustusta ja esittivät edelleen, ettei direktiivien edellyttämiä muutoksia tulisi tehdä.

Arkistoaineistojen käytön mahdollistaminen sopimuslisenssisäännöksellä nähtiin laajasti tarpeelliseksi. Suurin vastustus tuli audiovisuaalisilta tuottajilta, jotka korostivat tuotantoyhtiöiden merkitystä aineistojen lisensoinnissa.

Lainauskorvauspykälän selventämistä kannattivat lainauskorvauksen edunsaajat ja heitä edustavat järjestöt. Ehdotusta vastustivat ne, jotka oikeuksien siirron perusteella eivät olisi lainauskorvauksen saajina, ja heitä edustavat järjestöt.

Esitysluonnokseen sisällynyttä ehdotusta sopimuslisenssijärjestelmän peruspykälän vahvistamiseksi sekä kannatettiin että vastustettiin. Vastustus näytti suurelta osin liittyvän siihen, että ehdotuksen tarkoitusta ja sisältöä ei ollut riittävästi ymmärretty. Lausuntoihin sisältyi myös sopimuslisenssijärjestelmään kohdistuvaa periaatteellista vastustusta.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteereiden täsmentämistä sekä kannatettiin että vastustettiin.

Hallituksen esityksen luonnokseen sisällyneitä säännöksiä on lausuntojen perusteella edelleen selkeytetty ja niiden perusteluja täsmennetty. Lisäksi on katsottu tarpeelliseksi jatkaa sopimuslisenssijärjestelmän perussäännöksen täsmentämistä ja äänitallenteiden liittymäkriteereiden täydentämistä koskevien säännösehdoitusten valmistelua.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Tekijänoikeuslaki

16 f §. *Orpoteosten käyttäminen.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 f § ja sen edelle uusi väliotsikko. Pykälä sisältäisi viittauksen tekijänoikeuden rajoitukseen, joka koskee orpoteosten kappaleiden valmistamista ja orpoteosten välittämistä yleisölle.

Rajoituksen sisältö, toisin sanoen se, mikä on orpoteos ja miten sitä saadaan käyttää, säädettäisiin laissa orpoteosten käyttämisestä (*orpoteoslaki*), joka on lakiehdotuksena numero 2.

Orpoteoksista saisi valmistaa kappaleita ja orpoteoksia saisi välittää yleisölle orpoteoslaissa säädetyllä tavalla 1) yleisölle avoimissa kirjastoissa, museoissa ja koulutusorganisaatioissa, 2) arkistoissa ja elokuva- ja äänitearkistoissa, sekä 3) julkisen palvelun televisio- ja radioyhteyksissä.

19 §. Pykälän 4 momentissa säädetään teoksen tekijän oikeudesta korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle.

Momenttia ehdotetaan selvennettäväksi ja sen tulkinnanvaraisuudet poistettaviksi niin, että lainauskorvausta koskevat säännökset saavat sen sisällön, joka niille oli laissa 1228/2006 tarkoitettu.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi virke, jonka mukaan oikeustoimi, jolla tekijä luovuttaa oikeutensa lainauskorvaukseen, olisi mitätön. Oikeutta lainauskorvaukseen ei voisi luovuttaa toiselle niin, että tekijänoikeuden luovutuksensaajalla olisi tekijän sijasta oikeus korvaukseen. Oikeus lainauskorvaukseen olisi näin ollen vain teoksen alkuperäisellä tekijällä ja hänen perillisillään lain 41 §:n mukaisesti. Tämä vastaisi sitä, mitä eduskunnan sivistysvaliokunta oli tarkoittanut tarkentaessaan säännöksen muotoilua lakiesityksestä antamassaan mietinnössä.

Ehdotettava muutos ei kuitenkaan estäisi tekijää esimerkiksi nimenomaisesti luopumasta oikeudestaan korvaukseen tai luovuttamasta lainauskorvauksena saamaansa rahsummaa edelleen.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi säännöstä selkeyttävä sanonnalli-

nen muutos, jonka mukaan korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen viimeisimmän (nykyään edellisen) kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Säännöksen sisältö ei muutu.

Lain voimaantulo- ja siirtymäsäännöksissä säädettäisiin, että 19 §:n 4 momentin muutosta sovellettaisiin myös ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin oikeuden luovutuksiin. Muille kuin tekijälle tai tekijän perillisille maksettuja lainauskorvauksia ei tarvitsisi kuitenkaan palauttaa.

25 g §. *Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen.* Pykälän edellä oleva väliotsikko muutetaan pykälän sisältöön ehdotettavan muutoksen mukaisesti.

Ehdotettavien muutosten tarkoituksena on mahdollistaa se, että lähettäjäyrittäjä ja lehtikustantaja voisi sopia tekijöitä ja muita oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen kanssa yrityksen investointien tuloksena yrityksen omiin tarpeisiin tuotettujen teosten ja muiden aineistojen käyttämisestä uudelleen yrityksen omassa toiminnassa. Säännökset mahdollistaisivat sopimisen sellaisten aineistojen käyttämisestä, joiden osalta yksilöllinen sopiminen kaikkien oikeudenhaltijoiden kanssa ei olisi mahdollista.

Pykälän 1 momentin sopimussisänsäätämistä ehdotetaan laajennettavaksi. Ehdotettava 1 momentti kattaisi sekä arkistoitujen televisio- että radio-ohjelmien kappaleiden valmistamisen ja ohjelmien käyttämisen lähettäjäyrittäjän omassa toiminnassa yleisölle välittämiseen. Säännös kattaisi myös ohjelmiin sisältyvät teokset.

Pykälän 2 momentiksi ehdotetaan sopimussisänsäätämistä, joka mahdollistaisi sopimisen lehtikustantajan julkaisemiin sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvien teosten kappaleiden valmistamisesta ja välittämisestä yleisölle.

Sekä 1 että 2 momentti koskisivat niissä tarkoitettujen arkistoaineistojen käyttämistä vain lähettäjäyrittäjän tai lehtikustantajan omassa toiminnassa. Sen sijaan sopimista aineistojen käyttämisestä muiden kaupallisten tai ei-kaupallisten hyödyntäjien toiminnassa säännökset eivät mahdollistaisi.

Yleisölle välittämällä tarkoitetaan tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaisesti teoksen välittämistä yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Jälkimmäistä osaa yleisölle välittämisestä kutsutaan myös pyynnöstä tapahtuvaksi välittämiseksi (on demand). Ehdotettavassa pykälässä tarkoitettu yleisölle välittäminen voisi tapahtua esimerkiksi siten, että ohjelma lähetetään radiossa tai televisiossa taikka televisio- tai radio-ohjelma tai lehtiaineisto välitetään tietoverkossa asiakkaan saataville joko pyynnöstä tai muulla tavalla.

Säännöksessä käytetty termi ”välittää” on teknologianeutraali ja riippumaton välitystekniikoiden kehityksestä. Teosten välittämistavoista ja niiden rajauksista voidaan sopia tarkemmin sopimuslisenssijärjestöksi hyväksytyin järjestön tai järjestöjen ja arkistoinaistoa käyttävän lähettäjärityksen tai lehtikustantajan välillä.

Ehdotuksen mukaan lähettäjäritys ja lehtikustantaja saisi sopimuslisenssin nojalla valmistaa arkistoituihin aineistoon sisältyvästä teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen. Televisio- ja radio-ohjelmien osalta on luonnollista, että kappaleen valmistaminen kattaisi myös itse ohjelmat, joihin lähetetyt teokset sisältyvät.

Kappaleen valmistamisella tarkoitetaan myös teoksen digitoimista. Tässä yhteydessä myös arkistoidun aineiston tarpeellinen tekninen muuttaminen käyttämistä varten olisi 11 §:n 2 momentin mukaisesti mahdollista. Sen sijaan säännökset eivät kattaisi teosten sisällöllistä muuttamista uudelleen käyttöä varten. Myös teoksen kappaleen valmistamisesta voitaisiin tarvittaessa sopia tarkemmin käyttäjän ja sopimuslisenssijärjestön välisessä sopimuksessa.

Ehdotettava 1 momentti koskisi lähettäjärityksen tuottamia ja tilaamia televisio- ja radio-ohjelmia ja niihin sisältyviä teoksia. Lähettäjärityksen omia tuotantoja olisivat ohjelmat, joiden suunnittelusta, sisällöstä, esiintyjistä, budjetista ja muista tuotantoon liittyvistä asioista vastaa lähettäjärityksen oma henkilökunta.

Lähettäjärityksen tilaamalla ohjelmilla tarkoitettaisiin lähettäjärityksen omiin tuotantoihin rinnastettavissa olevia ohjelmia, jotka on valmistettu lähettäjärityksen aloitteesta lähettäjärityksen käyttöön ja jotka lähettäjäritys on maksanut. Tällaisille ohjelmille on ominaista se, että ilman lähettäjärityksen aloitetta ja toimenpiteitä ohjelmaa ei olisi tuotettu. Tilatuille ohjelmille on tyypillistä myös se, että niitä on ollut tarkoitus hyödyntää ohjelman tilanneen lähettäjärityksen ohjelmistossa.

Pykälän 1 momentin soveltamisen kannalta olennaista on, että ohjelma ja siihen sisältyvä teos on lähetetty televisiossa tai radiossa joko kerran tai useammin. Merkitystä ei ole sillä, onko ohjelmaa ja teosta lähettämisen jälkeen jo aiemmin hyödynnetty esimerkiksi tallennelevityksessä tai saatettu muulla tavalla yleisön saataville.

Ehdotettavaa 2 momenttia sovellettaessa lehtikustantajalla tarkoitettaisiin sitä luonnollista tai oikeushenkilöä, jonka aloitteesta ja vastuulla sanoma- tai aikakauslehti ja sen kappaleet valmistetaan ja saatetaan yleisön saataville. Säännös koskisi vain niitä sanoma- ja aikakauslehtiä, joiden julkaisemisesta lehtikustantaja on itse ollut taloudellisessa vastuussa.

Ehdotettavat 1 ja 2 momentin säännökset kattaisivat kaikki televisio- ja radio-ohjelmiin ja lehtiin sisältyvät teokset, mukaan lukien elokuva- ja näytelmäteokset sekä valokuvat. Televisio- ja radio-ohjelmiin sisältyvien tallennettujen esitysten sekä ääni- ja kuvataitteiden ja niitä koskevien oikeuksien osalta ehdotetaan lisättäväksi viittaussäännökset asianomaisiin lähioikeuspykäliin.

Tekijänoikeuslain 49 ja 49 a §:ssä jo olevien viittaussäännösten kautta 25 g §:n soveltamisalan laajennus ja ehdotettavat muutokset tulisivat koskemaan myös luetteloiden ja tietokantojen valmistajien sekä valokuvaajien oikeuksia ja suojan kohteita.

Ehdotettavat sopimuslisenssisäännökset koskisivat muiden voimassa olevien sopimuslisenssisäännösten tapaan aineistojen massakäyttöä. Ehdotettavat säännökset eivät näin ollen soveltuisi yksittäisen tekijän tuotannon sellaiseen uudelleenkäyttöön, jossa käytetään esimerkiksi pakinoita tai vastaavia kaunokirjallisuuteen rinnastuvia teoksia taik-

ka viihdesarjaan sisältyviä yksittäisiä sketsejä tai musiikkikappaleita. Oikeudet tällaiseen käyttöön tulisi hankkia tekijältä tai tekijöiltä itseltään.

Lain 11 §:n 2 momenttiin sisältyvä tekijän nimen ja lähteen mainitsemisvelvollisuus varmistaa sen, että tiedot aineiston oikeudenhaltijoista ja lähteestä säilyvät aineistossa sitä uudelleen käytettäessä. Näin säilyy myös yhteys alkuperäiseen ohjelmaan tai lehteen. Sopimuslisenssisäännöksillä ei ole tarkoitus mahdollistaa teosten lisensointia irrallaan niistä sisältökokonaisuuksista, joihin teokset ovat alun perin sisältyneet.

Säännökset eivät kuitenkaan estäisi sellaisten teknisten tai vähäisten sisällöllisten muutosten tai lisäysten tekemistä ohjelmiin, jotka ovat tarpeen esimerkiksi ohjelman taustoitamiselle ja ymmärrettäväksi tekemiselle uudelle yleisölle.

Se, miten lähettäjäryitykset ja lehtikustantajat voisivat käytännössä hyödyntää arkistointia sisältäviä teoksia ehdotettavien säännösten nojalla, jätettäisiin yksityiskohtien osalta sovittavaksi käyttäjien ja opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien sopimuslisenssijärjestöjen keskinäisissä neuvotteluissa.

Osapuolilla säilyisi laaja sopimusvapaus. Osapuolet voisivat sopia vapaasti muun muassa aineistojen uudelleen käytöstä maksettavien korvausten suuruudesta erilaisissa käyttötilanteissa, uudelleen käytön piiriin kuuluvan aineiston rajauksista, uudelleen käytön tavoista ja niiden rajauksista ja muista vastaavista yksityiskohdista.

Sopimuslisenssijärjestöksi voisi hakeutua vain sellainen järjestö, joka edustaa merkittävää osaa tekijöistä ja muista oikeudenhaltijoista, eli lain 26 §:n sanamuodon mukaisesti ”lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä”. Säännöksen toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että käytettävien aineistojen osalta kaikki merkittävimmät oikeudenhaltijaryhmät, tuottajat mukaan luetuna, olisivat edustettuina lisensoivien järjestöjen kautta.

Ehdotettavat säännökset eivät vaikuttaisi osapuolten sopimusvapauteen eivätkä suojattujen aineistojen käyttöön liittyviin muihin neuvottelu- tai sopimiskäytäntöihin osapuolten välillä.

Myös nyt puheena olevalla teosten käytön alueella oikeuksien hankinnan tulisi jatkosakin, mikäli mahdollista, perustua ensisijaisesti käyttäjien ja oikeudenhaltijoiden väliseen suoraan sopimiseen.

Sopimuslisenssi toimisi edelleen ratkaisukeinona esimerkiksi tilanteissa, joissa teoksen kaikkia oikeudenhaltijoita on vaikea tai mahdoton tavoittaa tai käyttö kohdistuu sellaiseen määrään teoksia, ettei oikeuksien hankinta ole käytännössä mahdollista.

Ehdotettavilla säännöksillä ei olisi vaikutusta myöskään voimassaoleviin sopimuksiin. Jos arkistoitujen ohjelmien tai lehtien käytöstä on jo sovittu yksilöllisesti tai kollektiivisesti tekijöiden ja lähettäjäryityksen tai lehtikustantajan välillä, sopimuksia ja niiden ehtoja noudatettaisiin.

Ehdotettavat säännökset koskisivat lähettäjäryityksen ja lehtikustantajan omiin arkistoihin sisältyviä ohjelmia ja lehtiä, joten muualla sijaitsevat aineistot jäisivät säännöksen ulkopuolelle. Jos kuitenkin jokin muu taho olisi arkistoinut aineistot lähettäjäryityksen tai lehtikustantajan toimeksiannosta ja tämän tulevia tarpeita varten, sopimuslisenssisäännös soveltuisi myös tällaisten aineistojen käyttöön. Myös tällaisessa tapauksessa voitaisiin sopimuslisenssisäännöksen nojalla sopia aineiston käyttämisestä vain lähettäjäryityksen tai lehtikustantajan omassa toiminnassa.

Ehdotettavia säännöksiä sovellettaessa lähettäjäryityksellä ja lehtikustantajalla tarkoitettaisiin myös sitä tahoja, jolle alkuperäisen lähettäjäryityksen tai lehtikustantajan oikeudet ovat siirtyneet esimerkiksi yritysmyyntiin tai konkurssin seurauksena. Tällaiset tahot olisivat oikeutettuja aineistojen käyttöön sopimuslisenssin nojalla samalla tavalla kuin alkuperäiset lähettäjäryitykset ja lehtikustantajat.

Ehdotettavia sopimuslisenssisäännöksiä sovellettaisiin vain ennen tiettyä ajankohtaa lähetettyihin televisio- ja radio-ohjelmiin ja julkaistuihin sanoma- ja aikakauslehtiin niihin sisältyvine teoksineen. Tällaisen kollektiivisen lisensoinnin piiriin kuuluisivat sellaiset lähetetyt ja julkaistut teokset, joiden osalta voitaisiin katsoa, että niiden välittämisestä verkossa ei ole voitu ennen kyseistä ajankohtaa vielä säännöllisesti sopia.

Pykälän 1 momentin sopimuslisenssisäännöksen soveltamisalaan kuuluisivat ennen 1 päivää tammikuuta 2002 lähetetyt televisio- ja radio-ohjelmat ja niihin sisältyvät teokset. Säännöksen aikarajan muuttaminen vuodesta 1985 vuoteen 2002 toisi sopimuslisenSSIPIMUKSEN kautta tapahtuvan käytön piiriin sellaista aineistoa, jonka osalta kattava oikeuksien selvittäminen ja käytöstä sopiminen ei ole käytännössä mahdollista tai oikeuksien selvittämisestä aiheutuvien kustannusten vuoksi taloudellisesti kannattavaa.

Sanoma- ja aikakauslehtiä koskevaksi aikarajaksi ehdotetaan 1 päivä tammikuuta 1999. Tämä televisio- ja radio-ohjelmiin verrattuna aikaisempi aikaraja on perusteltavissa lehdistön vakiintuneemilla sopimuskäytännöillä.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi, kuten nykyäänkin, säännös tekijän kielto-oikeudesta. Pykälän 1 ja 2 momentin säännöksiä ei siten sovellettaisi teokseen, jonka kappaleen valmistamisen tai yleisölle välittämisen tekijä on kieltänyt. Näin vahvistettaisiin tekijän oikeutta määrätä teoksestaan myös tilanteessa, jossa lain säännöksillä saatetaan sopimuksen ehdot sitoviksi myös niiden tekijöiden osalta, joita järjestö ei suoraan edusta.

Kuten hallituksen esityksessä 28/2004 vp on todettu, ohjelmien uudelleen käyttö on niihin sisältyvän suojatun aineiston primäärikäyttöä, joka oikeudenhaltijoilla tulee olla oikeus kieltää. Kielto-oikeus kuuluu tekijän lisäksi myös sille, jolle hänen taloudelliset oikeutensa ovat siirtyneet. Kielto-oikeus vahvistaa myös järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa, varmistaa tekijöiden ja teosten käyttäjien välisen tasapainon ja mahdollistaa oikeuksien yksilöllisen lisensoinnin.

Tekijän kielto-oikeus vahvistaa myös tekijän moraalisia oikeuksia teoksensa suhteen erityisesti tilanteessa, jossa esimerkiksi tekijän taiteellinen, poliittinen tai uskonnollinen näkemys on muuttunut ohjelman lähettämisen tai lehden julkaisemisen jälkeen tai kun teosta on kritisoitu eikä tekijä halua teostansa saatettavan enää yleisön saataville.

Kielto-oikeuden käyttämisen edellytyksenä olisi normaaliin tapaan, että tekijä ilmoittaa sopimuslisenssijärjestölle kiellon. Kielto voisi koskea joko yksittäistä teosta tai esimerkiksi tekijän koko tuotantoa.

43 §. Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan otettaviksi erityissäännökset sanoitetun sävellysteoksen suoja-ajan määräytymisestä.

Suoja-aikadirektiivin mukaisesti ehdotetaan säädettäväksi, että sanoitetun sävellysteoksen suoja-aika olisi voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeiseksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta. Kuten muutkin tekijänoikeuslaissa säädetyt suoja-ajat myös tämä suoja-aika laskettaisiin sen vuoden päättymisestä, jolloin mainittu säveltäjä tai sanoittaja kuoli.

Jos sanoitetulla sävellysteoksella on useita sanoittajia tai säveltäjiä, suoja-aika laskettaisiin heistä viimeiseksi kuolleen kuolinvuodesta.

Suoja-aikadirektiivin mukaisesti sanoitetuna sävellysteoksena pidettäisiin sellaista sävellysteosta, jota varten sekä sanoitus että sävellys erityisesti luotiin. Merkitystä ei olisi sillä, onko sekä sanoittaja että tekijä nimetty sanoitetun sävellysteoksen tekijöiksi vai ei. Direktiivin johdantokappaleen 18 mukaisesti sanoitetut sävellykset ovat useimmiten useamman tekijäkumppanin yhteisteoksia. Esimerkiksi ooppera on usein libretton kirjoittajan ja säveltäjän yhteinen työ. Myös jazzin, rockin ja popmusiikin kaltaisissa musiikkilajeissa luomisprosessi on usein luonteeltaan yhteistyötä.

Ehdotettavan 2 momentin käytännön soveltamisen kannalta on olennaista, että sävellys ja sanoitus on selkeästi luotu yhdessä tai samaan aikaan ja yhtenä kokonaisuutena käytettäväksi.

Esimerkiksi sanoituksesta tehtyä käännöstä ei yleensä ole luotu tällä tavalla, vaan siihen kohdistuva tekijänoikeus määräytyy itsenäisesti tekijänoikeuslain 4 §:n mukaisesti. Niin ollen myös sanoitetun sävellysteoksen osalta sanoituksen käännöksen suoja-aika määräytyy kääntäjän kuolinvuoden mukaan. Sävellysteoksen ja sanoituksen yhtenäinen suoja-aika koskee vain alkuperäistä sanoitusta.

Viime kädessä sen, joka vetoaa siihen, että kyseessä on 43 §:n 2 momentissa tarkoitettu sanoitettu sävellysteos, tulisi osoittaa, että sanoitus ja sävellys on nimenomaisesti luotu silmälläpitäen niistä syntyvää sävellysteosta ja että sanoituksella ja sävellyksellä on sen vuoksi erityisen kiinteä yhteys.

Jos kyseessä on säännöksessä tarkoitettu sanoitettu sävellysteos, sama yhtenäinen suoja-aika koskee koko teosta ja kaikkia sen osia riippumatta siitä, käytetäänkö sanoitusta ja sävellystä yhdessä vai erikseen.

45 §. Pykälä koskee esittävän taiteilijan oikeuksia.

Voimassa oleva pykälän 4 momentti sisältää sekä äänitallenteelle että kuvatallenteelle tallennetun esityksen suoja-ajan laskemiseen liittyvän säännöksen. Suoja-aikadirektiivin muuttamisesta aiheutuvan äänitallenteelle tallennettujen esitysten suoja-ajan pitenemisen vuoksi momentti ehdotetaan jaettavaksi kahdeksi momentiksi.

Suomenkielisessä direktiivissä käytetyn ilmaisun ”välitetään laillisesti yleisölle” (communicated to the public) tilalla ehdotetaan käytettäväksi muotoilua ”saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä”, jolla edellä mainittu direktiivin ilmaisu on muotoiltu 46 §:n 2 momentissa.

Yleisölle välittäminen kattaa Suomen tekijänoikeuslaissa vain sellaisen välittämisen, jossa välittämisen alkupiste ja yleisöön kuuluvat henkilöt sijaitsevat välimatkan päässä toisistaan, ja on sen vuoksi liian suppea ilmaisu käytettäväksi direktiivin mukaisia säännöksiä säädettäessä.

Pykälän uudessa 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi äänitallenteelle tallennetun esityksen suojan pidentämistä koskevat säännökset. Direktiivi edellyttää suoja-ajan pidentämistä 50 vuodesta 70 vuoteen.

Jos äänitallenteelle tallennettu esitys julkaistaan tai jos tallennettu esitys saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, äänitallenteelle tallennetun esityksen suoja olisi voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Pykälän 4 ja 5 momentissa käytettävällä ilmaisulla ”julkaiseminen” tarkoitetaan 8 §:n mukaista oikeudenhaltijan suostumuksella tapahtuvaa suojatun aineiston kappaleiden saattamista kauppaan tai muunlaista levittämistä yleisön keskuuteen.

Suoja-ajan piteneminen koskee ainoastaan niitä tallennettuja esityksiä, joiden osalta tallentamisesta laskettava 50 vuoden suoja-aika on edelleen voimassa ehdotettavan lain tullessa voimaan.

Jos tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistaan tai saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä esimerkiksi vasta 49 vuoden kuluttua tallentamisesta, direktiivin mukainen 70 vuoden pidennetty suoja-aika alkaa kulua tästä julkaisemisesta tai yleisön saataviin saattamisesta, siitä riippuen, kumpi on tapahtunut aikaisemmin. Tässä esimerkkitapauksessa äänitallenteen suoja olisi 120 vuotta tallentamisesta, mikä on pisin teoreettinen äänitallenteen suojan voimassaoloaika.

Pykälän 5 momentiksi ehdotetaan otettavaksi se osa nykyisestä 4 momentista, joka koskee kuvatallenteelle tallennettuja esityksiä. Näiden esitysten suoja-aika pysyy ennallaan ja on 50 vuotta ensimmäisestä julkaisemisesta tai laillisesta yleisölle välittämisestä, jos jompikumpi niistä tapahtuu ennen tallentamisesta laskettavan 50 vuoden suoja-ajan loppumista. Myös kuvatallenteelle tallennettujen esitysten osalta käytetään ilmaisua ”saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä”.

Pykälän 6 momentiksi ehdotetaan palautettavaksi esityksen elokuvaamisoikeutta koskeva olettamasaännös, jonka mukaan elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Momentti jäi teknisen virheen vuoksi pois eduskunnan vastauksesta (EV 100/2005 vp – HE 28/2004 vp) lainmuutoksen 821/2005 hyväksymisen yhteydessä. Kun eduskunta jätti hyväksymättä tekijöiden elokuvaamisoikeuksia koskevaan 39 §:n olettamasaännökseen ja siihen liittyvään luovuttamatonta korvausoikeutta koskevaan 29 a §:ään sekä esitettäviä taiteilijoita koskevaan 45 §:n olettamasaännökseen ehdotetut muutokset, voimassa olleen 45 §:n 3 momentin mukaiset säännökset jäivät palauttamatta muilta osin muutettuun 45 §:ään.

Pykälän 7 momentiksi siirrettävään viittaussäännökseen ehdotetaan tehtäväksi momenttien muutoksista ja siirroista aiheutuvat tekniset muutokset.

Lisäksi ehdotetaan, että momenttiin lisätään viittaus 25 g §:n 1 ja 3 momenttien soveltamiseen. Televisio- ja radioyriyten arkistoaineistoihin kuuluu myös tallennettuja esityksiä. Näin ollen ehdotettavan 25 g §:n asianomaiset säännökset tulisivat koskemaan myös tallennettujen esitysten välittämistä yleisölle ja sitä varten tapahtuvaa kappaleiden valmistamista.

Sekä äänitallenteille että kuvatallenteille tallennettujen esitysten osalta esittävien taiteilijoiden yksinoikeuksiin kuuluvat 25 g §:n mukaisesti esityksiä käytettäessä sekä tallennettujen esitysten kappaleiden valmistaminen että tallennettujen esitysten pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen.

Äänitallenteelle tallennetun esityksen käyttämisestä muussa yleisölle välittämisessä, kuten uudelleen lähettämässä, on 47 §:n 2 momentin mukaan suoritettava korvaus esittäville taiteilijalle. Korvaus suoritetaan 47 a §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

46 §. Pykälä koskee äänitallenteen tuottajan oikeuksia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan suoja-aikadirektiivin muutoksen mukaisesti muutettavaksi siten, että julkaistun tai muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä laillisesti yleisön saataviin saatetun äänitallenteen suoja-aika pitenee 50 vuodesta 70 vuoteen. Muilta osin momentin nykyiset säännökset säilyvät ennallaan.

Momentin viimeiseksi virkkeeksi ehdotetaan lisättäväksi suoja-aikadirektiivin 3 artiklan 2 a kohdan viimeisen virkkeen mukainen säännös. Sen mukaan äänitallenteen suoja lakkaa olemasta voimassa, jos oikeuksien luovutussopimus irtisanotaan 46 b §:n mukaisesti.

Äänitallenteiden kappaleiden valmistaminen ja yleisölle välittäminen kuuluvat myös äänitallenteen tuottajan yksinoikeuksiin. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 25 g §:n 1 ja 3 momentin soveltamiseen.

Tuottajan yksinoikeuksiin kuuluvat 25 g §:n mukaisesti äänitallenteita käytettäessä sekä äänitallenteiden kappaleiden valmistaminen että pyynnöstä tapahtuva yleisölle välittäminen. Äänitallenteen käyttämisestä muussa yleisölle välittämisessä, kuten uudel-

leen lähettämässä, on 47 §:n 2 momentin mukaan suoritettava korvaus tuottajalle. Korvaus suoritetaan 47 a §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

46 a §. Pykälä koskee kuvatallenteen tuottajan oikeuksia.

Kappaleiden valmistaminen ja yleisölle välittäminen ovat myös kuvatallenteen tuottajan yksinoikeuksien piirissä. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 25 g §:n 1 ja 3 momentin soveltamiseen.

46 b §. *Äänitallenteen oikeuksien luovutussopimuksen irtisanominen.* Uuteen 46 b §:ään ehdotetaan otettaviksi säännökset, jotka aiheutuvat suoja-aikadirektiivin 3 artiklan uudesta 2 a kohdasta.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi menettelystä, jonka mukaisesti esittävä taiteilija voisi irtisanoa sopimuksen, jolla hän on luovuttanut äänitallenteen tuottajalle oikeutensa esityksensä tallenteeseen. Kun äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä on kulunut 50 vuotta, esittävä taiteilija voisi kirjallisesti ilmoittaa äänitallenteen tuottajalle haluavansa irtisanoa sopimuksen, jolla hän on luovuttanut tuottajalle oikeutensa äänitallenteeseen.

Esittävä taiteilija voisi tehdä edellä tarkoitetun ilmoituksen, jos tuottaja ei tarjoa riittävää määrää äänitallenteen kappaleita myyntiin tai saata äänitallennetta yleisön saataviin johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada tallenne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Direktiivin johdantokappaleessa 8 viitataan ”riittävän määrän” osalta esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyriyten suojaamisesta tehdyn Rooman yleissopimuksen (SopS 56/1983) 3 artiklassa olevaan julkaisemisen määritelmään. Sen mukaan ”julkaisemisella” tarkoitetaan sopimuksessa sitä, että riittävä määrä jonkin äänitteen kappaleita tarjotaan yleisön saataviin.

Suomen tekijänoikeuslain 8 §:n 2 momentin mukaan teos katsotaan julkaistuksi, kun sen kappaleita tekijän suostumuksella on saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön

keskuuteen. Säännös ei sisällä mainintaa teoskappaleiden määrästä.

Säännös pohjautuu kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen (SopS 79/1986) 3 artiklan 3 kohdassa olevaan julkaistun teoksen määritelmään. Sen mukaan ”’julkaistuilla teoksilla’ tarkoitetaan tekijöidensä suostumuksella julkaistuja teoksia, joiden millä tavoin tahansa valmistettuja kappaleita on saatavissa siten, että yleisön kohtuulliset tarpeet ovat teoksen luonteen huomioon ottaen tulleet täytetyiksi”.

Myöskään nyt ehdotettavan säännöksen soveltamisen osalta ei ole tarpeen määritellä erityistä kappaleiden määrää, vaan äänitallenteen tavanomainen tarjoaminen yleisön saataville kaupoissa tai verkkokaupoissa riittää. Äänitallenteen saatavilla oloon digitaalisessa muodossa ei direktiivin eikä ehdotettavan säännöksen mukaan liity määrällisiä vaatimuksia.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi direktiivin mukaisesti 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen jälkeen tapahtuvasta oikeuksien luovutussopimuksen irtisanomisesta.

Esittävä taiteilija voisi käyttää irtisanomisoikeuttaan, jos äänitallenteen tuottaja ei vuoden kuluessa siitä, kun esittävä taiteilija on ilmoittanut haluavansa irtisanoa sopimuksen, ryhdy tarjoamaan äänitallennetta molemmilla 1 momentissa tarkoitetuilla tavoilla. Irtisanominen olisi tehtävä kirjallisesti. Velvollisuus osoittaa, että sopimuksen irtisanomisen edellytyksiä ei ole, olisi tuottajalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sopimuksen irtisanomisessa noudatettavasta menettelystä, jos useita esittäviä taiteilijoita on osallistunut äänitallenteeseen tallennettuun esitykseen. Esittävät taiteilijat voisivat irtisanoa sopimuksensa vain niin, että kaikki toimittavat samanaikaisesti 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen ja, jos tuottaja ei ryhdy tarjoamaan äänitallennetta, 2 momentissa tarkoitettun irtisanomisilmoituksen.

Samanaikaisuuden vaatimuksella estettäisiin tilanne, jossa vain osa tallenteella esiintyvistä taiteilijoista toteuttaa irtisanomisen ja joidenkin taiteilijoiden oikeudet jäävät tuottajalle. Jotta äänitallenne olisi oikeuksien palautumisen jälkeen esittävien taiteilijoiden it-

sensä hyödynnettävissä, kaikkien esittävien taiteilijoiden oikeuksien tulisi palautua tuottajalta.

Sopimusten irtisanominen edellyttäisi äänitallenteella esiintyvien taiteilijoiden keskinäistä yhteistyötä ja kaikkien esittäjien mukanaoloa irtisanomisprosessissa. Esittävät taiteilijat voisivat käytännössä hoitaa irtisanomisen keskitetysti esimerkiksi valtakirjojen avulla.

Jos sopimus irtisanoetaan, äänitallenteen tuottajan oikeudet äänitallenteeseen lakkaavat olemasta voimassa 46 §:n 2 momenttiin ehdotettavan lisäyksen mukaisesti. Äänitallenteen pidennetty suoja-aika olisi tämän jälkeen voimassa vain esittävän taiteilijan tai 3 momentin tapauksessa esittävien taiteilijoiden hyväksi.

Pykälän 4 momentiksi ehdotettavan säännöksen mukaan esittävä taiteilija ei voisi luopua irtisanomisoikeudestaan. Tällainen sopimus olisi mitätön. Tämä on direktiivin 3 artiklan 2 a kohdan mukainen säännös.

46 c §. Liitännäistoimenpiteet. Uuteen 46 c §:ään ehdotetaan otettaviksi säännökset suoja-aikadirektiivin 3 artiklan uusissa 2 b, 2 c ja 2 e kohdissa säädetyistä suoja-ajan pidentämisen liitännäistoimenpiteistä. Liitännäistoimenpiteitä koskevat säännökset tulisivat sovellettaviksi tilanteissa, joissa esittävän taiteilijan ja äänitallenteen tuottajan välinen sopimus pysyy voimassa ja suoja-aika pitee molempien oikeudenhaltijoiden osalta.

Pykälän 1 ja 2 momentti koskisivat tilannetta, jossa esittävän taiteilijan ja äänitallenteen tuottajan välillä on sovittu esittäville taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Pykälän 3 momentti koskisi tilannetta, jossa esittävällä taiteilijalla on oikeuksien luovutussopimuksen perusteella oikeus rojaltiin tai muuhun toistuvaan maksuun.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että esittävällä taiteilijalla olisi oikeus saada äänitallenteen tuottajalta vuotuinen lisäkorvaus kultakin täydeltä vuodelta välittömästi sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta. Jos äänitallennetta ei ole julkaistu, oikeus korvaukseen olisi, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä.

Edellytyksenä olisi, että oikeuksien luovutussopimuksessa on sovittu esittäville taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Tällaisia kertakorvaussopimuksia tekevät direktiivin johdantokappaleen 9 mukaan varsinkin äänitallenteilla esiintyvät taustamuusikot, joiden nimeä ei mainita äänitteessä. Toisinaan kyse voi olla myös nimeltä mainituista esiintyjistä ("featured performers").

Sopimus, jolla esittävä taiteilija luopuisi lisäkorvauksesta, olisi mitätön.

Lisäkorvaus olisi johdantokappaleen 12 mukaan maksettava siihen oikeutetuille esittäville taiteilijoille vähintään kerran vuodessa yksilöllisin perustein. Lisäkorvauksen maksamisesta säädettäisiin tarkemmin 46 d §:ssä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi 1 momentissa tarkoitettun lisäkorvauksen suuruudesta. Äänitallenteen tuottajan olisi varattava lisäkorvauksen maksamista varten 20 prosenttia tuloista, jotka tuottaja on saanut mainitun korvauksen maksamisvuotta edeltävänä vuonna äänitallenteen kappaleiden valmistamisesta ja levittämisestä sekä äänitallenteen välittämisestä yleisölle. Englanninkielisen direktiivin ilmaisua "making available" ("saataviin saattaminen") vastaa lain terminologiassa ilmaisu "välittäminen", jota ehdotetaan käytettäväksi säännöksessä.

Johdantokappaleen 11 mukaisesti tuloilla, joiden perusteella lisäkorvaus lasketaan, tarkoitetaan tuottajan saamia tuloja ennen kustannusten vähentämistä.

Johdantokappaleessa 13 määritellään tarkemmin, mitkä tulot jätetään ottamatta huomioon lisäkorvausta laskettaessa. Niihin kuuluvat ensinnäkin äänitallenteiden vuokrauksesta maksettavat kohtuulliset korvaukset, joihin esittävillä taiteilijoilla on luovuttamaton oikeus direktiivin 2006/115/EY (vuokraus- ja lainausdirektiivi) 5 artiklan mukaan.

Esittävä taiteilija ei johdantokappaleen 13 mukaan myöskään yleensä siirrä tai luovuta sopimuksella vuokraus- ja lainausdirektiivin 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua oikeuttaan kohtuulliseen kertakorvaukseen yleisradioimisesta tai yleisölle välittämisestä. Lisäkorvauksen laskemisessa ei edellä mainittujen korvausten lisäksi oteta huomioon myöskään direktiivin 2001/29/EY (tietoyhteiskuntadirektiivi) 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa

tarkoitettua sopivaa hyvitystä yksityisestä kopioinnista.

Myös pykälän 3 momenttia sovellettaisiin tilanteissa, joissa äänitallenteen suoja-ajan pidentyminen tulee sekä esittävän taiteilijan että äänitallenteen tuottajan hyödyksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ajankohdasta, josta alkaen esittäville taiteilijalle, jolla on äänitallenteen tuottajan kanssa tehdyn oikeuksien luovutussopimuksen perusteella oikeus toistuviin maksuihin äänitallenteen tuottajalta, suoritettavista maksuista ei enää pidetä sovittuja ennakkomaksuja eikä sopimuksessa määriteltyjä vähennyksiä. Tämä ajankohta olisi 50 vuotta äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä.

Ehdotettava 3 momentti on direktiivin 3 artiklan 2 e kohdan ja johdantokappaleen 14 mukainen.

46 d §. *Lisäkorvauksen maksaminen.* Uuteen 46 d §:ään ehdotetaan otettaviksi suoja-aikadirektiivin 3 artiklan uuden 2 c kohdan toisen alakohdan ja artiklan 2 d kohdan mukaiset säännökset lisäkorvauksen maksamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan 46 c §:ssä tarkoitettu lisäkorvaus maksettaisiin 47 a §:n 1 momentissa tarkoitettun järjestön välityksellä. Kyseessä olisi opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymä järjestö, jonka tehtävänä on kerätä korvaukset 47 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua äänitallenteen käyttämisestä julkisessa esityksessä ja yleisölle välittämisessä. Äänitallenteiden käyttökorvaukset kerääväksi järjestöksi on hyväksytty Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry.

Pykälän 2 momentin mukaan äänitallenteiden tuottajien olisi annettava lisäkorvausta hallinnoivalle järjestölle sen pyynnöstä kaikki lisäkorvaukseen oikeutettuja esittäviä taiteilijoita ja heidän tallennettuja esityksiään koskevat tiedot, jotka voivat olla tarpeen lisäkorvauksen maksamisen varmistamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan esittävien taiteilijoiden ja äänitallenteiden tuottajien tulisi sopia lisäkorvausta hallinnoivan järjestön kanssa korvauksen maksamisessa ja jakami-

sessä noudatettavista menettelytavoista ja muista käytännön järjestelyistä. Sopiminen voisi tapahtua myös järjestötasolla, esimerkiksi esittäviä taiteilijoita edustavan Suomen Muusikkojen Liitto ry:n ja äänitallenteiden tuottajia edustavan Musiikkituottajat ry:n ja äänitallenteiden käyttökorvaukset keräävän järjestön Gramex ry:n välillä.

Lisäkorvauksen jakamisessa ja siihen liittyvissä järjestelyissä olisi otettava huomioon myös direktiivin johdantokappale 12, jonka mukaan lisäkorvaus olisi maksettava siihen oikeutetuille esittäville taiteilijoille vähintään kerran vuodessa yksilöllisin perustein.

Ehdotettava 3 momentti on myös direktiivin johdantokappaleen 17 mukainen. Tämän johdantokappaleen mukaan direktiivillä ei olisi rajoitettava sen säännösten kanssa sopusoinnussa olevien kansallisten säännösten ja sopimusten, kuten jäsenvaltioissa tehtyjen esittäjiä edustavien järjestöjen ja tuottajia edustavien järjestöjen välisten kollektiivisten sopimusten, soveltamista.

1.2 Laki orpoteosten käyttämisestä

1 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 momentin mukaan laissa säädettäisiin sellaisten teosten käyttämisestä, joiden kaikkia tekijöitä ei tiedetä tai tunnusteta taikka voida tavoittaa, vaikka tekijöiden ja heidän olinpaikkansa selville saamiseksi on tehty oikeudenhaltijoihin koskeva selvitys ja selvityksen tulos on kirjattu 6 §:ssä tarkoitettuun tietokantaan. Tällaisia teoksia kutsuttaisiin laissa orpoteoksiksi. Määritelmä kattaa sekä orpoteosdirektiivin 2 artiklan 1 kohdan että osittain orpoja teoksia koskevan 2 kohdan.

Pykälän 2 momentin mukaan orpoteosta ja sen tekijää koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös tekijänoikeuslain 5 luvussa tarkoitettuihin äänitallenteisiin ja kuvatallenteisiin ja niihin tallennettuihin esityksiin sekä niiden oikeudenhaltijoihin, jos tallenteita ja esityksiä on selvityksen jälkeen pidettävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla orpoina.

Ilmaisuilla ”teos” ja ”orpoteos” erotetaan säännöksissä yleisesti lain soveltamisalaan kuuluvat teokset ja lain säännösten mukaisesti orpoteoksiksi todetut teokset.

Ehdotettavan lain käytännön soveltamisen osalta voidaan todeta, että esimerkiksi sävel-

lysteokset ja niiden tekijät ovat yleensä hyvin tunnettuja ja heitä koskevat tiedot ovat saatavissa sävellysteosten yhteishallinnointijärjestöiltä. Sävellysteos, joka sisältyy painettuun kirjaan tai jonka esitys on tallennettu äänitteelle, olisi käytännössä vain hyvin harvoin orpoteos. Niin ikään kustannettujen kirjallisten teosten tekijät ovat yleensä tunnettuja ja heidän tietonsa saatavissa kustantajilta.

Teosta ei kuitenkaan tulisi pitää orpoteoksena pelkästään sillä perusteella, että sen tekijä ei halua paljastaa oikeaa nimeään vaan piiloutuu nimimerkin tai salanimen taakse. Esimerkiksi luotettava tieto siitä, että tekijä on tavoitettavissa kustantajan tai muun edustajan kautta, riittäisi osoittamaan, että teos ei ole kyseisen tekijän osalta orpo.

2 §. Orpoteosten käyttäjät. Pykälässä säädettäisiin niistä laitoksista, jotka saavat käyttää orpoteoksia tämän lain mukaisesti yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Näitä direktiivin 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja laitoksia olisivat 1) yleisölle avoimet kirjastot, museot ja koulutusorganisaatiot, 2) arkistot ja elokuva- ja äänitearkistot, sekä 3) julkisen palvelun televisio- ja radioyrietykset.

Orpoteosdirektiivin 1 artiklan 1 kohdassa oleva ”educational establishments” (ruotsiksi ”utbildningsanstalter”) on suomenkielisessä direktiivissä käännetty muotoon ”oppilaitokset”. Suomenkielinen ilmaisu on selvästi suppeampi, minkä vuoksi ehdotettavassa orpoteoslaissa käytetään ilmaisua ”koulutusorganisaatio”. Tämä kattaa kaikenlaiset, eri asteista koulutusta järjestävät koulutusorganisaatiot. Myös koulutusorganisaatioiden tulee olla yleisölle avoimia.

Julkisen palvelun televisio- ja radioyrietykset eli yleisradio-organisaatiot olisivat johdantokappaleen 20 mukaisesti yleisradiotoiminnan harjoittajia, joilla on jäsenvaltion antama, määrittelemä ja organisoima julkisen palvelun tehtävä.

Yleisen edun mukaisia tehtäviä olisivat direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti erityisesti laitosten kokoelmissa olevien teosten säilyttäminen, entistäminen ja saattaminen saataville kulttuuri- ja opetuskäyttöön. Siitä, millä tavalla laitokset saisivat käyttää koko-

elmissään olevia teoksia, säädettäisiin 7 §:ssä.

Teosten entistämiseen ja säilyttämiseen liittyvät tehtävät vastaavat sitä, mitä tekijänoikeuslain 16 §:n rajoitussäännöksissä on säädetty kappaleiden valmistamisesta valtioneuvoston asetuksella säädettävissä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.

Teosten saataville saattaminen kulttuuri-käyttöön kattaa laajasti pykälässä mainittujen laitosten yleisen edun mukaiset tehtävät, jotka liittyvät kulttuuriin ja tiedon säilyttämiseen ja levittämiseen. Opetuskäyttö kattaa teosten käyttämisen opetusaineistona ja opetuksen tukena.

Yleisen edun mukaisuuteen liittyy yleensä myös kysymys toiminnan maksullisuudesta tai maksuttomuudesta. Direktiivi ei suoraan rajoita orpoteosten sallittua käyttöä esimerkiksi ei-kaupalliseen tai maksuttomaan käyttöön. Sen sijaan direktiivin 6 artiklasta käy selvästi ilmi, että laitos voi digitoinnin ja yleisön saataviin saattamisen aiheuttamien kustannusten kattamiseksi kerryttää tuloja. Tulojen keräämisestä ehdotetaan otettavaksi säännös 7 §:ään.

Direktiivin johdantokappaleessa 1 viitataan laitosten kokoelmien ja arkistojen laajamittaiseen digitointiin Euroopan digitaalisen kirjaston Europeanan luomiseksi sekä laitosten työhön eurooppalaisen kulttuuriperinnön säilyttämisessä ja levittämisessä. Aineistojen digitointi sekä haku- ja indeksointitekniikat lisäävät kokoelmien tutkimusarvoa.

Johdantokappaleen 4 mukaan direktiivi ei rajoita jäsenvaltioissa kehitettäviä ratkaisuja, joilla käsitellään laajamittaisen digitoinnin kysymyksiä, esimerkiksi sellaisten teosten tapauksessa, jotka eivät ole kaupallisesti saatavilla. Tällaiset erilaisten sisältötyyppien ja erilaisten käyttäjien erityispiirteet huomioon ottavat ratkaisut perustuvat johdantokappaleen mukaan eri sidosryhmien väliseen yhteisymmärrykseen.

Tässä yhteydessä on selvyiden vuoksi todettava, että ehdotettava laki orpoteosten käyttämisestä ei vaikuta tekijänoikeuslaissa tai muussa laissa oleviin säännöksiin, joiden nojalla laitoksen asiakkaalla on lakiin perustuva oikeus tai mahdollisuus itse valmistaa tai saada kokoelmissa olevasta aineistosta

laitoksen tekemä kappale yksityistä käyttöä varten.

3 §. Tekijän lupa. Pykälässä säädettäisiin direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisesta tilanteesta, kun teoksen tekijöistä osa tiedetään tai tunnistetaan ja voidaan tavoittaa. Tällaista teosta saisi käyttää 7 §:n mukaisesti vain, jos tunnistetut ja paikannetut tekijät antavat omine oikeuksiansa osalta laitokselle luvan käyttää teosta.

Luvan teoksen käyttämiseen voisi direktiivin johdantokappaleen 17 mukaisesti antaa joko tunnistettu ja paikannettu tekijä itse tai esimerkiksi hänen perillisensä tai muu oikeuksien siirronsaaja. Lupa teoksen käyttämiseen olisi luontevaa varmistaa selvityksen yhteydessä, kun henkilö osoittaa teoksen tekijäksi tai hänen perillisekseen tai oikeuksien siirronsaajaksi. Oikeudenhaltija tai oikeuksien siirronsaaja ei voisi kuitenkaan antaa lupaa niiden tekijöiden tai muiden oikeudenhaltijoiden puolesta, joita ei ole tunnistettu tai tavoitettu.

4 §. Lain soveltamisalaan kuuluvat aineistot. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset, joissa lain yleisen soveltamisen osalta määriteltäisiin 2 §:ään viitaten laitostyypeittäin ne lain soveltamisalaan kuuluvat aineistot, jotka sisältyvät Suomessa sijaitsevien laitosten kokoelmiin tai arkistoihin ja joiden osalta tulee tehdä selvitys, jos aineistoja halutaan käyttää tämän lain mukaisesti.

Ehdotettavan 5 §:n mukaan tehtävästä selvityksestä ja sen tuloksista riippuisi puolestaan se, mitä aineistoja pidettäisiin orpoteoksina ja voitaisiin käyttää orpoteoksina tämän lain säännösten mukaisesti.

Lain tarkoituksena on direktiivin 1 artiklan 4 kohdan mukaisesti kattaa kaikki tekijänoikeudellisen suojaan piiriin kuluvat aineistot, jotka sisältyvät laitosten kokoelmiin kuuluviin teoksiin, elokuvateoksiin ja äänitallenteisiin tai muodostavat niiden olennaisen osan.

Momentin 1 kohdan mukaan lain soveltamisalaan kuuluisivat yleisölle avointen kirjastojen, museoiden ja koulutusorganisaatioiden sekä arkistojen ja elokuva- ja äänitearkistojen kokoelmissa olevat julkaistut kirjat, aikakausjulkaisut, aikakauslehdet, sanomalehdet ja muut kirjoitukset. Laki kattaisi myös edellä mainittuihin sisältyvät teokset, kuten

kirjalliset teokset, piirustukset ja valokuvat, ja muut tekijänoikeuden lähioikeuksilla suojatut aineistot, kuten tietokannat ja luettelot ja 49 a §:n mukaiset valokuvat.

Lain soveltamisala rajoittuisi direktiivin mukaisesti aineistoihin, jotka on ensimmäisen kerran julkaistu Euroopan talousalueeseen (ETA) kuuluvassa valtiossa. Direktiivin mukaan teoksen julkaisun on pitänyt tapahtua ensimmäisen kerran jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Koska direktiiviä sovelletaan koko Euroopan talousalueen laajuisesti, lain soveltamisala on määriteltävä sen mukaisesti.

Julkaisemisella tarkoitettaisiin tekijänoikeuslain 8 §:n 2 momentin mukaista julkaisemisesta eli teoksen kappaleiden saattamista tekijän suostumuksella kauppaan tai muuta levittämistä yleisön keskuuteen.

Momentin 2 kohdan mukaan lain soveltamisalaan kuuluisivat myös edellä mainittujen laitosten kokoelmissa olevat julkaistut elokuvateokset ja äänitallenteet sekä niihin sisältyvät teokset ja muut suojatut aineistot, kuten tallennetut esitykset. Lakia sovellettaisiin direktiivin mukaisesti elokuvateoksiin ja äänitallenteisiin, jotka on ensimmäisen kerran julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Lähtämällä televisiossa tai radiossa tarkoitettaisiin sellaista radio- tai televisiolähettyksen lähettämistä, johon kohdistuu tekijänoikeuslain 48 §:ssä säädetty lähettäjäyrittäjien suoja.

Elokuvateoksella tarkoitettaisiin lakia sovellettaessa perinteisesti Suomen tekijänoikeuslaissa käytetyn ilmauksen mukaisesti myös muita audiovisuaalisia sisältöjä, jotka täyttävät teostason vaatimukset, ja se kattaisi myös direktiivissä tarkoitettut audiovisuaaliset teokset.

Momentin 3 kohdan mukaan lain soveltamisalaan kuuluisivat lisäksi julkisen palvelun televisio- ja radioyrittäjien arkistoissa olevat, televisiossa tai radiossa lähetetyt elokuvateokset ja äänitallenteet, jotka Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion julkisen palvelun televisio- tai radioyrittäjä on tuottanut. Lisäedellytyksenä direktiivin mukaisesti olisi, että aineisto on ensimmäisen kerran lähetetty

televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Direktiivin mukaisesti lakia sovellettaisiin televisio- ja radioyrittäjien ennen 1 päivää tammikuuta 2003 tuottamiin elokuva- ja audiovisio-aineistoihin sekä äänitallenteisiin. Lain soveltamisalaan kuuluisivat myös elokuvateoksiin ja äänitallenteisiin sisältyvät teokset ja muut suojatut aineistot.

Direktiivin johdantokappaleen 11 mukaisesti yrityksen tuottamiin aineistoihin katsotaan kuuluvan myös julkisen palvelun televisio- ja radioyrittäjien tai muiden yhteistuotantoon osallistuneiden julkisen palvelun televisio- ja radioyrittäjien yksinomaiseen käyttöön tilaamat elokuva- ja audiovisio-aineistot. Sen sijaan aineistot, joita yritys ei ole itse tuottanut tai tilannut mutta joiden käyttämiseen yritys on hankkinut luvan käyttöoikeussopimuksella, jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös sellaiseen 1 momentissa tarkoitettuun teokseen, elokuvateokseen ja äänitallenteeseen, jota ei ole julkaistu eikä lähetetty radiossa tai televisiossa mutta joka on oikeudenhaltijan suostumuksella saatettu julkisesti saataville 2 §:ssä tarkoitettujen laitosten kokoelmissa, jos on perusteltu syy olettaa, että tekijä tai muu oikeudenhaltija ei vastustaisi aineiston käyttämistä 7 §:n mukaisesti. Myös tällaisen teoksen oikeudenhaltijoista tulisi tehdä selvitys ennen kuin teosta saadaan käyttöä.

Ehdotettavan 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös mainittuihin teoksiin ja äänitallenteisiin sisältyviin teoksiin ja muihin tekijänoikeuslain mukaan suojattuihin aineistoihin.

Direktiivistä ei löydy tulkinta-apua siihen, milloin olisi perusteltua olettaa, että tekijä tai muu oikeudenhaltija ei vastustaisi aineiston käyttämistä direktiivissä tarkoitetuilla tavoilla.

Aineistot, joita ei ole julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa, ovat tyypillisesti esimerkiksi yksityisiä arkistoaineistoja, joiden käyttämiseen voi liittyä myös muita kuin tekijänoikeuteen liittyviä seikkoja. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon ainakin aineiston luonne ja sisältö, esimerkiksi se, missä määrin aineisto sisältää tekijään tai muuhun hen-

kilöön ja hänen yksityisyyteensä liittyviä asioita. Myös tekijän moraalisiin oikeuksiin liittyviin seikkoihin tulisi kiinnittää huomiota, kun teos saatetaan yleisön saataviin ilman tekijän nimenomaista suostumusta.

Direktiivi mahdollistaisi sen, että sellaisten aineistojen osalta, joita ei ole julkaistu eikä lähetetty radiossa tai televisiossa, direktiivin soveltaminen rajoitettaisiin ennen 29 päivää lokakuuta 2014 kokoelmiin talletettuihin aineistoihin. Ajankohta on direktiivin edellyttämien kansallisten säännösten voimaansaattamisen ajankohta. Säännöksen ajallisella rajoittamisella ei arvioida olevan käytännön merkitystä, joten tällaista rajoitusta ei ehdoteta säädettäväksi. Orvoiksi osoittautuvat teokset ovat orpoja siitä riippumatta, milloin ne on sisällytetty laitoksen kokoelmiin.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännökset aineistoista, joihin ehdotettavan lain säännöksiä orpoteoksista ja niiden käyttämisestä sovellettaisiin. Näitä säännöksiä sovellettaisiin sellaisten teosten ja muiden 1 momentissa tarkoitettujen aineistojen käyttämiseen Suomessa, joita koskeva selvitys on tehty Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa ja jotka on selvityksen jälkeen rekisteröity orpoteoksina Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston verkkotietokantaan, johon direktiivin 3 artiklan 6 kohdassa viitataan. Säännöksellä pantaisiin toimeen direktiivin 4 artikla.

Lain 2 §:ssä tarkoitettu laitos voisi näin ollen käyttää lain säännösten mukaisesti sellaisia kokoelmissaan tai arkistossaan olevia teoksia, jotka on todettu orpoteoksiksi joko laitoksen oman tai muun Suomessa sijaitsevan laitoksen selvityksen tuloksena tai jossain muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa sijaitsevassa laitoksessa tehdyssä selvityksessä ja jotka on ilmoitettu orpoteoksina mainittuun verkkotietokantaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tämän lain mukaan orpoteoksiksi määriteltyjen teosten käyttämisestä tekijänoikeuslain säännösten mukaisesti. Orpoteoksia voitaisiin käyttää tämän lain estämättä tekijänoikeuslain 2 luvussa tarkoitettulla tavalla.

Ehdotettava orpoteoslaki ei näin ollen vaikuttaisi sellaiseen tekijänoikeuslailla suojattujen aineistojen käyttöön, joka tapahtuu joko tekijänoikeuslain rajoitussäännöksen tai so-

pimuslisenssisäännöksen perusteella. Teosten ja muiden suojattujen aineistojen käyttäminen mainittujen säännösten perusteella perustuu tietoyhteiskuntadirektiiviin.

Aineistoja voidaan orpoteoslain estämättä käyttää esimerkiksi valtioneuvoston asetuksella säädettävissä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa sekä kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007) tarkoitetuissa kirjastoissa ja Kansallisessa audiovisuaalisessa arkistossa tekijänoikeuslain 16, 16 a, 16 b ja 16 c §:n rajoitussäännösten mukaisesti. Lisäksi tekijänoikeuslain 16 d §:n sopimuslisenssisäännöksen nojalla teosten käyttämisestä rajoitussäännösten yli menevältä osalta, esimerkiksi aineistojen välittämisestä laitoksen ulkopuolelle, voidaan sopia laitoksen ja tekijöitä laajasti edustavan järjestön välisellä sopimuksella.

Sopimuslisenssi on tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettu oikeuksien hallinnointia koskeva järjestely, laajennettu kollektiivinen lupa, johon mainittu direktiivi ei vaikuta. Orpoteosdirektiivin 1 artiklan 5 kohdan mukaan ”tässä direktiivissä ei puututa oikeuksien hallinnointia kansallisella tasolla koskeviin järjestelyihin”. Johdantokappaleessa 24 tarkennetaan, että tällaisilla kansallisen tason järjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi laajennettuja kollektiivisia lupia.

Halutessaan laitos voisi toimia myös orpoteoslain säännösten mukaisesti ja oikeudenhaltijoita koskevan selvityksen kautta päätyä käyttämään kokoelmissaan tai arkistossaan olevaa orpoteosta tämän lain säännösten mukaisesti.

5 §. Selvitys. Pykälässä säädettäisiin direktiivin 3 artiklan mukaisesti oikeuksien selvityksessä noudatettavasta menettelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan laitoksen, joka haluaa käyttää teosta tai äänitallennetta 7 §:n mukaisesti, olisi ennen käyttämistä tehtävä huolellinen selvitys tekijän tai muun oikeudenhaltijan tunnistamiseksi ja sen selvittämiseksi, voidaanko hänet tavoittaa. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan huolellinen selvitys olisi tehtävä vilpittömässä mielessä.

Huolellisen selvityksen ydinsisältönä on, että selvittäjän on teoksen tekijän tai muun oikeudenhaltijan selvittämiseksi tutustuttava

kyseisen teosluokan osalta tarkoituksenmukaisiin lähteisiin. Tästä on säädetty direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa. Se, että selvitys on ollut huolellinen, voitaisiin tarvittaessa osoittaa selvitystä koskevalla kirjanpidolla, joka tulee johdantokappaleen 15 mukaan säilyttää.

Johdantokappaleiden 13 ja 15 mukaisesti huolellinen selvitys olisi tehtävä myös teokseen tai äänitallenteeseen sisältyvän aineiston osalta. Tämän aineiston osalta selvitys olisi tehtävä samassa valtiossa, jossa orpoteosta koskeva selvitys tulisi tehdä.

Laitos voisi antaa selvityksen tekemisen myös toisen laitoksen tai muun organisaation tehtäväksi. Tämä mahdollistetaan johdantokappaleessa 13. Selvityksen tekeminen voitaisiin näin järjestää kustannustehokkaimmalla tavalla. Laitos, jonka kokoelmassa teos on ja joka teosta käyttää, olisi viime kädessä vastuussa selvityksen tekemisestä ja sen tuloksista, samoin kuin selvityksen tekemisestä aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 2 momentin mukaan selvityksessä olisi käytettävä kunkin teoslajin ja äänitallennelajin kannalta tarkoituksenmukaisia tietolähteitä. Selvityksessä käytettävistä lähteistä säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, jota koskeva valtuussäännös säädettäisiin 9 §:ssä.

Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio määrittää oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien kanssa kunkin teos- tai ääniteluokan osalta tarkoituksenmukaiset lähteet. Direktiivin mukaan näihin lähteisiin sisältyvät ainakin liitteessä luetellut merkitykselliset lähteet. Direktiivin liite tulisi näin ollen sisällytettäväksi asetuksella säädettävän luetelon osaksi.

Pykälän 3 momentin mukaan selvitys olisi tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa teos tai äänitallenne on ensimmäisen kerran julkaistu. Jos teos tai äänitallenne on julkaisemisen sijaan lähetetty televisiossa tai radiossa, selvitys olisi tehtävä siinä ETA-valtiossa, jossa aineisto on ensimmäisen kerran lähetetty.

Elokuvateoksen selvitys olisi tehtävä siinä ETA-valtiossa, jossa tuottajalla on päätoimipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Jos elokuvateoksella on useampi tuottaja ja tuottajat ovat sijoittautuneet eri valtioihin, selvitys olisi tehtävä kussakin näistä valtioista.

Pykälän 4 momentin mukaan sellaisen teoksen ja äänitallenteen, jota ei ole julkaistu eikä lähetetty televisiossa tai radiossa, selvitys olisi tehtävä Suomessa. Sen selville saamiseksi, että teosta tai äänitallennetta ei ole julkaistu eikä lähetetty televisiossa tai radiossa, olisi tarvittaessa käytettävä myös muussa maassa saatavilla olevia kyseisen aineistolajin osalta yleisesti käytössä olevia tietolähteitä, joista voidaan olettaa löytyvän kyseessä olevan aineiston kannalta merkityksellistä tietoa.

Pykälän 5 momentin mukaan selvityksessä olisi muutenkin käytettävä myös muissa maissa saatavilla olevia tietolähteitä, jos on perusteltu syy olettaa, että niistä löytyy merkityksellistä tietoa oikeudenhaltijoista. Tarvittaessa selvitys olisi ulotettava myös ETA-alueen ulkopuolella oleviin tietolähteisiin. Ehdotettava säännös perustuu direktiivin 3 artiklan 4 kohtaan.

Pykälän 6 momentin mukaan laitos, joka tekee selvityksen, vastaisi selvityksestä aiheutuvista kustannuksista. Laitos olisi vastuussa selvityksen kustannuksista myös siinä tapauksessa, että se antaa selvityksen tekemisen 1 momentin mukaisesti toisen laitoksen tai muun organisaation tehtäväksi.

6 §. Tiedot selvityksistä. Pykälässä säädettäisiin selvitysten tulosten säilyttämisestä ja tietojen toimittamisesta viranomaiselle.

Pykälän 1 momentin mukaan selvityksen tehneen laitoksen tulisi pitää kirjaa selvityksistä ja niiden tuloksista. Säilytetyn kirjanpidon ja sen tulosten avulla laitos voisi myöhemmin osoittaa, että sen tekemä selvitys on ollut huolellinen.

Laitoksen tulisi toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle tiedot selvityksen tuloksista heti, kun tiedot ovat saatavilla. Tärkeimmistä ministeriölle toimitettavista tiedoista säädettäisiin 1 momentissa. Annettavista tiedoista voitaisiin lisäksi säätää tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Lain 9 §:ään ehdotettavalla valtuussäännöksellä varmistettaisiin se, että tietojen sisältöä koskevia vaatimuksia pystytään joustavasti mukauttamaan Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston vaatimusten mukaisesti.

Ministeriölle toimitettaviin tietoihin kuuluisivat tiedot niiden laitoksen tekemien sel-

vitysten tuloksista, joiden perusteella teoksen on katsottu olevan orpoteos.

Momentin 1 kohdan mukaan laitoksen tulisi ilmoittaa orpoteoksen nimi, teoslaji, tiedetyn tai tunnistetun tekijän nimi sekä teoksen julkaisemisen tai julkistamisen aika ja paikka. Julkistaminen koskee tilanteita, joissa teos on julkaisemisen sijasta lähetetty televisiossa tai radiossa.

Momentin 2 kohdan mukaan 1 kohdassa mainitut tiedot tulisi ilmoittaa myös teoksista, jotka sisältyvät orpoteokseen tai muodostavat sen olennaisen osan.

Momentin 3 kohdan mukaan laitoksen tulisi ilmoittaa tiedot selvitysten tekopaikoista ja ajankohdista sekä 4 kohdan mukaan tieto siitä, millä perusteella teoksen katsotaan olevan orpoteos.

Tietoihin pitäisi sisällyttää myös 5 kohdan mukaan laitoksen tiedossa olevat 8 §:stä johduneet muutokset laitoksen käyttämien orpoteosten asemaan sekä 6 kohdan mukaan laitoksen yhteystiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan selvityksen tehneen laitoksen tulisi 1 momentissa mainittujen tietojen lisäksi toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä tiedot siitä, miten laitos on käyttänyt orpoteoksia lain 7 §:n mukaisesti. Koska myös orpoteosten käyttämistä koskevat tiedot tulee direktiivin mukaan toimittaa Euroopan unionin verkkotietokantaan, myös näistä tiedoista olisi tarpeen voida sääntää tarkemmin asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö toimittaa saamansa tiedot viipymättä sisämarkkinoilla toimivalle yhdenmukaistamisvirastolle, jonka verkkotietokannassa ne olisivat julkisesti sekä selvityksiä tekevien laitosten että oikeudenhaltijoiden saatavilla.

Direktiivin johdantokappaleessa 16 Euroopan unionin yhteisen verkkotietokannan perustamista perustellaan asian Euroopan laajuisella merkityksellä ja tarpeella välttää päällekkäisiä toimia jäsenvaltioissa. Tietokannalla voisi mainitun johdantokappaleen mukaan lisäksi olla tärkeä rooli pyrittäessä estämään ja lopettamaan mahdolliset tekijänoikeuksien loukkaukset erityisesti silloin, kun teosten ja äänitteiden orpoteoksen asema muuttuu.

Pykälän 4 momentin mukaan selvityksen tehneen laitoksen tulisi säilyttää selvityksessä syntyvät aineistot ja selvityksen tulokset, kunnes orpoteoksen tekijä ilmoittautuu tai hänet saadaan selville, tai kunnes selviää, että hänet voidaan tavoittaa. Säilyttämisvelvollisuus laitoksella olisi vain niistä selvityksistä, jotka johtavat siihen, että teoksen todetaan olevan orpoteos.

Orpoteoksen käyttämistä koskevat tiedot laitoksen tulisi kuitenkin säilyttää siihen asti, kun laitos on maksanut tekijälle 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun hyvityksen sellaisen teoksen käyttämisestä, jonka tekijä myöhemmin ilmoittautuu tai osoittautuu teoksen tekijäksi. Hyvityksen määrittäminen edellyttää teoksen käytön ja sen määrän huomioon ottamista.

Orpoteosten oikeudenhaltijoiden selvittämisessä saattaa olla välttämätöntä käsitellä ja säilyttää henkilötietoja teoksen tekijän oikeuksien turvaamiseksi. Tiedot voivat koskea teoksen tekijää, teoksen osan tekijää tai sivullista, jolta on saatu selvitykseen olennaisesti liittyviä tietoja.

Pykälän 5 momentin mukaan laitos saisi käyttää selvityksen yhteydessä esiin tulevia henkilötietoja vain orpoteoksen oikeudenhaltijoiden selvittämiseen ja selvityksen tulosten toimittamiseen. Henkilötietojen käsittely perustuisi henkilötietolain (523/1999) 8 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti selvityksen tekijälle laissa säädettyyn tehtävään.

Henkilötietojen käsittely tapahtuisi henkilötietolain säännösten mukaisesti. Henkilötietojen käsittely tulisi rajoittaa ainoastaan oikeudenhaltijoiden selvittämiseen, ja selvitystä tekevän laitoksen olisi noudatettava, mitä henkilötietolaissa säädetään.

Kun laissa säädetty aineistojen säilyttämisvelvollisuus on päätynyt, toisin sanoen kun 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu hyvitys teoksen käyttämisestä on maksettu tai kun henkilötietojen käsittelylle ja säilyttämiselle ei ole enää tarvetta oikeudenhaltijoiden selvittämiseksi, henkilötietoja sisältävät aineistot olisi hävitettävä. Laitos voisi halutessaan hävittää myös muut selvitykseen liittyvät aineistot, jotka eivät sisällä henkilötietoja.

Selvityksessä syntyvät henkilötiedot tulisi pitää salassa, ja laitos saisi luovuttaa ne ainoastaan opetus- ja kulttuuriministeriölle. Mi-

nisteriön tulisi noudattaa henkilötietojen käsittelyssä, mitä laissa viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta (621/1999) säädetään erityisesti asiakirjojen salassapitoperusteista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö voisi siirtää 6 ja 8 §:ssä tarkoitetut tehtävät määräämälleen hallinnonalansa viranomaiselle. Myös sen tulee noudattaa ilmoitusten ja niihin sisältyvien tietojen käsittelyssä, mitä laissa viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta ja henkilötietolaissa säädetään.

Selvityksen tekijän olisi huolehdittava henkilötietolain mukaisesti siitä, että selvityksessä käsiteltävät henkilötiedot ovat oikeita ja että niitä käytetään vain oikeudenhaltijoiden selvittämiseen. Jos selvityksessä käsitellään henkilötietoja, selvitystä tekevän olisi ilmoitettava käsittelystä niille, joiden henkilötietoja käsitellään, ellei tiedottaminen ole mahdotonta tai aiheuta selvittäjälle kohtuutonta vaikeaa.

7 §. Orpoteoksen käyttäminen. Pykälässä säädettäisiin direktiivin 6 artiklan mukaisesti orpoteosten sallituista käyttötavoista. Mikäli tässä laissa säädetyt edellytykset täyttyvät orpoteoksiin sisältyvien teosten ja muiden suojattujen aineistojen osalta, myös niitä saatettiin käyttää tämän lain mukaisesti.

Pykälän 1 momentin mukaan 2 §:ssä tarkoitettu laitos saisi valmistaa kokoelmissaan tai arkistossaan olevasta orpoteoksesta kappaleita teoksen digitointia, yleisölle välittämistä, indeksointia, luettelointia, säilyttämistä ja entistämistä varten. Laitos saisi myös välittää orpoteoksen yleisölle niin, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Orpoteosten käyttö rajattaisiin näin direktiivin 6 artiklan 1 kohdan mukaisiin käyttötapoihin. Yleisölle välittämisen osalta orpoteoksia saisi käyttää vain pyynnöstä tapahtuvaan välittämiseen.

Teoksen kappaleiden valmistaminen ja yleisölle välittäminen olisi sallittua vain laitoksen yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaan näihin tehtäviin kuuluvat erityisesti kokoelmissa olevien aineistojen säilyttäminen, restaurointi sekä niiden kulttuuri- ja opetuskäytön mahdollistaminen. Kulttuuri- ja opetuskäyttöä ovat

muun muassa johdantokappaleessa 18 mainitut oppimisen edistäminen ja kulttuurin välittäminen.

Direktiivin johdantokappaleen 23 mukaan on varmistettava, että yhdessä jäsenvaltiossa digitoidut ja yleisön saataville saatetut orpoteokset voidaan saattaa yleisön saataville myös muissa jäsenvaltioissa. Koska direktiivi sääntelee orpoteosten käyttöä vain Euroopan unionin alueella ja koska yleisön saataviin saattamista ei käytännössä voitaisi rajoittaa vain unionin jäsenmaitiin, orpoteokset tulisivat yleisön saataville kaikkialla maailmassa.

Kuten 2 §:n perusteluissa on esitetty, direktiivi ei suoraan rajoita orpoteosten sallittua käyttöä esimerkiksi ei-kaupalliseen tai maksuttomaan käyttöön, vaan laitos voi digitoinnin ja yleisön saataviin saattamisen aiheuttamien kustannusten kattamiseksi kerryttää tuloja.

Pykälän 2 momentin mukaan laitos saisi kerätä 1 momentissa tarkoitetun käytön yhteydessä tuloja digitoinnista ja yleisölle välittämisestä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Orpoteosten kulttuurikäyttö, josta samalla kertyisi laitokselle tuloja, voisi sisältää esimerkiksi museoiden kokoelmissa olevien orpoteosten käyttämisen postikorteissa tai muissa myyntituotteissa, jotka edistävät kulttuuriperinnön tekemistä tunnetuksi. Vastavasti laitokset voisivat tuottaa kokoelmissaan olevista orpoteoksista aineistoa opetuksessa käytettäväksi.

Momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin, joita kattamaan tuloja voidaan kerätä, voisivat kuulua myös selvityksestä aiheutuvat kulut.

Teosten digitoinnista ja yleisölle välittämisestä voitaisiin solmia myös julkisen ja yksityisen sektorin välisiä kumppanuussopimuksia. Direktiivin johdantokappaleen 22 mukaan sopimusjärjestelyillä voidaan osaltaan edistää Euroopan kulttuuriperinnön digitointia, ja yleisölle avoimien kirjastojen, koulutusorganisaatioiden ja museoiden sekä arkistojen, elokuva- tai äänitearkistojen ja julkisen palvelun yleisradio-organisaatioiden olisi sallittava tehdä direktiivissä sallitun käytön aloittaakseen kaupallisten kumppaneiden kanssa sopimuksia orpoteosten digitoinnista ja saattamisesta yleisön saataville. Näihin so-

pimuksiin voisi sisältyä rahoitusta kyseisiltä kumppaneilta.

Tällaisissa sopimuksissa ei mainitun johdantokappaleen mukaan kuitenkaan pitäisi asettaa direktiivin edunsaajina oleville laitoksille rajoituksia, jotka koskevat orpoteosten käyttöä, eikä niissä pitäisi myöntää kaupallisille kumppaneille oikeuksia orpoteosten käyttämiseen tai niiden käytön valvontaan.

Orpoteosten käyttö voisi näin ollen tapahtua vain laitoksen itsensä toimesta tai yhteistyössä kaupallisen kumppanin kanssa. Lisäksi orpoteoksen käyttämistä koskevan määräsvallan tulisi säilyä laitoksella.

Pykälän 3 momentin mukaan tunnetun tekijän nimi olisi ilmoitettava orpoteosta käytettäessä. Tämä on direktiivin 6 artiklan 3 kohtaan sisältyvä vaatimus.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännöksen siihen tilanteeseen, että 5 §:n mukainen selvitys ei ole ollut huolellinen ja teosta on virheellisesti pidetty orpoteoksena. Momentin mukaan teoksen käyttämistä arvioitaisiin tekijänoikeuslain säännösten mukaan. Tällöin sovellettaviksi voisivat tulla tekijänoikeuslaissa säädetyt oikeussuojakeinot.

Direktiivin johdantokappaleessa 19 edellytetään, että jos selvitys ei ole ollut huolellinen ja teos tai äänite on virheellisesti katsottu orpoteokseksi, jäsenvaltioiden lainsäädäntöön sisältyvien tekijänoikeusloukkausta koskevien oikeussuojakeinojen tulee olla käytettävissä asiaan liittyvien kansallisten säännösten ja unionin oikeuden mukaisesti.

8 §. Tekijän ilmoitus. Pykälässä säädettäisiin tekijän ilmoituksen perusteella tapahtuvasta teoksen orpoteosaseman lopettamisesta ja sitä ennen tämän lain mukaan tapahtuneesta orpoteoksen käyttämisestä maksettavasta hyvityksestä.

Pykälän 1 momentin mukaan orpoteoksen tekijä voisi milloin tahansa ilmoittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle, että hän on teoksen tekijä. Jos teos on todettu orpoteokseksi sen vuoksi, että tekijää ei ole voitu tavoittaa, tekijä voisi ilmoittaa myös tämän tiedon.

Myös ulkomailla sijaitsevassa laitoksessa tehdyssä selvityksessä orpoteokseksi todetun teoksen tekijä voisi ilmoittautua Suomessa tämän lain säännösten mukaisesti teoksen tekijäksi.

Ministeriön tulisi viipymättä toimittaa tiedot Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimivalle yhdenmukaistamisvirastolle. Kun tieto tekijästä on merkitty viraston verkkotietokantaan, teos lakkaisi olemasta orpoteos tämän tekijän osalta.

Jos teos muiden tekijöiden osalta säilyisi edelleen orpoteoksena, teosta saisi käyttää tämän jälkeen vain, jos käyttämiselle on 1 momentissa tarkoitettu tekijän lupa.

Jos tekijä haluaisi edelleenkin pysytellä tavoittamattomissa tai esiintyä salanimellä, ilmoituksen voisi tekijän sijasta tehdä hänen edustajansa, esimerkiksi kustantaja. Tästä säädettäisiin 2 momentissa. Edustajan olisi luotettavalla tavalla pystyttävä näyttämään ministeriölle, että hänellä on oikeus tehdä ilmoitus tekijän puolesta. Tämä voitaisiin osoittaa esimerkiksi valtakirjalla tai kustannussopimuksella, jossa kyseinen teos on yksilöity. Tällaisessa tapauksessa ministeriö ilmoittaisi sisämarkkinoilla toimivalle yhdenmukaistamisvirastolle tekijän salanimen ja hänen edustajansa yhteystiedot.

Pykälän 3 momentin mukaan teoksen tekijäksi ilmoittautunutta tai ilmoitettua henkilöä pidettäisiin tämän jälkeen orpoteoksen tekijänä tekijänoikeuslain 7 §:n 1 momentin mukaisesti, jollei toisin näytettäisi olevan tai muuten olisi ilmeistä, että tekijäksi ilmoitettu henkilö ei voi olla teoksen tekijä. Esimerkiksi henkilön iästä voisi olla pääteltävissä, että hän ei voi olla teoksen tekijä.

Pykälän 4 momentin mukaan orpoteoksen käyttäjän tulisi maksaa hyvitys (fair compensation) ennen orpoteosaseman lakkaamista tapahtuneesta orpoteoksen käyttämisestä tekijälle, joka ilmoittautuu tai osoittautuu teoksen tekijäksi. Hyvityksen suuruutta määrittäessä tulisi ottaa huomioon teoksen käytön luonne ja käytön määrä, teoksen arvo markkinoilla sekä teoksen käytöstä tekijälle mahdollisesti aiheutunut haitta.

Johdantokappaleen 18 mukaan hyvityksen tason määrittämisessä olisi asianmukaisesti otettava huomioon muun muassa kulttuurin edistämiseen liittyvät tavoitteet sekä teosten käyttäminen ei-kaupallisiin tarkoituksiin yleisen edun mukaisten tehtäviin liittyvien tavoitteiden, kuten oppimisen edistämisen ja kulttuurin välittämisen, saavuttamiseksi.

Hyvitys määritettäisiin tämän mukaisesti sovittaessa hyvityksestä tekijän ja käyttäjän välillä samoin kuin tilanteissa, joissa hyvityksen määrittäminen tapahtuisi esimerkiksi välimiesmenettelyssä tai tuomioistuimen toimesta. Säännös on direktiivin 6 artiklan 5 kohdan mukainen.

Hyvityksen määrittely ja sen maksaminen tapahtuisi sen jälkeen, kun tekijä on ottanut yhteyttä 2 §:ssä tarkoitettuun laitokseen, joka on käyttänyt orpoteosta. Tiedon orpoteoksen käyttämisestä selvityksen tehneessä laitoksessa tekijä voisi saada sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston tietokannasta tai esimerkiksi havaitsemalla käytön itse. Tiedon orpoteosten käyttämisestä muissa laitoksissa tekijä saisi muista lähteistä tai havaitsemalla sen itse.

Yksityiskohtaisempia tietoja teoksen käytöstä ja käytön määrästä saataisiin tiedoista, jotka selvityksen tehneellä ja teosta käyttäneellä laitoksella on velvollisuus säilyttää 6 §:n 4 momentin mukaisesti.

9 §. Asetuksenantovaltuus. Pykälän 1 momentin mukaan selvityksessä käytettävistä tietolähteistä ja selvityksestä ja orpoteosten käyttämisestä annettavista tiedoista säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö neuvottelisi ennen asetuksen antamista oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja orpoteoksia käyttävien laitosten tai niitä edustavien järjestöjen kanssa siitä, mitkä lähteet ovat kunkin teoslajin tai äänitallennelajin kannalta tarkoituksenmukaisia.

Asetukseen otettaisiin ensinnäkin sellaiset tietolähteet, jotka on mainittu direktiivin liitteessä ja joista voidaan olettaa löytyvän merkityksellistä tietoa Suomessa olevien laitosten kokoelmissa olevista teoksista ja niiden tekijöistä ja muista oikeudenhaltijoista. Tietolähteet voisivat sijaita joko Suomessa tai ulkomailla. Asetukseen kirjattaisiin myös muut tietolähteet, joista voitaisiin olettaa löytyvän Suomessa tehtävän selvityksen kannalta merkityksellistä tietoa.

Pykälän 3 momentin mukaan 6 ja 8 §:ssä opetus- ja kulttuuriministeriölle säädetyt tehtävät voitaisiin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säätää ministeriön hallinnon alan jonkin viranomaisen tehtäväksi.

Mainitut tehtävä koskevat selvitysten tulosten, orpoteosten käyttämistä koskevien tietojen sekä orpoteosten tekijöiden tai heidän edustajiensa teoksen tekijyyttä koskevien ilmoitusten vastaanottamista ja toimittamista edelleen sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston tietokantaan.

10 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014. Tästä säädettäisiin lain 10 §:n 1 momentissa. Tämä olisi se päivä, jolloin orpoteosdirektiivin edellyttämät kansalliset säännökset olisi direktiivin mukaan viimeistään saatettava voimaan.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia ei sovellettaisi teoksiin ja muihin suojan kohteisiin, jotka eivät ole tekijänoikeuslain mukaan suojattuja lain tullessa voimaan.

Lakia ei sovellettaisi myöskään ennen lain voimaan tuloa tehtyihin toimiin ja sopimuksiin eikä hankittuihin oikeuksiin.

2 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tekijänoikeuslaki

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä marraskuuta 2013.

Uusi 16 f § sisältää viittauksen orpoteosten käyttämistä koskevaan tekijänoikeuden rajoitukseen, joka saa sisältönsä orpoteosten käyttämisestä säädettäväksi ehdotettavasta laista. Pykälä ehdotetaan tulevaksi voimaan samaan aikaan orpoteosten käyttämisestä annettavan lain kanssa 29 päivänä lokakuuta 2014, jolloin orpoteosdirektiivin edellyttämät kansalliset säännökset olisi viimeistään saatettava voimaan.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 2 momentin mukaan lain 43 §:n 2 momenttia sovellettaisiin myös sanoitettuihin sävellysteoksiin, jotka on luotu ennen lain voimaantuloa, jos ainakin niiden sävellys tai sanoitus on edelleen suojattu lain tullessa voimaan. Ilman nimenomaista säännöstäkin lakia sovellettaisiin myös sellaisiin sanoitettuihin sävellysteoksiin, jotka luodaan lain voimaantulon jälkeen. Voimaantulosäännös on direktiivin 10 artiklan 6 kohdan ensimmäisen alakohdan mukainen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 3 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös sellaisiin äänitallenteille tallennettuihin esityksiin ja äänitallenteisiin, jotka on tallennettu ennen lain voimaan tuloa ja jotka ovat lain voimaan tullessa edelleen suojattuja. Lakia sovellettaisiin ilman nimenomaista säännöstäänkin myös sellaisiin esitysten tallenteisiin ja äänitteisiin, jotka luodaan lain voimaantulon jälkeen. Säännöksellä pantaisiin toimeen suoja-aikadirektiivin 10 artiklan 5 kohta.

Äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten 50 vuodesta 70 vuoteen pidentyvä suoja-aika ja siihen liittyvät liitännäistoimenpiteet tulisivat näin ollen sellaisten tallenteiden ja esitysten hyväksi, joiden suoja-aika on voimassa, kun laki tulee voimaan, sekä myöhemmin tehtävien tallenteiden ja esitysten hyväksi.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 4 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin, hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovellettaisiin lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ehdotettavalla 4 momentin säännöksellä pantaisiin erityisesti toimeen direktiivin 10 artiklan 6 kohdan toinen alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on hyväksyttävä tarvittavat säännökset erityisesti kolmansien osapuolten oikeuksien suojaamiseksi. Mainittu direktiivin kohta viittaa erityisesti sanoitettuihin sävellysteoksiin.

Ehdotettava säännös vastaa myös tekijänoikeuden alalla normaalia käytäntöä: kuhunkin teosten ja muiden suojan kohteiden käytötapahtumaan sovelletaan käytötapahtuman ajankohtana voimassa olevaa lakia.

Momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös, jonka mukaan äänitallenteen tuottajan esittävältä taiteilijalta ennen tämän lain voimaantuloa hankkimiin oikeuksiin ja niitä koskeviin sopimuksiin sovellettaisiin lisäksi 46 b–46 d §:n säännöksiä. Mainituissa pykälissä säädettäisiin äänitallenteen oikeuksien luovutus sopimuksen irtisanomisesta sekä suoja-ajan pidennykseen liittyvistä lisätoimenpiteistä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 5 momentin mukaan 19 §:n 4 momentissa säädettyä teoksen lainauskorvausoikeuden luovutuksen kieltoa sovellettaisiin myös ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin lainauskor-

vausoikeuden luovutuksiin. Lainauskorvausoikeuden luovutuksia koskevat oikeustoimet olisivat tämän lain tultua voimaan mitättömiä.

Lisäksi säädettäisiin, että ennen lain voimaantuloa tehdyn lainauskorvausoikeuden luovutuksen perusteella muille kuin tekijälle tai tekijän perillisille maksettuja lainauskorvauksia ei tarvitsisi palauttaa. Tällä suojattaisiin sen henkilön oikeusasemaa, joka on oikeuksien siirronsaajan asemassa epäselvän oikeustilan aikana vastaanottanut lainauskorvauksena maksetun rahasuorituksen. Lainauskorvausten tason alhaisuuden vuoksi tästä ei katsota aiheutuvan tekijälle merkittävää tulonmenetystä suhteessa lainauskorvausten palauttamisesta aiheutuviin selvittely- ja toimenpanokustannuksiin.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten mukaisesti valmistettuja sanoitetun sävellysteoksen kappaleita saisi levittää edelleen. Säännöksessä otettaisiin huomioon tilanne, jossa tekijänoikeussuoja oli lakannut joko sävellyksen tai sanoituksen osalta, eikä teoskappaleen valmistaminen tältä osin ennen tämän lain voimaantuloa edellyttänyt tekijän luvan hankkimista.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 7 momentin mukaan, ellei esittävän taiteilijan ja äänitallenteen tuottajan välisessä oikeuksien luovutus sopimuksessa ole toisin sovittu, sopimuksen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, katsotaan olevan voimassa koko sen ajan, jonka esittävän taiteilijan tämän lain mukainen suoja on voimassa. Säännöksellä pannaan toimeen direktiivin 10 a artiklan 1 kohta.

Direktiivin siirtymätoimenpiteitä koskevan 10 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että siirto- tai luovutus sopimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuviin maksuihin ja jotka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, voidaan muuttaa, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen laillisesta julkaisusta tai, jos tällaista julkaisua ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen välittämisen laillisesti yleisölle.

Tällaista siirtymäsäännöstä ei ehdoteta säädettäväksi. Direktiivin mukainen suoja-ajan pidennys tulee sekä esittävän taiteilijan että

äänitetuottajan hyväksi. Sopimus ja 46 c §:n 3 momentin säännökset turvaavat esittävän taiteilijan oikeuden korvaukseen myös suojaajan pidentymisen jälkeen.

3 Suhde perustuslakiin ja säättämisjärjestys

Tekijänoikeus luetaan perustuslain 15 §:ssä turvatuksi omaisuuden suojan piiriin kuuluviin varallisuusarvoisiin immateriaalioikeuksiin. (HE 309/1993 vp, s. 62, PeVL 1/1995 vp, s. 1). Tämä koskee perustuslakivaliokunnan mukaan ennen muuta tekijänoikeuteen sisältyviä taloudellisia oikeuksia (PeVL 28/2004 vp, s. 4), kuten oikeutta määrätä teoksen kaupallisesta tai muusta taloudellisesti merkityksellisestä käytöstä.

Tekijänoikeuslainsäädäntö sääntelee keskeisesti tekijänoikeuden haltijan ja muiden henkilöiden välisiä suhteita. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaisessa asetelmassa on tärkeää, että lainsäädännössä tulevat tasapainoisella tavalla huomioon otetuiksi kaikki sääntelyn kannalta merkitykselliset perusoikeudet. Sääntely ei saa esimerkiksi johtaa sen enempää tekijänoikeuden haltijoiden kuin teosten käyttäjienkään oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen. (PeVL 7/2005 vp, s. 2)

Lainauskorvaus

Tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentin mukaan teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityksen tai taideteollisuuden tuotteita. Poikkeukset korvausoikeuteen on säädetty tekijänoikeuslaissa tyhjentävästi.

Lainauskorvaus on luonteeltaan julkisoikeudellinen varallisuusetuus, jonka suuruus ja jatkuvuus ovat riippuvaisia valtion talousarviossa osoitetusta määrärahasta. Lainauskorvaus eroaa olennaisesti muista tekijänoikeuteen kuuluvista taloudellisista oikeuksista.

Valtion talousarviossa lainauskorvauksen hoitamiseen osoitettu summa jaetaan tekijöille lainauskertojen määrän perusteella korvausena siitä, että tekijän teosta lainataan yleis-

sistä kirjastoista. Lainauskorvaus on taloudellinen etuus, jonka suuruus vaihtelee talousarviossa osoitetun summan ja lainauskertojen perusteella.

Muista tekijänoikeuden tuottamista taloudellisista etuuksista lainauskorvaus eroaa siten, että tekijä ei voi sopimalla vaikuttaa korvauksen suuruuteen, vaan lainauskorvauksen olemassaolo on riippuvainen valtion talousarviosta. Oikeutta lainauskorvaukseen ei ole myöskään tarkoitettu taloudellisen vaihdannan välineeksi eikä tekijänoikeuksiin perustuvan teollisuuden tulojen perustaksi.

Oikeus lainauskorvaukseen perustuu vuonna 1992 annettuun vuokraus- ja lainausdirektiiviin. Direktiivi ei edellytetä, että lainauskorvausoikeus olisi luovutuskelpoinen. Voimassa oleva lainauskorvaussäännös on käytännössä osoittautunut tulkinnanvaraiseksi. Säännöstä ei ole tulkittu yleisissä tuomioistuimissa, mutta tekijänoikeusneuvosto on äänestyksen jälkeen annetussa lausunnossa 2010:16 todennut, että oikeus lainauskorvaukseen olisi siirrettävissä oleva oikeus. Oikeustilaa on näistä syistä tarpeen selkeyttää.

Lainauskorvausta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 126/2006 vp) ehdotettiin oikeus lainauskorvaukseen säädettäväksi vuokraus- ja lainausdirektiivin edellyttämällä tavalla niin, että tekijät saavat korvauksen lainaamisesta. Hallituksen esityksestä annetussa sivistysvaliokunnan mietinnössä (SiVM 15/2006 vp – HE 126/2006 vp) ehdotettua sanamuotoa täsmennettiin ja korostettiin, että oikeus lainauskorvaukseen on tarkoitettu vain teoksen alkuperäiselle tekijälle ja tekijän perillisille.

Nyt ehdotettavalla muutoksella täsmennetään lain säännöstä siihen muotoon ja tarkoitukseen, joka sillä on ollut vuodesta 2007 alkaen. Tästä seuraa, että vastoin lain sanamuotoa tehdyt lainauskorvausoikeuden luovutukset ovat mitättömiä.

Sopimusten pysyvyyden on katsottu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä nauttivan perustuslain 15 §:n 1 momentissa turvattua omaisuuden suojaa. Taannehtivaa puuttumista sopimuksiin ei ole pidetty ehdottomana kieltona, vaikka taannehtivaan puuttumiseen ja taannehtivaan lainsäädäntöön tulee suhtautua pidättyvästi (esimerkiksi PeVL 36/2010 vp, PeVL 42/2006 vp ja PeVL

63/2002 vp). Taannehtivaa puuttumista sopimuksiin on valiokunnan lausuntokäytännössä arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kautta.

Puuttumisella lainauskorvusoikeuden siirtoihin ei muuteta nykyistä oikeustilaa vaan täsmennetään sitä vahvistamalla, että tekijänoikeuslain mukaan oikeus lainauskorvukseen kuuluu vain teoksen tekijälle ja tekijän perillisille. Yksilön julkisoikeudellisena varallisuusetuutena oikeus lainauskorvukseen ei ole samalla tavoin perustuslain 15 §:n turvaamaan omaisuuden suojan piirissä kuin muut tekijänoikeuden tuottamat taloudelliset oikeudet ja niiden luovutukset.

Oikeuden lainauskorvukseen sopimuksella tekijältä saanut siirronsaaja ei ole voinut luottaa siihen, että sopimus on ollut tekijänoikeuslain mukainen. Lainauskorvaus valtion talousarvioon sisältyvänä yksilön julkisoikeudellisena varallisuusetuutena voi määrältään muuttua vuosittain, ja määräraha voidaan jopa lakkauttaa. Lainauskorvusoikeus on luonteensa puolesta sellainen oikeus, jossa siirronsaaja ei ole voinut luottaa lainauskorvusoikeuden tuottaman korvauksen suuruuteen tai jatkuvuuteen missään olosuhteissa.

Oikeutta lainauskorvukseen koskevan säännöksen täsmennyksellä on ensisijaisesti tarkoitus vaikuttaa tulevaisuuteen siten, että oikeustilan epävarmuus poistuu. Oikeustilan selvennyksen seurauksena epäselvän oikeustilan aikana solmitut sopimukset lainauskorvusoikeuden luovutuksista mitätöityisivät. Tämä vahvistettaisiin lain voimaantulosäännöksiin otettavalla säännöksellä. Korvusoikeuden luovutusta koskevien sopimusten mitätöimisellä pyritään korostamaan lainauskorvusoikeuden merkitystä teoksen alkupeiräiselle tekijälle ja hänen perillisilleen kuuluvana yksilön varallisuusetuutena.

Tarkkaa tietoa siitä, missä määrin lainauskorvusoikeuksia on luovutettu epäselvän oikeustilan aikana, ei ole. Tekijä on saattanut tehdä esimerkiksi sopimuksen, jossa hän on luovuttanut kaikki senhetkiset ja tulevat oikeutensa, ilman erityistä mainintaa lainauskorvusoikeuden luovutuksesta. Tämä on ollut vuosikymmeniä käytetty malli tekijänoikeuden tuottamien taloudellisten oikeuksien luovutuksessa. Käytännössä taloudellisten oikeuksien kokonaisluovutus on harvinais-

sempaa kuin tiettyjen, sopimuksessa lueteltujen oikeuksien luovuttaminen.

Taannehtivuus koskisi myös ennen vuotta 2007 tehtyjä sopimuksia, jotta eri aikaan sopimukset tehneet tekijät olisivat yhdenvertaisessa asemassa. Tällaista avointa, kaikkien ja myös mahdollisten tulevien oikeuksien luovutusta ei voida pitää samanarvoisena kuin täsmällisesti määriteltyä oikeuksien luovutusta, koska tekijällä ei ole ollut sopimuksen tekohetkellä tietoa oikeudesta lainauskorvukseen, tietoa lainauskorvauksen taloudellisesta merkityksestä eikä tietoa oikeuden luovutuskelvottomuudesta.

Vuoden 2007 jälkeen lainauskorvusoikeuden luovuttamattomuus on ollut epäselvä, eikä mahdollinen sopimus lainauskorvusoikeuden luovutuksesta ole voinut perustua tekijänoikeuslakiin, lain esitöihin eikä oikeuskäytäntöön. Kaikki lainauskorvusoikeuksien luovutukset lakkaavat olemasta voimassa tämän lain tultua voimaan. Tämä tarkoittaa sitä, että lainauskorvausten tilityksistä vastaavat toimijat eivät enää tee suorituksia lainauskorvausten siirronsaajille. Lain tultua voimaan lainauskorvausta voidaan maksaa vain tekijälle ja tekijän perillisille.

Ehdotettava 19 §:n 4 momentin täsmennys ei ole ongelmallinen perustuslain kannalta.

Arkistoaineistot

Perustuslakivaliokunta on arvioinut sopimuslisensijärjestelmää perusoikeuksien näkökulmasta vuonna 2005 (PeVL 7/2005 vp s. 7) ulottaen tarkastelunsa varallisuus oikeuksia laajemmin myös muihin perusoikeuksiin.

Perustuslakivaliokunta on edellä mainituksa lausunnossaan hyväksynyt sopimuslisensijärjestelmän perusteet, joiden puitteissa myös voimassa oleva 25 g § on säädetty. Ehdotettava arkistoaineistojen käyttöä koskevan 25 g §:n soveltamisalan laajentaminen ei merkitsisi muutosta mainittuihin perusteisiin. Ehdotettava sopimuslisensisäännös sisältäisi edelleen tekijän kielto-oikeuden ja järjestön ulkopuolisella oikeudenhaltijalla olisi mahdollisuus saada korvaus teoksen käytöstä sopimuslisenssin yleissäännösten mukaisesti.

Ehdotettavien muutosten ei voida katsoa ylittävän perustuslakivaliokunnan aiemmin

linjaamia sopimuslissenssijärjestelmän hyväksyttäviä puitteita.

Suoja-aika

Sanoitettujen sävellysteosten suoja-ajan laskemisesta ehdotettavien säännösten seurauksena tähän kategoriaan kuuluvien sävellysteosten säveltäjän tai sanoittajan hyväksyttävä suoja-aika saattaa pidentyä joidenkin teosten osalta. Sanoitetuille sävellysteoksille syntyy teoskohtainen suoja-aika, joka voi joissain tapauksissa olla pidempi kuin tekijälle hänen oman kuolinvuotensa perusteella laskettava 70 vuoden suoja-aika.

Ehdotettavia säännöksiä sovellettaessa nykyiset suoja-ajat eivät lyhene, mutta yksittäisessä tapauksessa tiettyyn sävellysteokseen kohdistuva sanoittajan tai säveltäjän suoja-aika voi pidentyä niin, että suojan ulkopuolella ollut osuus sävellyksestä tulee uudelleen suojatuksi.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten mukaan ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin, hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Myös se tilanne, että suojan piiriin uudelleen tulevasta sanoitetun sävellysteoksen osasta olisi ennen lainmuutoksen voimaantuloa valmistettu kappaleita teoksen ollessa tekijänoikeudesta vapaa, ehdotetaan otettavaksi huomioon nimenomaisella siirtymäsäännöksellä. Sen mukaan sanoitetun sävellysteoksen kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saisi edelleen levittää. Jos lupa sanoitetun sävellysteoksen kappaleen valmistamiseen on hankittu suojan piirissä olevan teoksen osalta ja sanoitetun sävellysteoksen kappale on valmistettu ennen lain voimaantuloa, myös uudelleen suojatuksi tulevan osan saa levittää tekijän lupaa hankkimatta.

Ehdotettavat säännökset eivät ole ongelmallisia perustuslain kannalta.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien suoja-ajan pidentämisestä 50 vuodesta 70 vuodeksi ehdotetaan säädettäväksi suoja-aikadirektiivin mukaiset säännökset. Niiden tarkoituksena on ensisijaisesti parantaa tekijänoikeuslaissa säädettyihin oikeuksiin pe-

rustuvaa esittävien taiteilijoiden taloudellista asemaa sen jälkeen, kun pidennetty suoja-aika on alkanut kulua.

Äänitallenteiden suoja-ajan piteneminen vaikuttaa sekä äänitetuottajan että esittävän taiteilijan oikeuksiin. Voimassa olevien säännösten mukaan äänitallenteet ja niille tallennetut esitykset tulisivat vapaiksi, kun 50 vuotta on kulunut suoja-ajan alkamisesta. Suoja-ajan päättyessä myös äänitetuottajan ja esittävän taiteilijan välillä tehdyt sopimukset, jotka perustuvat esittävän taiteilijan yksinoikeuteen tai korvausoikeuteen, muuttuisivat sisällyksettömiksi. Kun suoja-aika direktiivin mukaisesti pitenee, syntyy kysymys, kenen hyväksi suoja-ajan pidennys tulee ja mitä edellä mainituille sopimuksille tapahtuu.

Direktiivin mukaisesti pidentyvän suoja-ajan tulee hyödyttää molempiin oikeudenhaltijaryhmiin kuuluvia oikeudenhaltijoita. Sen varmistamiseksi, että esittäjä, joka on luovuttanut yksinoikeutensa äänitetuottajalle, tosiasiassa hyöttyy suoja-ajan pidentämisestä, on direktiivissä säädetty eräistä liitännäistoimenpiteistä.

Direktiivin säännökset lähtevät siitä, että äänitetuottajan ja esittävän taiteilijan välinen oikeuksien luovutussopimus, joka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, on voimassa myös alkuperäisen 50 vuoden suoja-ajan jälkeen, jollei sopimuksessa ole selvästi toisin mainittu. Tämän sisältöinen voimaantulo- ja siirtymäsäännös ehdotetaan säädettäväksi.

Direktiivin mukaisesti säädettäisiin esittävän taiteilijan mahdollisuudesta irtisanoa sopimus tietyin edellytyksin siinä vaiheessa, kun suoja-ajan pidennys alkaa kulua. Tämä irtisanomismahdollisuus motivoi äänitetuottajaa äänitteen kaupalliseen hyödyntämiseen. Irtisanomismahdollisuus lisää esittävän taiteilijan mahdollisuuksia määrätä teoksensa käytöstä ja täten parantaa esittävän taiteilijan omaisuudensuojan tasoa.

Sopimuksen irtisanominen olisi direktiivin mukaisesti mahdollista vain siinä tapauksessa, että esittävän taiteilijan esittämästä pyynnöstä huolimatta äänitetuottaja ei ole vuoden kuluessa hyödyntänyt äänitettä tarjoamalla sen kappaleita myyntiin eikä saattanut äänitettä tilauspohjaisesti yleisön saataville. Tällaisessa tilanteessa on kohtuullista, että so-

pimus, jonka vaikutukset olisivat ilman suoja-ajan pidentämistä jo päättyneet, voidaan irtisanoa, jolloin esittävän taiteilijan taloudelliset oikeudet tallennettuun esitykseen palautuvat hänelle itselleen. Irtisanomismahdollisuuden voidaan katsoa kannustavan tallennettujen esitysten saattamiseen yleisön saataville, jolloin irtisanomismahdollisuus edistää sananvapautta ja tarjolla olevien esitysten ja äänitallenteiden monipuolisuutta.

Direktiivin mukaisesti varmistettaisiin, että esittävä taiteilija ei voisi luopua irtisanomisoikeudestaan.

Jos äänitallenteen tekemiseen on osallistunut useampi esittäjä, he voisivat irtisanoa sopimuksensa vain tekemällä laissa edellytetyt toimenpiteet samanaikaisesti. Säännöksellä varmistettaisiin se, että äänitallenteeseen kohdistuvat esittävien taiteilijoiden taloudelliset oikeudet olisivat käytettävissä niin, että oikeuksia käyttävät joko kaikki esittäjät yhdessä tai heidän sijastaan oikeuksia käyttää äänitallenteen tuottaja. Oikeuksien jakautuminen osittain esittäjille ja osittain tuottajalle estäisi käytännössä äänitallenteen taloudellisen hyödyntämisen.

Direktiivi mahdollistaa myös sen, että jäsenvaltiot voisivat säätää, että ennen 1 päivää marraskuuta 2013 tehtyjä siirto- tai luovutus-sopimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuviin maksuihin, voidaan muuttaa, kun alkuperäinen 50 vuoden suoja-aika on päättynyt. Tällaista siirtymäsäännöstä ei ehdoteta säädettäväksi. Direktiivin mukaisesti säädettävä lisätoimenpide turvaa sen, että esittävät taiteilijat saavat direktiivin tarkoitamalla tavalla osansa suoja-ajan pidentymisestä syntyvästä taloudellisesta hyödystä myös tällaisessa tapauksessa.

Sellaisiin sopimuksiin, joihin sisältyy oikeus toistuviin maksuihin, sovellettaisiin direktiivin mukaista säännöstä, jonka mukaan 50 vuoden suoja-ajan päättymisen jälkeen maksuista ei pidätetä ennakkomaksuja eikä sopimuksessa määriteltyjä vähennyksiä. Näin suoja-ajan pidentymisen jälkeen kertyvät tulot tulevat hyödyttämään myös esittäviä taiteilijoita. Muilta osin äänitetuottajan ja esittävän taiteilijan välinen sopimus pysyisi voimassa, ellei sopimuksessa ole selvästi toisin mainittu.

Suoja-aikadirektiivissä on säädetty myös esittävän taiteilijan asemaa parantava lisätoimi sellaisissa tapauksissa, joissa oikeuksien siirto- tai luovutus-sopimuksessa on sovittu esittävän taiteilijan kertakorvauksesta eikä sopimusta direktiivin mukaisesti irtisanota.

Direktiivin edellyttämä lisäkorvaus esittäville taiteilijalle tulisi maksettavaksi sen jälkeen, kun voimassa oleva 50 vuoden suoja-aika on kulunut umpeen ja suoja-ajan pidentys on alkanut. Äänitallenteen tuottajan tulisi maksaa vuosittain jo sovitun kertakorvauksen lisäksi 20 prosentin suuruinen korvaus, joka kertyy tietyistä äänitallenteen käyttötapauhtumista.

Edellä kuvatuissa lakiin ehdotettavissa säännöksissä suoja-ajan pidentymisen vaikutukset äänitallenteeseen liittyvien oikeuksien haltijoille on pyritty ottamaan direktiivin ja sen tarkoituksen mukaisesti huomioon niin, että vaikutukset kohdistuvat molempiin oikeuksien luovutus-sopimuksen osapuoliin.

Direktiivin mukaisesti ehdotettavassa sääntelyssä otetaan huomioon heikomman osapuolen suoja, eikä sääntely johda esittävän taiteilijan eikä äänitetuottajan osalta heidän oikeuksiensa kohtuuttomaan rajoittamiseen.

Myöskään tekijänoikeuslain muutamista koskevan ehdotuksen 46 b—46 d §:n säännökset eivät ole ongelmallisia perustuslain kannalta.

Orpoteokset

Ehdotettavaa lakia orpoteosten käyttämisestä on tarkasteltava suhteessa tekijänoikeuslakiin erityislakina, jossa säännellään eräiden kulttuuri-, kulttuuriperintö- ja koulutusalan laitosten kokoelmissa tai arkistoissa olevien teosten käyttämisestä orpoteoksina. Orpoteosten käyttämisestä koskevat säännökset muodostavat tekijänoikeuden rajoituksen asiallisen sisällön.

Tekijänoikeuden rajoitus merkitsee myös orpoteoksen kohdalla periaatteellista puuttumista tekijän oikeuteen määrätä teoksen käyttämisestä. Teoksen käyttämiseen voi liittyä myös taloudellisia intressejä.

Orpoteoksella tarkoitetaan ehdotettavassa orpoteoslaissa teosta, jonka kaikkia tekijöitä tai heidän olinpaikkaansa ei tiedetä. Orpote-

oksen tekijällä olisi milloin tahansa mahdollisuus ilmoittaa olevansa teoksen tekijä ja käyttää tekijälle kuuluvia oikeuksia. Vastavasti tekijä, jonka olinpaikkaa ei tiedetä, voisi milloin tahansa ilmoittaa, mistä hänet voi tavoittaa. Ilmoituksen voisi tehdä tekijän puolesta myös hänen edustajansa.

Orpoteoksen kohdalla tosiasiallinen tilanne on, että teoksen tekijää ei tunneta tai häntä ei tavoiteta, eikä tekijä näin ollen aktiivisesti hyödynnä teosta ja siihen liittyviä oikeuksia. Joissakin tilanteissa voidaan katsoa tekijän passiivisuuden osoittavan, että hän ei haluaakaan käyttää oikeuksiansa. Joskus tekijä voi myös aktiivisilla toimillaan osoittaa, että hän ei halua tulla tunnistetuksi teoksen tekijänä ja käyttää hänelle tekijänä kuuluvia oikeuksia.

Tilanteessa, jossa tekijää ei voida tunnistaa teoksen tekijäksi tai jossa tekijällä ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää hänelle tekijänä kuuluvia oikeuksia, on lopputulos sama eli kukaan ei käytä tekijälle kuuluvia oikeuksia.

Ilman orpoteoslaissa ehdotettua sääntelyä teos jäisi laitoksen kokoelmiin ja myös hyödyntämättä direktiivin mukaisesti kulttuurin ja opetuksen tarpeisiin. Tällainen tilanne ei ole perustuslain turvaaman tiedonsaannin vapauden ja kulttuuristen oikeuksien kannalta tarkoituksenmukainen.

Lopputuloksena on, että orpoteosten käyttämistä koskevat säännökset eivät näin tosiasiallisesti rajoita tekijälle kuuluvia oikeuksia.

Orpoteosten käyttäminen ehdotetaan säädettäväksi direktiivin edellyttämällä tavalla niin, että käyttämistä edeltää oikeudenhaltijoita koskeva huolellinen selvitys, jonka perusteella teos voidaan todeta orpoteokseksi. Sen jälkeen teoksen käyttö direktiivin mukaisesti määritellyissä kulttuuri- ja opetusalan laitoksissa olisi direktiivissä tarkoitettussa laajuudessa vapaata täyden tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Selvityksen tulokset tulisi opetus- ja kulttuuriministeriön kautta raportoida Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimivalle yhdenmukaistamisvirastolle.

Teos, jolla on useita tekijöitä, joista ainakin yksi on tunnettu ja paikannettu, olisi lain mukaan orpoteos, mutta sen käyttö orpoteoslain mukaisesti edellyttäisi tunnetun ja pai-

kannetun oikeudenhaltijan luvan hänen oikeuksiensa osalta.

Orpoteosten käyttämistä koskevissa säännöshdotuksissa on otettu huomioon tunnettujen ja paikannettujen tekijöiden intressit. Siihen asti, kun tekijä tulee tunnetuksi ja hänen olinpaikastaan saadaan tieto, teosta saadaan käyttää orpoteoksena täyden tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Tämän jälkeen tekijälle tulee maksaa tapahtuneesta käyttämisestä hyvitys direktiivin edellyttämällä tavalla.

Tekijän intressit on turvattu riittävällä tavalla orpoteosten osalta, eikä orpoteosten käyttämisestä ehdotettavien säännösten kokonaisuuteen sisälly perustuslain kannalta ongelmallisia säännöksiä.

Orpoteosten oikeudenhaltijoiden selvittämisessä on välttämätöntä käsitellä ja säilyttää henkilötietoja teoksen tekijän oikeuksien turvaamiseksi. Henkilötietojen käsittely rajoitetaan ainoastaan oikeudenhaltijan selvittämiseen, ja selvitystä tekevän laitoksen on noudatettava, mitä henkilötietolaissa säädetään henkilötietojen huolellisesta säilyttämisestä. Selvityksessä ei ole tarpeen käsitellä arkaluonteisia tietoja.

Selvityksessä tarvittavat henkilötiedot tulee pitää salassa. Niitä ei ole myöskään tarpeen luovuttaa muulle taholle kuin opetus- ja kulttuuriministeriölle orpoteoksia koskevan selvityksen yhteydessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö soveltaa henkilötietoja sisältävien aineistojen osalta, mitä laissa viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta säädetään, mukaan lukien säännöksiä asiakirjojen salassapitoperusteista. Henkilötietojen käsittelyssä on otettava huomioon myös se mahdollisuus, että tekijä saattaa haluta pysyä anonyyminä tai teokseen liittyy esimerkiksi lähdesuojaan liittyviä erityiskysymyksiä.

Selvityksen tekijän on huolehdittava siitä, että selvityksessä käsiteltävät henkilötiedot ovat oikeita ja että niitä käytetään vain oikeudenhaltijoiden selvittämiseen. Henkilötietojen käsittelystä on ilmoitettava niille, joiden henkilötietoja käsitellään, ellei ilmoittamisesta ole mahdotonta tai jos ilmoittaminen aiheuttaa kohtuutonta vaivaa. Henkilötietojen käsittelyssä tulee noudattaa muutoin, mitä henkilötietolaissa säädetään.

Edellä kerrotuilla perusteilla katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tekijänoikeuslain (404/1961) 19 §:n 4 momentti, 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti ja 46 a §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 4 momentti laissa 1228/2006 sekä 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti ja 46 a §:n 3 momentti laissa 821/2005, sekä

lisätään lakiin uusi 16 f § ja sen edelle uusi väliotsikko, 43 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1654/1995, uusi 2 momentti, 45 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 821/2005, uusi 5 ja 6 momentti, jolloin muutettu 5 momentti siirtyy 7 momentiksi, sekä lakiin uusi 46 b—46 d § ja jokaisen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Orpoteosten käyttäminen

16 f §

Orpoteosten käyttämisestä annetussa laissa (/) säädetään orpoteoksista valmistettavista kappaleista ja orpoteosten välittämisestä yleisölle:

- 1) yleisölle avoimissa kirjastoissa, museoissa ja koulutusorganisaatioissa,
- 2) arkistoissa ja elokuva- ja äänitearkistoissa, sekä
- 3) julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöyksissä.

19 §

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen viimeimmän kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Tässä momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään. Oikeustoimi, jolla tekijä luovuttaa oikeutensa tässä momentissa tarkoitettuun korvaukseen, on mitätön.

Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen

25 g §

Lähetäjäyrittäjä saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa arkistossaan olevasta televisio- tai radio-ohjelmasta ja siihen sisältyvästä teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos teos sisältyy lähetäjäyrittäjän tuottamaan tai tilaamaan televisio- tai radio-ohjelmaan, joka on lähetetty ennen 1 päivää tammikuuta 2002.

Lehtikustantaja saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos teos sisältyy lehtikustantajan ennen 1 päivää tammikuuta 1999 julkaisemaan sanoma- tai aikakauslehteen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka käytön tekijä on kieltänyt.

43 §

Sanoitetun sävellysteoksen, jota varten sekä sanoitus että sävellys erityisesti luotiin, tekijänoikeus on voimassa kunnes 70 vuotta on kulunut viimeiseksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta, riippumatta siitä, onko nämä henkilöt nimetty sanoitetun sävellysteoksen tekijöiksi.

45 §

Jos 2 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Jos 3 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Menettelyyn, johon 1—5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Jos oikeuksien luovutussopimus irtisanotaan 46 b §:n mukaisesti, tässä pykälässä säädetty suoja lakkaa olemasta voimassa.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen oikeuksien luovutussopimuksen irtisanominen

46 b §

Jos äänitallenteen tuottaja ei tarjoa riittävää määrää äänitallenteen kappaleita myyntiin tai saata äänitallennetta yleisön saataviin johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada äänitallenne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, ja 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, esittävä taiteilija voi kirjallisesti ilmoittaa tuottajalle haluavansa irtisanoa sopimuksen, jolla hän on luovuttanut tälle oikeutensa äänitallenteeseen.

Esittävällä taiteilijalla on oikeus kirjallisesti irtisanoa 1 momentissa tarkoitettu sopimus,

jos äänitallenteen tuottaja ei ryhdy tarjoamaan äänitallennetta molemmilla 1 momentissa tarkoitetuilla tavoilla vuoden kuluessa siitä, kun esittävä taiteilija ilmoitti halustaan irtisanoa sopimus.

Jos äänitallenteeseen on tallennettu esitys, jonka useat esittävät taiteilijat ovat tehneet yhdessä, sopimuksen irtisanomisen edellytyksenä on, että kaikki toimittavat samanaikaisesti 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksen ja, jos tuottaja ei ryhdy tarjoamaan äänitallennetta, 2 momentissa tarkoitettua irtisanomisilmoituksen.

Sopimus, jolla esittävä taiteilija luopuu tässä pykälässä tarkoitettua irtisanomisoikeudestaan, on mitätön.

Liitännäistoimenpiteet

46 c §

Esittävällä taiteilijalla on oikeus saada äänitallenteen tuottajalta vuotuinen lisäkorvaus kultakin täydeltä vuodelta välittömästi sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, jos oikeuksien luovutussopimuksessa on sovittu esittäväälle taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Sopimus, jolla esittävä taiteilija luopuu tässä momentissa tarkoitettua oikeudestaan lisäkorvaukseen, on mitätön.

Äänitallenteen tuottajan on varattava lisäkorvauksen maksamista varten 20 prosenttia tuloista, jotka tuottaja on saanut korvauksen maksamisvuotta edeltävänä vuonna äänitallenteen kappaleiden valmistamisesta ja levittämisestä sekä äänitallenteen välittämisestä yleisölle.

Jos esittävällä taiteilijalla on äänitallenteen tuottajan kanssa tehdyn oikeuksien luovutussopimuksen perusteella oikeus toistuviin maksuihin tuottajalta, esittäväälle taiteilijalle suoritettavista maksuista ei pidätetä ennakkomaksuja eikä sopimuksessa määriteltyjä vähennyksiä sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen saattamisesta lailli-

sesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä.

Lisäkorvauksen maksaminen

46 d §

Edellä 46 c §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lisäkorvaus maksetaan 47 a §:n 1 momentissa tarkoitettua järjestön välityksellä.

Äänitallenteiden tuottajien on pyynnöstä annettava 47 a §:n 1 momentissa tarkoitettulle järjestölle kaikki lisäkorvaukseen oikeutettuja esittäviä taiteilijoita ja heidän tallennettuja esityksiään koskevat tiedot, jotka voivat olla tarpeen lisäkorvauksen maksamisen varmistamiseksi.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitallenteiden tuottajien tulee sopia järjestön kanssa lisäkorvauksen maksamisesta ja jakamisesta noudatettavista menettelytavoista ja muista käytännön järjestelyistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 16 f § tulee kuitenkin voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 43 §:n 2 momenttia sovelletaan myös sanoitettuihin sävellysteoksiin, jotka on luotu ennen tämän lain voimaantuloa, jos niiden sävellys tai sanoitus on edelleen suojattu tämän lain tullessa voimaan.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin äänitallenteille tallennettuihin esityksiin ja äänitallenteisiin, jotka on tallennettu ennen tämän lain voimaan tuloa ja jotka ovat lain voimaan tullessa edelleen suojattuja.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin, hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Äänitallenteen tuottajan esittäväältä taiteilijalta ennen tämän lain voimaantuloa hankkimiin oikeuksiin ja niitä koskeviin sopimuksiin sovelletaan lisäksi 46 b—46 d §:n säännöksiä.

Lain 19 §:n 4 momenttia sovelletaan kuitenkin myös ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin lainauskorvausoikeuden luovutuksiin. Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyn lainauskorvausoikeuden luovutuksen perusteella muille kuin tekijälle tai tekijän perillisille maksettuja lainauskorvauksia ei tarvitse palauttaa.

Sanoitetun sävellysteoksen kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleen levittää.

Ellei esittävän taiteilijan ja äänitallenteen tuottajan välisessä oikeuksien luovutussopi-

muksessa ole toisin sovittu, sopimuksen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, katsotaan olevan voimassa koko sen ajan, jonka esittävän taiteilijan tämän lain mukainen suoja on voimassa.

2.

Laki

orpoteosten käyttämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään orpoteosten käyttämisestä. *Orpoteoksia* ovat teokset, joiden kaikkia tekijöitä ei tiedetä tai tunnisteta taikka voida tavoittaa, vaikka oikeudenhaltijoita koskeva selvitys on tehty ja selvityksen tulos on kirjattu 6 §:ssä tarkoitettuun tietokantaan.

Mitä tässä laissa säädetään orpoteoksesta ja sen tekijästä, sovelletaan myös tekijänoikeuslain (404/1961) 5 luvussa tarkoitettuihin äänitallenteisiin ja kuvatallenteisiin ja niihin tallennettuihin esityksiin sekä niiden oikeudenhaltijoihin, jos tallenteita ja esityksiä on pidettävä 1 momentissa tarkoitettulla tavalla orpoina.

2 §

Orpoteosten käyttäjät

Orpoteoksia saavat käyttää yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteidensa saavuttamiseksi seuraavat laitokset:

- 1) yleisölle avoimet kirjastot, museot ja koulutusorganisaatiot;
- 2) arkistot ja elokuva- ja äänitearkistot;
- 3) julkisen palvelun televisio- ja radioyrietykset.

3 §

Tekijän lupa

Teosta, jonka tekijöistä osa tiedetään tai tunnistetaan ja voidaan tavoittaa, saadaan käyttää tämän lain säännösten mukaisesti vain, jos tekijät antavat siihen luvan.

4 §

Lain soveltamisalaan kuuluvat aineistot

Tätä lakia sovelletaan seuraaviin teoksiin ja muihin tekijänoikeuslain mukaan suojattuihin aineistoihin:

1) 2 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen laitojen kokoelmissa olevat kirjat, aikakausjulkaisut, aikakauslehdet, sanomalehdet ja muut kirjoitukset, jotka on ensimmäisen kerran julkaistu Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot;

2) 2 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen laitojen kokoelmissa olevat elokuvateokset ja äänitallenteet, jotka on ensimmäisen kerran julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot;

3) julkisen palvelun televisio- ja radioyri-
tysten arkistoissa olevat, Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden julkisen palvelun televisio- ja radioyri-
tysten ennen 1 päivää tammikuuta 2003 tuottamat elokuvateokset ja äänitallenteet, jotka on ensimmäisen kerran lähetetty televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot.

Lakia sovelletaan myös sellaiseen 1 momentissa tarkoitettuun teokseen, elokuvateokseen ja äänitallenteeseen sekä siihen sisältyvään teokseen ja muuhun tekijänoikeuslain mukaan suojattuun aineistoon, jota ei ole julkaistu eikä lähetetty radiossa tai televisiossa mutta joka on tekijän tai muun oikeudenhaltijan suostumuksella saatettu julkisesti saataville 2 §:ssä tarkoitettujen laitoksen kokoelmissa, jos on perusteltu syy olettaa, että tekijä tai muu oikeudenhaltija ei vastustaisi teoksen, elokuvateoksen tai äänitallenteen käyttämistä 7 §:n mukaisesti.

Tämän lain säännöksiä orpoteoksista ja niiden käyttämisestä sovelletaan teoksiin ja muihin 1 momentissa tarkoitettuihin aineistoihin, joita koskeva selvitys on tehty Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa ja jotka on selvityksen seurauksena rekisteröity orpoteoksina Euroopan unionin sisämarkkinoilla toimivan yhdenmukaistamisviraston verkkotietokantaan, kun niitä käytetään Suomessa.

Orpoteoksia voidaan tämän lain estämättä käyttää tekijänoikeuslain 2 luvussa tarkoitetulla tavalla.

5 §

Selvitys

Laitoksen on tehtävä huolellinen selvitys tekijän tai muun oikeudenhaltijan tunnistamiseksi ja sen selvittämiseksi, voidaanko hänet tavoittaa, ennen kuin teosta tai äänitallennetta voidaan käyttää 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Laitos voi antaa selvityksen tekemisen myös toisen laitoksen tai muun organisaation tehtäväksi.

Selvityksessä on käytettävä kunkin teoslajin ja äänitallennelajin kannalta tarkoitukseenmukaisia tietolähteitä.

Muun teoksen kuin elokuvateoksen ja äänitallenteen selvitys on tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa teos tai äänitallenne on ensimmäisen kerran julkaistu tai, jos sitä ei ole julkaistu, lähetetty televisiossa tai radiossa. Elokuvateoksen selvitys on tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa tuottajalla on päätoimipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Sellaisen teoksen ja äänitallenteen, jota ei ole julkaistu eikä lähetetty televisiossa tai radiossa, selvitys on tehtävä Suomessa.

Selvityksessä on käytettävä myös muissa maissa saatavilla olevia tietolähteitä, jos on perusteltu syy olettaa, että niistä löytyy merkityksellistä tietoa oikeudenhaltijoista.

Laitos, joka tekee selvityksen, vastaa siitä aiheutuvista kustannuksista.

6 §

Tiedot selvityksistä

Laitoksen tulee pitää kirjaa selvityksistä ja niiden tuloksista sekä toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle seuraavat tiedot heti, kun ne ovat saatavilla:

1) orpoteoksen nimi, teoslaji, tiedetyn tai tunnistetun tekijän nimi sekä teoksen julkaisemisen tai julkistamisen aika ja paikka;

2) 1 kohdassa mainitut tiedot teoksista, jotka sisältyvät orpoteokseen tai muodostavat orpoteoksen olennaisen osan;

3) selvitysten tekopaikat ja ajankohdat;

4) tieto siitä, millä perusteella teoksen katsotaan olevan orpoteos;

5) laitoksen tiedossa olevat 8 §:stä johtuneet muutokset laitoksen käyttämien orpoteosten asemaan;

6) laitoksen yhteystiedot.

Laitoksen tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lisäksi kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä tiedot siitä, miten laitos on käyttänyt orpoteoksia 7 §:n mukaisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toimittaa tiedot viipymättä sisämarkkinoilla toimivalle yhdenmukaistamisvirastolle.

Selvityksen tehneen laitoksen tulee säilyttää orpoteokseksi osoittautuvaa teosta koskevassa selvityksessä syntyvä aineisto ja selvityksen tulokset, kunnes orpoteoksen tekijä ilmoittautuu tai hänet saadaan selville tai kunnes selviää, että hänet voidaan tavoittaa. Orpoteoksen käyttämistä koskevat tiedot tulee kuitenkin säilyttää siihen asti, kun 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu hyvitys on maksettu.

Laitos saa käyttää selvityksen yhteydessä esiin tulevia henkilötietoja vain orpoteoksen oikeudenhaltijoiden selvittämiseen ja selvityksen tulosten toimittamiseen. Henkilötietoja sisältävien aineistojen käsittelystä säädetään henkilötietolaissa (523/1999). Henkilötietoja sisältävät aineistot on hävitettävä, kun 8 §:n 4 momentissa tarkoitettu hyvitys on maksettu tai kun henkilötietojen käsittelylle ja säilyttämiselle ei ole enää tarvetta orpoteosten oikeudenhaltijoiden selvittämiseksi.

7 §

Orpoteoksen käyttäminen

Laitos saa yleisen edun mukaiseen tehtäväänsä liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi:

1) valmistaa kokoelmissaan tai arkistossaan olevasta orpoteoksesta kappaleita teoksen digitointia, yleisölle välittämistä, indeksointia, luettelointia, säilyttämistä ja entistämistä varten;

2) välittää orpoteoksen yleisölle niin, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Laitos saa kerätä 1 momentissa tarkoitettujen käytön yhteydessä tuloja digitoinnista ja yleisölle välittämistä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Tunnetun tekijän nimi on ilmoitettava orpoteosta käytettäessä.

Jos 5 §:n mukainen selvitys ei ole ollut huolellinen ja teosta on virheellisesti pidetty

orpoteoksena, teoksen käyttämistä arvioidaan tekijänoikeuslain säännösten mukaan.

8 §

Tekijän ilmoitus

Orpoteoksen tekijä voi ilmoittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle, että hän on orpoteoksen tekijä, ja sen, mistä hänet voi tavoittaa. Ministeriö toimittaa tiedot viipymättä sisämarkkinoilla toimivalle yhdenmukaistamisvirastolle. Kun tieto tekijästä on merkitty viraston verkkotietokantaan, teos lakkaa olemasta orpoteos tämän tekijän osalta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoituksen voi tekijän puolesta tehdä myös hänen edustajansa, jonka on luotettavalla tavalla näytettävä, että hänellä on oikeus tehdä ilmoitus tekijän puolesta.

Teoksen tekijäksi ilmoittautunutta tai ilmoitettua henkilöä pidetään tämän jälkeen orpoteoksen tekijänä tai yhtenä sen tekijöistä tekijänoikeuslain 7 §:n 1 momentin mukaisesti, jollei näytetä toisin olevan tai muuten ole ilmeistä, että hän ei voi olla teoksen tekijä.

Orpoteoksen käyttäjän tulee maksaa 7 §:ssä tarkoitettua orpoteoksen käyttämisestä hyvitys tekijälle, joka ilmoittautuu tai osoittautuu teoksen tekijäksi. Hyvityksen suuruutta määrittäessä tulee ottaa huomioon teoksen käytön luonne ja käytön määrä, teoksen arvo markkinoilla sekä teoksen käytöstä tekijälle mahdollisesti aiheutunut haitta.

9 §

Asetuksenantovaltuus

Selvityksessä käytettävistä tietolähteistä sekä selvityksestä ja orpoteosten käyttämisestä annettavista tiedoista säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun asetuksen antamista opetus- ja kulttuuriministeriö neuvottelee oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja orpoteoksia käyttävien laitosten tai niitä edustavien järjestöjen kanssa siitä, mitkä lähteet ovat kunkin teoslajin tai äänitalennelajin kannalta tarkoituksenmukaisia.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella voidaan säätää 6 ja 8 §:ssä ministeriölle säädetty tehtävät ministeriön hallinnonalan jonkin viranomaisen tehtäviksi.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tätä lakia ei sovelleta teoksiin ja muihin kohteisiin, jotka eivät ole tekijänoikeuslain mukaan suojattuja tämän lain voimaan tullessa. Tätä lakia ei sovelleta myöskään ennen lain voimaan tuloa tehtyihin toimiin ja sopimuksiin eikä hankittuihin oikeuksiin.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Kulttuuri- ja urheiluministeri *Paavo Arhinmäki*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

1.

Laki

tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tekijänoikeuslain (404/1961) 19 §:n 4 momentti, 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti ja 46 a §:n 3 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 19 §:n 4 momentti laissa 1228/2006 sekä 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti ja 46 a §:n 3 momentti laissa 821/2005, sekä

lisätään lakiin uusi 16 f § ja sen edelle uusi väliotsikko, 43 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1654/1995, uusi 2 momentti, 45 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 821/2005, uusi 5 ja 6 momentti, jolloin muutettu 5 momentti siirtyy 7 momentiksi, sekä lakiin uusi 46 b—46 d § ja jokaisen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Orpoteosten käyttäminen

16 f §

Orpoteosten käyttämisestä annetussa laissa (/) säädetään orpoteoksista valmistettavista kappaleista ja orpoteosten välittämistä yleisölle:

1) yleisölle avoimissa kirjastoissa, museoissa ja koulutusorganisaatioissa,

2) arkistoissa ja elokuva- ja äänitearkistoissa, sekä

3) julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöyksissä.

19 §

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen edellisen kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Tässä momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään.

19 §

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityön ja taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen viimeisimmän kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Tässä momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään. *Oikeustoimi, jolla tekijä luovuttaa oikeutensa tässä momentissa tarkoitettuun korvaukseen,*

on mitätön.

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen

25 g §

Lähetäjäyritys saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää julkistetun teoksen uudelleen, jos teos sisältyy lähetäjäyrittäjän tuottamaan ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

43 §

Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen

25 g §

Lähetäjäyritys saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa arkistossaan olevasta televisio- tai radio-ohjelmasta ja siihen sisältyvästä teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos teos sisältyy lähetäjäyrittäjän tuottamaan tai tilaamaan televisio- tai radio-ohjelmaan, joka on lähetetty ennen 1 päivää tammikuuta 2002.

Lehtikustantaja saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos teos sisältyy lehtikustantajan ennen 1 päivää tammikuuta 1999 julkaisemaan sanoma- tai aikakauslehteen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka käytön tekijä on kieltänyt.

43 §

Sanoitetun sävellysteoksen, jota varten sekä sanoitus että sävellys erityisesti luotiin, tekijänoikeus on voimassa kunnes 70 vuotta on kulunut viimeiseksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta, riippumatta siitä, onko nämä henkilöt nimetty sanoitetun sävellysteoksen tekijöiksi.

45 §

Jos esityksen tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 ja 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

45 §

Jos 2 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Jos 3 momentissa tarkoitettu tallennettu esitys julkaistaan tai saatetaan laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, mainitussa momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes

Menettelyyn, johon 1—4 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Menettelyyn, johon 1—5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 3, 6—9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b—25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin. *Jos oikeuksien luovutussopimus irtisanoon 46 b §:n mukaisesti, tässä pykälässä säädetty suoja lakkaa olemasta voimassa.*

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2—4 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6—9 §:ssä, 11 §:n 2—5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1—3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a—16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a—26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

**Äänitallenteen oikeuksien luovutusso-
muksen irtisanominen**

46 b §

Jos äänitallenteen tuottaja ei tarjoa riittävä määrä äänitallenteen kappaleita myyntiin tai saata äänitallennetta yleisön saataviin johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada äänitallenne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, ja 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, esittävä taiteilija voi kirjallisesti ilmoittaa tuottajalle haluavansa irtisanoa sopimuksen, jolla hän on luovuttanut tälle oikeutensa äänitallenteeseen.

Esittävällä taiteilijalla on oikeus kirjallisesti irtisanoa 1 momentissa tarkoitettu sopimus, jos äänitallenteen tuottaja ei ryhdy tarjoamaan äänitallennetta molemmilla 1 momentissa tarkoitetuilla tavoilla vuoden kuluessa siitä, kun esittävä taiteilija ilmoitti halustaan irtisanoa sopimus.

Jos äänitallenteeseen on tallennettu esitys, jonka useat esittävät taiteilijat ovat tehneet yhdessä, sopimuksen irtisanomisen edellytyksenä on, että kaikki toimittavat samanaikaisesti 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen ja, jos tuottaja ei ryhdy tarjoamaan äänitallennetta, 2 momentissa tarkoitettun irtisanomisilmoituksen.

Sopimus, jolla esittävä taiteilija luopuu tässä pykälässä tarkoitettusta irtisanomisoi-

keudestaan, on mitätön.

Liitännäistoimenpiteet

46 c §

Esittäväällä taiteilijalla on oikeus saada äänitallenteen tuottajalta vuotuinen lisäkorvaus kultakin täydeltä vuodelta välittömästi sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, jos oikeuksien luovutussopimuksessa on sovittu esittäväälle taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Sopimus, jolla esittävä taiteilija luopuu tässä momentissa tarkoitettua oikeudestaan lisäkorvaukseen, on mitätön.

Äänitallenteen tuottajan on varattava lisäkorvauksen maksamista varten 20 prosenttia tuloista, jotka tuottaja on saanut korvauksen maksamisvuotta edeltävänä vuonna äänitallenteen kappaleiden valmistamisesta ja levittämisestä sekä äänitallenteen välittämisestä yleisölle.

Jos esittäväällä taiteilijalla on äänitallenteen tuottajan kanssa tehdyn oikeuksien luovutussopimuksen perusteella oikeus toistuviin maksuihin tuottajalta, esittäväälle taiteilijalle suoritettavista maksuista ei pidätetä ennakkomaksuja eikä sopimuksessa määritellyjä vähennyksiä sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos äänitallennetta ei ole julkaistu, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen saattamisesta laillisesti yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä.

Lisäkorvauksen maksaminen

46 d §

Edellä 46 c §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lisäkorvaus maksetaan 47 a §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

Äänitallenteiden tuottajien on pyynnöstä annettava 47 a §:n 1 momentissa tarkoitettulle järjestölle kaikki lisäkorvaukseen oikeutettuja esittäviä taiteilijoita ja heidän tallennettuja esityksiään koskevat tiedot, jotka voivat olla tarpeen lisäkorvauksen maksamisen varmistamiseksi.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitallenteiden tuottajien tulee sopia järjestön kanssa lisäkorvauksen maksamisessa ja jakamisessa noudatettavista menettelytavoista ja muista käytännön järjestelyistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Lain 16 f § tulee kuitenkin voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 43 §:n 2 momenttia sovelletaan myös sanoitettuihin sävellysteoksiin, jotka on luotu ennen tämän lain voimaantuloa, jos niiden sävellys tai sanoitus on edelleen suojattu tämän lain tullessa voimaan.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin äänitallenteille tallennettuihin esityksiin ja äänitallenteisiin, jotka on tallennettu ennen tämän lain voimaan tuloa ja jotka ovat lain voimaan tullessa edelleen suojattuja.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin, hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Äänitallenteen tuottajan esittävältä taiteilijalta ennen tämän lain voimaantuloa hankkimiin oikeuksiin ja niitä koskeviin sopimuksiin sovelletaan lisäksi 46 b—46 d §:n säännöksiä.

Lain 19 §:n 4 momenttia sovelletaan kuitenkin myös ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin lainauskorvausoikeuden luovutuksiin. Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyn lainauskorvausoikeuden luovutuksen perusteella muille kuin tekijälle tai tekijän perillisille maksettuja lainauskorvauksia ei tarvitse palauttaa.

Sanoitetun sävellysteoksen kappaleita, jotka on valmistettu ennen tämän lain voimaantuloa tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, saa edelleen levittää.

Ellei esittävän taiteilijan ja äänitallenteen tuottajan välisessä oikeuksien luovutussovituksessa ole toisin sovittu, sopimuksen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, katsotaan olevan voimassa koko sen ajan, jonka esittävän taiteilijan tämän lain mukainen suoja on voimassa.